

**ደብረ ማርቆስ ዩኒቨርሲቲ
ማህበራዊ ሳይንስና ሰብአዊነት ኮሌጅ**

የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች) እና ስነ ፅሁፍ:- አማርኛ ትምህርት ክፍል

የብዝሃ ባህል እና የልሳነ ብዙነት ጉዳዮች የኮርስ ቢጋር

የኮርሱ ስም:- የብዝሃ ባህል እና የልሳነ ብዙነት ጉዳዮች

የኮርሱ ኮድ: ELAM 322

የኮርሱ ክሬዲት: 3 ሰዓት በሳምንት

የኮርሱ ገለጻ:

በዚህ ኮርስ ተማሪዎች ስለ ባህል ምንነት፣ ስለ ባህል አበይት ባህሪያት፣ ስለ ቋንቋ እና ባህል ግንኙነት፣ ስለ ቋንቋ እና ማንነት ግንኙነት፣ ስለ ብዝሃነት ምንነት ታሪካዊ አመጣጥ እና አተገባበር ይዳሰሳሉ። በዚህም መሰረት የባህል ምንነት፣ የባህል አበይት ባህሪያት ሰፊ ያለ ማብራሪያ ይሰጥበታል። እንዲሁም ቋንቋ፣ ባህል፣ ዘር እና ማንነት ዘርዘር ያለ ሃሳብ ይቀርባል። ከዚህም በተጨማሪ ስለብዝሃ ቋንቋ እና ብዝሃ ባህል ምንነት እና አይነት መጠነ ሰፊ ገለጻ ይደረጋል። ስለብዝሃ ባህል ትምህርት ምንነት እና ታሪካዊ አመጣጥ እንዲሁም ስለ ልሳነ ክልኤ እና ልሳነ ብዙ ምንነት እና አይነቶች ማብራሪያ ይሰጣል።

የኮርሱ አላማ

ተማሪዎች ይህንን ኮርስ ካጠናቀቁ በኋላ የሚከተሉትን አላማዎች ያሳካሉ ተብሎ ይጠበቃል።

- ስለ ባህል ምንነት ማብራሪያ ይሰጣሉ
- ስለ ባህል ባህሪያት ገለጻ ይሰጣሉ
- ስለ ቋንቋ እና ባህል እንዲሁም ዘር እና ማንነት ይገልጻሉ
- ስለልሳነ ክልኤነት ምንነት እና አይነቶች የልሳነ ብዙነት ምንነት እና ዓይነቶች ይገልጻሉ
- ስለ ብዝሃ ባህል ምንነት እና ታሪካዊ አመጣጥ ያብራራሉ

የኮርሱ ይዘት

ምእራፍ አንድ፡ የባህል ምንነት እና ባህሪያት

1.1 የባህል ምንነት

1.2 የባህል አባይት ባህርያት

1.3 በባህል ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉ ጉዳዮች

1.4 የባህልና ማንነት ጉዳይ

ምዕራፍ ሁለት፡ ቋንቋ፣ ዘር እና ማንነት

2.1 ቋንቋ፣ ዘር እና ማንነት

ምዕራፍ ሶስት፡ ብዝሃነት

3.1 ብዝሃ ቋንቋ

3.1.1 የልሳነ ክልሌነት ምንነት

3.1.2 የልሳነ ክልሌ ዓይነቶች

3.1.3 የልሳነ ክልሌ መነሻ ምክንያቶች

3.1.4 የልሳነ ብዙነት ምንነት

3.1.5 የልሳነ ብዙነት ዓይነቶች

3.1.6 ልሳነ ብዙነትን የሚያስከትሉ ምክንያቶች

3.2 ብዝሃ ባህል

3.2.1 የብዝሃ ባህል ምንነት

3.2.2 የብዝሃ ባህል ታሪካዊ አመጣጥ

3.2.3 የብዝሃ ባህል ትምህርት ምንነት በምሁራን አተያይ

3.2.4 የብዝሃ ባህል ትምህርት አመጣጥ ቅኝት - በባህል ብዙዊ ሃገራት

3.2.4.1 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በዩናይትድ ስቴትስ

3.2.4.2 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በካናዳ

3.2.4.3 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በአውስትራሊያ

3.2.4.4 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በጀርመን

ምዕራፍ አራት፡ ለብዝሃ ባህል ትምህርት መጀመር አስተዋጽኦ ያደረጉ እንቅስቃሴዎች

4.1 የሲቪል መብቶች መከበር

4.2 የሴቶች መብት መከበር

4.3 የአካል ጉዳተኞች እኩልነት ጥያቄ እ

4.4 የስነ ሰባዊያን የባህል ጥበቃ

ምዕራፍ አምስት፡ ብዝሃነት መልካም አጋጣሚ ወይስ ፈተና? ድጋፍና ተቃውሞ

የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

የመምህር ገለጻ

የተማሪዎች ገለጻ

የቡድን ውይይት

የማዘና ስልቶች

አጋማሽ ፈተና አንድ/25%/

አጋማሽ ፈተና ሁለት /15%/

የቡድን ስራ /10%/

ማጠቃለያ ፈተና /50%/

- የምዘና ስልቱ እንደአስፈላጊነቱ ታይቶ ሊስተካከል ይችላል።

ዋቢ መጻሕፍት

Baker, C. (1993). Foundation of Bilingual Education & Bilingualism. New York: Harper and Row.

Banks, James.(1999). Multicultural Education 3rd. New York: John Wiley and sons inc.

Barnes. H. (ed.) (1992).Language for a Multicultural World in transsion. USA. National Text Book Company.

Fasold, Ralph. 1987. The Sociaolinguistics of Society. Vol. 1 England: Basil Black Well

Fishman, etal. (ed.) (1968). Language Problem of Developing Nations.John Wiley

Hymes, Dell. (1994). Language in Culture and Society. Harber and Roe Publishers.

Taylor,C.(1994). Multiculturalism-Examing the politics of Recognition. Princeton University Press.

ምዕራፍ አንድ፡- የባህል ምንነት እና ባህሪያት

1.1 የባህል ምንነት

ባህል የሚለው ቃል ወጥ በሆነ መልኩ አገልግሎት ላይ ሲውል አይታይም። ስለሆነም ባህል በተለያዩ መንገድ ሊገለጽ ይችላል ማለት ነው። ባህል አስተሳሰብን፣ የአሰራር ልማዶችን፣ ቁሳዊ ውጤቶችን ሁሉ የሚመለከት ሲሆን በዓለማችን በርካታ የተለያዩ ብያኔ ከተሰጣቸው ጽንሰ ሃሳቦች መካከል አንዱ ነው። ከተሰጡት የተለያዩ ብያኔዎች መካከል

1. ባህል ሰፊ ውስብስብ ነገር ሲሆን፣ ዕውቀትን ፣ ዕምነትን፣ ጥበብን፣ ህግን፣ ፀባይን፣ ልምድን ያካትታል። እነዚህንና ሌሎች ልምዶችን የማህበረሰቡ አባል በመሆን የሰው ልጅ የሚለምዳቸው ናቸው (Tylor)።
2. ባህል የአንድን ማህበረሰብ ማንነት የሚያንፀባርቅ፣ ማህበረሰቡ የሚጋራው የእምነት፣ የእሴት፣ የአስተሳሰብና የባህርያዊ ሂደት ተዋጽኦ ነው(ብሎክ)።

ስለሆነም ባህል የአንድ ማህበረሰብ የጋርዮሽ እሴት የሆነ የአኗኗር፣ የአስተሳሰብ፣ የአሰራር ሁኔታን የሚያመለክት አጠቃላይ የማህበረሰቡን ቁሳዊና መንፈሳዊ ውጤቶች የሚቃኝ ማህበረሰባዊ ሃብት ነው ማለት ይቻላል።

ባህል ህዝቦች አንዳቸው ከአንዳቸው የሚለዩበት ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ አስተዳደራዊ፣ ስነ ምግባራዊ፣ ኃይማኖታዊና የእምነት ክንዋኔዎቻቸውን፣ ስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች፣ ቋንቋቸውን፣ ታሪክና ስነ ቃሎቻቸውን፣ አለባበሳቸውን፣ አጋጣሚያቸውንና የስነ ውበት ግንዛቤያቸውን፣ ከህይወት ምዕራፍ ጋር የተያያዙ ሥርዓቶቻቸውን፣ በዝምድና ላይ የተመሠረተ መተጋገዝና መተሳሰባቸውን፣ ባህላዊ የአስተዳደር ዘዴያቸውን፣ ባህላዊ የጤና እንክብካቤ ዘዴዎቻቸውንና ሌሎችንም ሁሉ የሚያጠቃልል መጠነ ሰፊ ጽንሰ ሃሳብ ነው።

ባህል የሰውን ልጅ ህሊናዊና ቁሳዊ ውጤቶችን በሙሉ ያጠቃልላል። ማንኛውም የሰው ልጅ አመለካከት ያረፈበት ሁሉ ባህል ይባላል።

- ተፈጥሮን እንዳለ ወስደን ባህል ውስጥ ማስገባት አይቻልም፤ ማህበረሰቡ ይሁነኝ ብሎ ከተቀበለው ግን ባህል ሊሆን ይችላል ወይም ያ ተፈጥሯዊ ነገር ከሰው ልጅ ጋር ንኪኪ ካለው (ግንኙነት ሲፈጥር) ነው።

- የባህል መነሻው ግለሰብ ቢሆንም ባህል ለመሆን ማህበረሰቡ ሊቀበለው ይገባል።
- ከሰው ልጅ ጋር እጅግ የተቆራኘ በመሆኑ፣ የሰው ልጅ ብቻ ሃብት ነው ማለት ይቻላል። የባህል ባለቤት መሆን የሚቻለው የማህበረሰብ አባል መሆን ሲቻል እንጂ ባህል በደም ስለማይተላለፍ በዘር የባህል ባለቤት መሆን አይቻልም።
- የቆየ ነገር ሁሉም ባህል ሊባል አይችልም።
- አንድን ባህል ጎጅም ጠቃሚም ማለት አይቻልም።
- ባህል በሂደት የተለያዩ ለውጦች ሊኖሩት ይችላል።። ቢኖር ግን ሁሉም የባህል ውጤት ነው። እያንዳንዱ ማህበረሰብ የራሱ የሆነ ባህል አለው። እናም ይህ የተለያየ ባህል መኖር ለብዝሃ ባህል መከሰት ምክንያት ሊሆን ይችላል።

በአጠቃላይ ባህል የሰዎችን ባህርይ፣ አመለካከትና እሴት ሁሉ ይቀርጻል። ይህም በማህበራዊ ህይወት ሂደት ውስጥ የሚገኝ ነው።

1.2 የባህል አባይት ባህሪያት

የባህል አባይት ባህሪያት የምንላቸው የሚከተሉት ናቸው።።

- 1) ባህል በርካታ ነገሮችን ያካትታል
- 2) ባህል ዝርዝርም አጠቃላይም ነው
- 3) ባህል ከማህበረሰቡ የምንለምደው ነው
- 4) ባህል ምልክት (መለያ) ነው ነገር ግን በምልክቱና ምልክቱ በሚወክለው ነገር መካከል ግልጽ የሆነ ግንኙነት የለም
- 5) ባህል ተፈጥሮን ይቆጣጠራል ይህም ማለት ባህል በተፈጥሮ ላይ ጫና ይፈጥራል ማለት ነው
- 6) ባህል የሚጋሩት ጉዳይ ነው
- 7) ባህል ሥርዓታዊ ነው
- 8) ሰዎች በባህል ይጠቀማሉ

1.3 በባህል ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉ ጉዳዮች

ከባህል ጋር ተያይዞ በርካታ ጉዳዮች ይነሳሉ።። ከነዚህም መካከል፡-

1. ቋንቋ፡- የተለያዩ ቋንቋዎች በባህል ውስጥ አይቀራጩና ወሳኝ ጉዳዮች ናቸው።።
2. ልማድ፡- የትኛውም ማህበረሰብ የራሱ የሆኑ ልማዶች አሉት።።

3. እሴት፡- እያንዳንዱ ማህበረሰብ የራሱ የሆኑ እሴቶች አሉት።
4. ኃይማኖትና እምነት፡- ኃይማኖትና እምነቶች ባህልን በመቅረፅ በኩል የራሳቸውን ሚና ይጫወታሉ።
5. ማህበራዊ ስብስብ፡- የምንለው ማህበራዊ ቡድኖችን፣ ማህበራዊ ተቋማትን፣ ማህበራዊ ድርጅቶችን፣ ማህበራዊ መደቦችን ወዘተ. ሁሉ ያጠቃልላል።
6. ማህበራዊ ደረጃና ሚና፡- ይህ በቡድን ወይም በማህበረሰቡ ውስጥ ራሱን የቻለ አቅጣጫ የሚሰጥ ነው። ያም ሆነ ይህ ማህበራዊ ደረጃና ሚና የማህበረሰቡ አወቃቀር ምን እንደሚመስል የሚያሳይ ነው።

ምዕራፍ ሁለት፡ ቋንቋ፣ ዘር፣ ብሄር እና ማንነት

2.1 ቋንቋ፣ዘር እና ማንነት

- ቋንቋ ሰብአዊ የሆነ እና በፈቃድ ወይም በአጋጣሚ በተፈጠሩ ድምፃዊ ትዕምርቶች አማካኝነት ደመ ነፍስ ባልሆነ መንገድ ሃሳብን፣ ስሜትን፣ ምኞትን፣ ወግን፣ ልማድን፣ ባህልን፣ አመለካከትን ወዘተ ለመግለፅ የሚያስችል መሳሪያና መግባቢያ ነው።
- ዘር እና ኅሳን አንዳንድ ምሁራን አንድ ቢያደርጓቸውም ሁለቱ ግን የተለያዩ ናቸው። ዘር ማለት የስጋ ዝምድናን የሚያመለክት ሲሆን ኅሳ ማለት ደግሞ ተመሳሳይ ባህል ያላቸውን ሰዎች የሚያጠቃልል ነው።
- በቋንቋና በዘር መካከል ያለው ግንኙነት ማህበራዊ እንጂ ተፈጥሯዊ አይደለም ይላሉ ምሁራን። ስለሆነም የአንድን ሰው የቋንቋ አጠቃቀም የሚወስነው ሰውየው ያደገበት ቦታ እና ውሎው ነው እንጂ ዘር ወይም ቀለሙ አይደለም። ለምሳሌ ቀለምን ብንወስድ ጥቁሩም እንደነጩ፣ ነጩም እንደጥቁሩ መናገር ይችላል። የሚወስነው ያደገበት ማህበረሰብ የቋንቋ አጠቃቀም ነው።

በአሜሪካ ውስጥ በተደረገ ጥናት በካሴት የተቀረፀው የጥቁር አሜሪካዊያን ንግግርና ሌላ ነጭ አሜሪካዊያን ንግግር ለሰዎች እንዲደመጥ ከተደረገ በኋላ የትኛው ንግግር የጥቁር አሜሪካዊያን፣ የትኛው ደግሞ የነጭ አሜሪካዊያን እንደሆነ ተጠየቀ። የተሰጠው ምሳሽ ግን ተቃራኒ ነበር። ይኸውም የጥቁሮች ንግግር ለነጮች፣ የነጮች ንግግር ለጥቁሮች

በመስጠት ነበር የመለሱት። ይህ የሆነበት ምክንያት ነጮች ኑሯቸው ከጥቁሮች ጋር ፣ ጥቁሮች ደግሞ ከነጮች ጋር በመሆኑ ነው (ሆልምስ፣1992)።

የዘር ወይም የጎሳ ጉዳይ ከዘር ግንድ ጋር የተያዘ ጉዳይ ነው ማለትም የደምና የስጋ መገናኘት ይወስነዋል። ቋንቋ ግን ከሰው ልጆች የዘር ሀረግ ጋር ቀጥታ ግንኙነት የለውም። ምክንያቱም “ቋንቋ ያድጉበታል እንጂ አይወለዱበትም።” ማንኛውም ሰው የሚያውቀው ያደገበትን ቋንቋ እንጂ የደም ትስስር ያላቸውን ቀደምት የነገድ አባላት የሚናገሩትን ቋንቋ አይደለም። ለዚህም ነው የዛሬ አምስት መቶ አመት አካባቢ ወደ አሜሪካ የተጓዙት የአፍሪካዊያንና የእስያዊያን የልጅ ልጆች ዛሬ በአሜሪካ እንግሊዝኛ ተናጋሪ ሆነው የሚገኙት።

የአንድ ጎሳ አባላት አንድ ዓይነት ቋንቋ ሊናገሩ ይችላሉ። ነገር ግን የጎሳው አባላት በሙሉ ሁል ጊዜ ሊናገሩ የሚችሉት ቋንቋ አንድ ብቻ ነው ማለት አይደለም። የጎሳው አባላት በተለያዩ ምክንያቶች /በፍልሰት፣ በቅኝ ግዛት፣ በስራ ፍለጋ/ ሌላ ቋንቋን ለምደው ሊናገሩ ይችላሉ። በሄዱበት አካባቢ የሚወለዱት ልጆቻቸው ደግሞ ሊናገሩ የሚችሉው ቋንቋ የዚያ የሄዱበት አካባቢ ቋንቋ ነው።

ሆኖም ግን ቋንቋ የማንነታችን መገለጫ ስለሆነ የምንጠቀመው ቋንቋ አኛ ማን እንደሆን/ማንነታችን/ይጠቁማል። ብዙ ጊዜ የአንድ ቋንቋ ተናጋሪ ሰው ከሌላ ቋንቋ ተናጋሪ ሰው ራሱን ይለያል። ስለሆነም አንዳንድ ጊዜ ቋንቋችን የዘር ሃረጎችን፣ ባህላችንን ፣ወጋችንን፣ ልማዳችንን ሊገልጽ ይችላል። የዘር ሃረጎችን፣ ባህላችንን፣ ወጋችንን፣ልምዳችንና ስርአታችን ደግሞ የሚንጸባረቁት ብዙን ጊዜ በቋንቋችን አማካኝነት ነው። ስለሆነም ቋንቋችን የማንነታችን ማንጸባረቅያ ነው ለማለት እንችላለን።

ቋንቋ አንድን ብሔረሰብ ከሌላ ብሔረሰብ ለመለየት የሚያገለግል ዋና ተለዋዋጭ ተደርጎ ይወሰዳል። ይኸውም የሚሆነው በተለይ ቋንቋው የአንድ ብሔረሰብ የአፍ መፍቻ ሲሆን ነው።

በሌላ በኩል አንድ ብሔረሰብ ከሌላ ብሔረሰብ ጋር አንድን ከባቢ ተጋርቶ ሊኖር የሚችልባቸው አጋጣሚዎች ብዙ ናቸው። ስደት፣ ድንበርተኛነት፣ ውህደትና የመሳሰሉት

ይኸን ዓይነት አጋጣሚ ሊፈጥሩ ከሚችሉ ክስተቶች መካከል ጥቂቶቹ ናቸው። እነዚህ አጋጣሚዎች ሁለት ወይም ከዚያ በላይ ብሔረሰባዊ ዳራ ያላቸው ማህበረሰቦች አንድን ከባቢ ተጋርተው እንዲኖሩ የሚያደርጉ ናቸው። አንድን ከባቢ መጋራታቸውም የአንደኛውን ብሔረሰብ ቋንቋ ለአንድ ዓይነት አገልግሎት ተጋርተው የሚጠቀሙበት አጋጣሚ እንዲፈጠር ምክንያት ይሆናል።

“ማንነት” የሚለው ጽንሰ ሃሳብም ከቋንቋ ጋር የሚገናኝ ሌላው ጉዳይ ነው። እኔ ማን ነኝ የሚለው ጥያቄ “ማንነት” የሚለውን ጽንሰ ሃሳብ ለመረዳት ያስችላል። ማንነት የሚለውን ለመበየን ከባድ ቢሆንም ከቋንቋ ጋር ያለውን ግንኙነት መግለጽ ግን ይቻል ይሆናል። ማንነት በየጊዜው ሊለወጥ ወይም ሊታደስ የሚችል የሂደት ውጤት እንጂ ቋሚ አይደለም። ሰለሆነም የሰው ልጅ በህይወት ዘመኑ የሚገነባው ነው ማለት ነው። ምሁራን እንደሚገልጹት ማንነት በግል እና በቡድን የሚንጸባረቅ ነው። የቋንቋ እና ማንነትን ግንኙነት በስነ ልቦና፣ በስነ ልሳን፣ በታሪክ፣ በስነ ሰብ እና በሌሎችም ምሁራን ሲገለጽ ይስተዋላል።

በአጭሩ ማንነት የሚለውን አንድ ሰው ከሌሎች የማህበረሰቡ አባላት ጋር በቋንቋ ወይም በሌሎች ምልክቶች አማካኝነት የሚያደርገውን ስምምነት ወይም ያለውን ቦታ ያመለክታል። አንድ ሰው በማህበረሰቡ ውስጥ ያለውን እንቅስቃሴ በሙሉ ይመለከታል። ማንነት ከቋንቋ፣ ባህል፣ ብሄር፣ ባህል፣ ሃይማኖት ወዘተ ጋር ተያያዥነት አለው። ቋንቋ ደግሞ የማንነት ማንጸባረቂያ ሊሆን ይችላል። ስለሆነም ማንነት በቋንቋ፣ ባህል፣ ብሄር፣ ባህል፣ ሃይማኖት አማካኝነት ሊንጸባረቅ ይችላል። ቋንቋ እና ማንነት በማህበረሰባዊ ስነ ልሳን ውስጣዊ ግንኙነት አላቸው። ግንኙነታቸውም ጥብቅ የሚባል ሲሆን የአንድ ሰው የሚናገረው ልሳን ስለማንነቱን የተወሰነ ፍንጭ የሚሰጥ ነው። ማንነት በራሱ ሃገራዊ ማንነት፣ የቦታዊ (ስርጭታዊ ማንነት)፣ የብሄር ማንነት፣ ማህበራዊ ማንነት፣ ስነ ልቦናዊ ማንነት፣ ኢኮኖሚያዊ ማንነት ወዘተ ተብሎ ሊከፋፈል ይችላል።

ምዕራፍ ሶስት፡ ብዝሃነት

3.1 ብዝሃ ቋንቋ

3.1.1 የልሳነ ክልሌነት ምንነት

ልሳነ ክልኤነት የምንለው ሁለት ቋንቋዎችን በተለዋዋጭነት መናገርን የሚያመለክት ነው። ልሳነ ክልኤነትም በአብዛኛው የሚታየው በግለሰብ ደረጃ ነው። በአገሮችና በቋንቋዎች ድንበር አካባቢ በማህበረሰብ ደረጃ ይታያል። በሀገር ደረጃም አንዳንድ አካባቢ ይታያል። ለምሳሌ፡- ካናዳ

ልሳነ ክልኤነትን ስናስብ የግለሰቦች የቋንቋ አጠቃቀምና ችሎታ እንደምንናገር ልብ ማለት ያስፈልጋል። አንድን ሰው ልሳነ ክልኤ ነህ? ብለን ብንጠይቀው የሁለት ቋንቋዎች ችሎታ አለህ? ብለን እንደጠየቅነው ይቆጠራል። ጥያቄውም ሌላ ጥያቄ ሊያስነሳ ይችላል። ምን አይነት ችሎታ? የማዳመጥ፣ የመናገር፣ የማንበብ፣ የመጻፍ ወይስ የመቀበል፣ የማመንጨት? ወይስ ቃላዊ፣ ጽሑፋዊ? በማለት መጠየቅና ማረጋገጥ ይቻላል። ከላይ ያነሳናቸውን ጥያቄዎች በደንብ ካጤንና ምላሹን ከመረመርን በኋላ ልሳነ ክልኤው ማን ነው? ማንስ አይደለም? የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ ይሞክራል። አንዳንዱ ቋንቋውን ይናገራል ነገር ግን አይጽፍም፣ አያነብም። አንዳንዴ ለመረዳት ሚያስችል የማዳመጥና የማንበብ ችሎታ ሊኖረው ይችላል።

ስለዚህ ሁሉም የቋንቋ ችሎታዎች በአንድ መንገድና በአንድ አይነት ዘዴ ሊያድጉ አይችሉም። በዚህ ሁኔታ ልሳነ ክልኤ ማን ነው? ያልሆነውስ? የሚለው ጥያቄ ከመነሻው ለመያዝና ለማስታወስ ያስችገረ፣ እስከ መጨረሻውም ለመመለስ የማይቻል ነው። በእርግጥ ጥቂት አመዳደቦችና ገለፃዎች ቃሉን ለመረዳት አስፈላጊና ጠቃሚ ሊሆኑ ይችላሉ። ስለዚህ መመደቡና መገመቱ አስፈላጊ ሊሆን ይችላል። ትርጉሙን በተመለከተ “በሁለት ቋንቋዎችን የተወላጁን ያህል ማዘዝ ወይም መቆጣጠር መቻል ነው ማለት ይቻላል። በአጠቃላይ ልሳነ ክልኤነት ሲነሳ መታሰብ ያለበት ጉዳይ ተናጋሪው በሚችላቸው ቋንቋዎች አራቱን ክሂሎችና በቋንቋው ማሰብን በቋንቋው አጠቃቀም በብቃት መካንን ይጠይቃል። በዚህ ሀሳብ መነሻነት ልሳነ ክልኤነትን በደምሳሳው ለመመደብና ለመገመት ካልሆነ በስተቀር ልሳነ ክልኤ ማን ነው? ያልሆነውስ? በሚሉ ጥያቄዎች ለመስማማት በጣም አስቸጋሪ ነው። ያለዚያ እንደ ጥንታዊያኑ ምሁራን ልሳነ ክልኤነት ማለት “የሚችሏቸውን ቋንቋዎች የተወላጁን ያህል ማዘዝ ወይም መቆጣጠር መቻል ማለት ይቻል ይሆናል።” ይህም ቢሆን ፍችው በራሱ አሻሚ ነው። የተወላጁን ያህል “ማዘዝ” ወይም “መቆጣጠር” የሚሉት ቃላት የትኛውን ተወላጅ እንደሚያነሱ በግልጽ አይጠቁምም። የሚታዘዘው ቋንቋ የቱ እንደሆነ አያመለክትም።

3.1.2 የልሳነ ክልኤ ዓይነቶች

በሌላ በኩል ከግለሰቦች የቋንቋ ችሎታ አንፃር ልሳነ ክልኤነትን በሶስት ተከፍሎ ሊታይ ይችላል።

ሀ. ፍፁም ልሳነ ክልኤነት

ይህ ልሳነ ክልኤነት የአንድ ግለሰብ በሁለት ቋንቋዎች እኩል የሆነ ችሎታ ሚታይበት መሆኑን ያሳያል። አንዳንድ ምሁራን እንደሚሉት የቋንቋ ችሎታ ፍጹምነት ልናገኝ አንችልም ቢኖሩም በጣም ውስን ናቸው። በዚህ ጊዜ ለግለሰቡ የትኛው የመጀመሪያ የትኛው ሁለተኛ ቋንቋ እንደሆነ ለመለየት ያስቸግራል። አሻሚም ያደርገዋል። በዚህ ጊዜ ልሳነ ክልኤነታቸው ፍጹም እኩል የሆነ ወይም አንድነት የሚታይበት ልሳነ ክልኤ ግለሰብ በአብዛኛው ለማግኘት ያስቸግራል። በአብዛኛው ሁለት ቋንቋ ተናጋሪዎች ቋንቋቸውን ለተለያዩ ተግባርና ዓላማ ሲጠቀሙበት ይስተዋላል። ለምሳሌ፡- አንድ ሰው አንዱን ቋንቋ ለስራ ሲገለገልበት፣ ሌላውን ደግሞ በቤትና በማህበራዊ የመኖሪያ አካባቢ ይጠቀሙበታል (ሆፍማን፣1991)።

ለ. አቻ ልሳነ ክልኤነት

ይህ የአንድ ግለሰብ የሁለት የቋንቋ ችሎታ እውቀቱ ተመጣጣኝ (አቻ) መሆኑን የሚያሳይ ነው። ነገር ግን ይህ አቻነት ፍጹም የሆነ ችሎታን የሚያሳይ አይደለም። ችሎታው የተመጣጠነ ነው እንጂ መሳለመሳ ተመሳሳይ ነው ማለት አይደለም። አንዳንድ ሰዎች በሁለተኛ ቋንቋቸው አንፃራዊ በሆነ ሁኔታ ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ጋር በተጓዳኝ የቋንቋ ዕውቀት፣ ችሎታና አንደበ ርቱዕነት ሊኖራቸው ይችላል። በሁለተኛ ቋንቋቸው በተለይ በተለይ በንግግር አውዱ የሚኖረውን የቋንቋ አጠቃቀም፣ የባህል ይዘትና መሰል ጉዳዮችን አጠናቀው የሚያውቁ ሊሆኑ ይችላሉ።

ሐ. ኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት

ይህ ልሳነ ክልኤነት የአንድ ግለሰብ የሁለት ቋንቋዎች ችሎታ እኩል አለመሆኑን የሚያሳይ ነው። በዚህ ጊዜ ግለሰቡ ከቋንቋዎቹ መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታው ከሌላኛው ቋንቋ ችሎታ የላቀ ሆኖ የሚታይበት ነው። ኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት የተራራቀ ቢሆንም ብዙ ጊዜ የመቀራረብ ሁኔታ ሊታይበት ይችላል። ይሁን እንጂ በንግግር የላቀ ችሎታ ኖሮት በጽሁፍ ግን ምንም ዓይነት ዕውቀት የሌለው ሊሆን ይችላል። እንደ ሆፍማን

(1991) ገለፃ ኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት በከፊል ወይም ሙሉ በሙሉ በአንድ ቋንቋ ችሎታ ተፅዕኖ የማሳደር አዝማሚያ ሊታይበት የሚችል የቋንቋ አጠቃቀም ችሎታ ነው። ይህ ግን በጊዜ ርዝማኔና እንደ አውዱ ሊለያይ ይችላል። የአንድ ቋንቋ ተፅዕኖ በጊዜ ርዝማኔ፣ በመልካምድራዊ ለውጦችና በህዝቦች እንቅስቃሴ ምክንያት ይለወጥ ይሆናል። በሌላ በኩል ተፅዕኖው ቦታና ጊዜን ተሻግሮ ቋሚ ሊሆን ይችላል። በአጠቃላይ ኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት የሚባለው በተወሰኑ የቋንቋው የስነልሳን ቅንጣቶች እጥረት በሚያውቃቸው ቋንቋዎች በቂ የሆነ የቋንቋ ችሎታ የሌለው ነው ማለት ነው። የኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት መግለጫዎች ተብለው የሚጠቀሱ የቋንቋ ችሎታዎች የሚከተሉት ናቸው።

- ተናጋሪው በሚያውቃቸው በሚያውቃቸው ቋንቋዎች ያለው የቃላት መጠን፣
- ተናጋሪው በቋንቋዎች የመጠቀም ብቃት፣
- ተናጋሪው በቋንቋዎች ሀሳቡን መግለጽ አለመቻል፣
- ተናጋሪው በቋንቋዎች ሳያስብና ሳይቸገር እንደልብ መጠቀም አለመቻል፣
- ተናጋሪው አውዳዊ የቋንቋ አጠቃቀም ስርዓት አለማወቅ፣
- ተናጋሪው በቋንቋዎች ተጠቅሞ ፍቺ መስጠትና ምስል መፍጠር አለመቻል ወዘተ.

የሚሉት ናቸው።

ኢ-አቻዊ ልሳነ ክልኤነት የምንለው አንድ ቋንቋ ብቻ ከሚናገሩ ሰዎች ጋር በምናደርገው መስተጋብር የጥራት ጉድለት የሚታይበት ማለታችን ነው። ኢ- አቻዊ ልሳነ ክልኤ የሆነ ሰው በሁለቱ ቋንቋዎች የመደሰት ወይም የመረበሽ ስሜትና ጥልቅ ሃሳብን ለዛ ቢስ በሆነና በሻከረ አገላለጽ ለመግለጽ ሲሞክር ይታያል። ይህ የሚሆነው ደግሞ ባለው ጥቂት የቃላትና የተሳሳተ የሰዋሰው ዕውቀት ምክንያት መሆኑ በግልጽ ይታያል።

ልሳነ ክልኤነትን ከግንዛቤ አንፃር (Cognitive aspects) በሦስት ይመድቡታል።

ሀ. ጣምራ/ውህድ ልሳነ ክልኤነት (Compound Bilinguality)

ይህ ልሳነ ክልኤነት አንድ ግለሰብ ሁለት ቋንቋዎችን የሚገነዘበው በአንድ አይነት ትርጓሜያቸው መሆኑ ነው። ይህም ድርብ ልሳነ ክልኤነት ቋንቋው የሚለመደው በወል አውድ ተመስርቶ ነው። ይህ በመሆኑም አንድ ቃል ሲጠሩለት በሁለቱ ቋንቋዎች ጽንሰ ሀሳቡ እኩል ይመጣበታል። የአንዱን ነጠላ ወይም ድርብ እሳቤ የሚወክሉ /የሚሸከሙ/ የቋንቋዎችን ሁለት ቃላት በአንዱ ውስጥ በጣምራነት የሚከሰቱበትን ሁኔታ የሚያሳይ ነው። እንዲህ ያለው ልሳነ ክልኤ ግለሰብ መግለጫ የሆነ አንድ ቃል በአፍ መፍቻ ሲመጣ

ጎን ለጎን አእምሮው ሌላው ያቃጭልበታል። ባጭሩ ሁለት ተመሳሳይ ቃላት አንድ ነጠላ ትርጉም ብቻ ወክለው የሚመጡበት ነው።

ምሳሌ:- L1: Family

L2: Famille

ቋንቋ አንድም ሆነ ቋንቋ ሁለት ሁለቱን በአንዱ ፅንሰ ሀሳብ Family/ Famille በሚለው ይረዱታል። እንዲህ ያሉት ልሳነ ክልኤ ግለሰቦች ቋንቋዎችን በልጅነት ዕድሜያቸው በተመሳሳይ አውድ በተለይም ትምህርት ቤት ሳይገቡ ከመኖሪያው አካባቢ የተገነዘቧቸው መሆኑን የሚያሳይ ነው።

ለ. ጥገኛ ልሳነ ክልኤነት (Coordinate bilinguality)

አንድ ግለሰብ የሁለት ቋንቋዎች የትርጉም አቻዎችን ወይም አምሳያዎችን ሁለት ወይም ከዛ በላይ ለሆኑ ለተለያዩ ውክልናዎች የሚቆሙ መሆኑን የመገንዘብ ሂደት ነው። ይህ አይነቱ ልሳነክልኤነት ሁለት ቋንቋዎች የተለያዩበት አውድ የተለያየ መሆኑን ያሳያል። ይህ አይነቱ በአንድ ጊዜ የአፍ መፍቻነትን ከተማረ በኋላ ከትምህርት ቤት ሌላውን ቋንቋ በመማር የሚከሰት ነው። በአጭሩ ቋንቋዎች ሁለት ተቀራራቢ ቃላት የሚቆሙት የተለያዩ ሁለት ውክልና ይዘው ነው።

ምሳሌ:- L1: Family..... Family

L2: Famille..... Famille

በዚህ ዓይነት ጥገኛ ልሳነ ክልኤ ያልነው ግለሰብ የሚያውቀው ሁለትና ከዚያ በላይ ሁለት ተመሳሳይ ቃላትን በአእምሮው ውስጥ ሲከሰቱ ነው። እንዲህ ያለው ልሳነ ክልኤ ሁለቱን ቃላት የለመደው አውድ የተለያየ ነው። የለመደበት ዕድሜው የተለያየ ነው የሚሆነው።

ብዙ ጊዜ የመጀመሪያውን ቋንቋ ከቤቱ አካባቢ ይለምዳል። ሁለተኛውን ቋንቋ ትምህርት ቤት ገብቶ ይማረባል። ሁለቱን ቋንቋዎች በመገንዘብ ረገድ ልዩነት ያመጣል።

ሐ. መጠቃ ልሳነ ክልኤነት (Subordinate Bilinguality)

እንዲህ ያለው ልሳነ ክልኤ ግለሰብ የሁለተኛው ቋንቋ አንድ ቃል ትርጉም ልሳነ ክልኤነት በቀጥታ የሚከሰት ሳይሆን በተዘዋዋሪ በአፍ መፍቻ ቋንቋነት የሚከሰት ነው። ማለትም የአንድ ቃል ትርጓሜ ከተገነዘበ በኋላ ቃሉ እንዲህ ማለት ነው በማለት በተዘዋዋሪ ይተረጎመዋል። እንዲህ ያለው ልሳነ ክልኤነት የሌላ ቋንቋ ዕውቀቱ እጅግ በጣም

አነስተኛና የተወሰኑ ቃላትና መዋቅሮችን ከማወቅ ያለፈ አይደለም። መሰረታዊ የሆነ መቀራረብን አያሳይም።

የህፃናት ልሳነ ክልኤነት

ሆፍማን (1991) የህፃናት ልሳነ ክልኤነት የሚከሰቱት በሚከተሉት መንገዶች መሆኑን ይገልጻል፡-

1. ህፃናት ብዙ ተናጋሪ ያለውን ቋንቋ እንዲለምዱ ሲደረግ፤

በዚህ ጊዜ ህፃናት ብዙ ተናጋሪ ያለውን ቋንቋ በትምህርት ቤት ይማራሉ። የዚህ አይነቱ ትምህርት በውጭ ቋንቋ ትምህርት ፕሮግራም መልክ ሊከወን ይችላል። ሁለተኛ ቋንቋ መማር እንደጥቅም በመቁጠርም ይከናወናል። እንደ ካናዳ ባሉ አገራት እንግሊዝኛን ማወቅ ፈረንሳይኛን ከማወቅ የተሻለ ስለሆነ ወይም እንደ ኔዘርላንድ ባሉ አገራት እንግሊዝኛ ቋንቋ ብሄራዊ ቋንቋ በመሆኑ ህፃናት አፍ ከፈቱበት ቋንቋ ሌላ ተጨማሪ ቋንቋ እንዲማሩ ወይም እንዲለምዱ ይደረጋል።

2. ህፃናት ልሳነ ክልኤ ከሆኑ ቤተሰቦች ሲወለዱ፤

እንደዚህ አይነት ህፃናት ቤተሰቦቻቸው የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪ በመሆናቸው ከሚያገኙት ልሳነ ክልኤነታቸው፤ በተጨማሪ ለማህበራዊና ለመንግስታዊ አገልግሎት የሚውል ቋንቋ መልመድ ይጠበቅባቸዋል። በዚህ ጊዜ ህፃናትን ልሳነ ክልኤ ለማድረግ የሚደረግ ውጫዊ ተፅዕኖ የለባቸውም። ይሁን እንጂ የወላጆቻቸውን ቋንቋ እንዲለምዱና በዚህ እንዲግባቡ የወላጆች ግፊት መኖሩ አይቀርም። ነገር ግን ህፃናት በትምህርታቸው ከግብ እንዲደርሱና በማህበራዊ ተራክቧቸው የመጨረሻው ወሳኝ ነገር በሀገር ደረጃ አገልግሎት ላይ የዋለው ቋንቋ ነው።

3. ህፃናት ትንሽ ቁጥር ካለው ማህበረሰብ የሚወጡ ከሆነ፤

የእነዚህ ህፃናት ቤተሰቦች በቁጥር ትንሽ በመሆናቸው ምክንያት በብዙተናጋሪ ያለውን ወይም በአገር ደረጃ ብሄራዊ የሆነውን ቋንቋ እንዲማሩ ይደረጋል። በተለይ ትንሽ ተናጋሪ ያለው ቋንቋ በብሄራዊ ደረጃ እውቅና ያገኘ ከሆነ ልጆች እውቅና ያለውን ቋንቋ መማራቸው የግድ ነው። ምናልባት ገና በዝቅተኛ ደረጃ በልሳነ ክልኤነት ትምህርት ፕሮግራም አማካይነት ጥቂት ድጋፍ ሊኖራቸው ይችላል። ነገር ግን በሚደረግባቸው የወላጆች የራስ ቋንቋ የመጠቀሙ ተፅዕኖ ምክንያት በትምህርት የሚሰጠውን ቋንቋ ያለመቀበልና ያለመጠቀም አዝማሚያ ይታያል። ከዚህ በተጨማሪ በማህበራዊ

ግንኙነታቸው የሚግባቡበት፣ የሚገለገሉበት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ስለሆነ ልሳነክልኤነቱን ጥያቄ ውስጥ ይከተዋል(ሆፍማን፣ 1991)።

3.1.3 የልሳነ ክልኤ መነሻ ምክንያቶች

1. ፍልሰት (migration)

የአንድ ቋንቋ ተናጋሪ በተለያዩ ሰው ሰራሽ ወይም ተፈጥሯዊ በሆኑ ምክንያቶች ከነባር ስፍራው ወደ ሌላ አካባቢ ሲፈልስና የራሱን ቋንቋና የአዲሱን አካባቢ ቋንቋ መጠቀም ሲጀምር ወይም የነባሩ አካባቢ /ያልፈለሰው/ ህዝብ የፈላሹን ቋንቋና የራሱን ቋንቋ መጠቀም ሲጀምር ወይም ሁለቱም የየራሳቸውንና የነባሩን ወይም የፈላሲውን ቋንቋ መጠቀም ሲጀመሩ ልሳነክልኤነት/ብዙነት ይፈጠራል።

2. ቅኝ ግዛት (Colonization)

በሁለት መንገድ የሚገለጽ ይሆናል። አንደኛው በጦርነት ወረራ በማካሄድ የሚገለጸው ነው። ተወራሪው ነዋሪ የወራሪውን ቋንቋ በውድ ሳይሆን በግድ የሚለምድበት/የሚማርበት፣ ከራሱ ቋንቋ ጋር የሁለት ቋንቋ ባለቤት የሚሆንበት ነው። አፍሪካ በዚህ ዓይነቱ አጋጣሚ ልሳነብዙነትን በማስተናገድ ግንባር ቀደም አህጉር ነው። አብዛኛዎቹ የአፍሪካ ሀገሮች ከራሳቸው ሀገር በቀል ቋንቋዎች ጋር እንግሊዝኛ ወይም ፈረንሳይኛ ወይም ፖርቹጋልኛ ተናጋሪዎች ናቸው።

3. ውህደት (Federation)

የተለያዩ መንግስትና አስተዳደር ያላቸው የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪ ሐገሮች በአንድነት ለመኖርና በአንድ መንግስታዊ አስተዳደር ስር ለመኖር የሚስማሙበት ሁኔታ አለ። ይህ ሁኔታ የሁለቱም ሀገሮች ዜጎች የየራሳቸውን ቋንቋ እንደያዙ፣ አንደኛው የአንደኛውን ወይም እርስ በርሳቸው ቋንቋቸውን ሊማማሩ የሚችሉበት አጋጣሚ ይፈጠራል።

4. ድንበርተኛነት (Boarder areas)

የተለያዩ ቋንቋዎችን የሚገለግሉ ድንበርተኛ አካባቢዎች/ማህበረሰቦች አንዱ የአንዱን ቋንቋ የሚማርበትና የሁለት ቋንቋ ባለቤት የሚሆንበት አጋጣሚ ሰፊ ነው። ለምሳሌ የኢትዮጵያ አርብቶ አደሮች ለአሮሞኛ፣ ለአፋርኛ፣ ለትግርኛና ለአማርኛ ቋንቋዎች የመጋለጥ እድላቸው ሰፊ ነው።

5. ደሴተ-ልሳን (linguistic enclave)

ደሴተ-ልሳን አንድ ቋንቋ በአንድ ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ ቋንቋዎች ተከቦ የሚኖርበት ሁኔታ ነው። በእንዲህ ያሉ ሆኔታዎች ውስጥ የሚገኝን ቋንቋ የሚገለገሉ ማህበረሰቦች ልሳነክልዔ/ብዙ የመሆን እድላቸው ሰፊ ነው። ለምሳሌ በአማራ ክልል አሮሞኛ የሚነገርበት አንድ ልዩ ዞን አለ። ሆኖም ይህ ልዩ ዞን በአማርኛ ተናጋሪዎች የተከበበ ነው። በመሆኑም ሁኔታው ልሳነክልዔ ማህበረሰብ እንዲፈጠር አስተዋጽኦ ማድረግ አይቀርም።

6. ትምህርት (education)

ትምህርት በዘመናችን የሁለትና ከሁለት በላይ ቋንቋዎች ባለቤት ለሆኑ ግለሰቦችም ሆነ ማህበረሰቦች አንዱ ተጠቃሽ ምክንያት ነው። የከፍተኛ ትምህርትን ለመማር ቋንቋን መማር፣ ለንግድ ቋንቋን መማር፣ ለሥራና ለመሳሰሉት ጉዳዮች ቋንቋን መማር አስፈላጊ በሆነበት ጊዜ ላይ ነን። በነዚህ ምክንያት-ቶችም ጥቂት የማይባሉ የዓለማችን ሰዎች ገንዘብና ጊዜያቸውን ሰውተው ሁለትና ከዚያ በላይ ቋንቋዎችን ይማራሉ። በዓለማችን እንደእንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ፣ ዐረብኛ ያሉ ቋንቋዎች የሌላ ቋንቋ ተናጋሪ ማህበረሰቦችን ድንበር ጥሰው በመግባት አያሌ የዓለማችንን ማህበረሰቦች ልሳነክልዔ/ብዙ እንዲሰኝ ያደረጉት በትምህርት አማካኝነት ነው።

7. መገናኛ ብዙኃን (massmedia)

በዓለማችን የሚከናወኑት ጉዳዮች/ፖለቲካ፣ ኢኮኖሚ፣ ሌሎች ማህበራዊ ጉዳዮችን ለመከታተል የመገናኛ ብዙኃን ቋንቋን በወጉ ማወቅን ይጠይቃል። ይህ አንዱ ቋንቋ የምንማርበት አጋጣሚ ቢሆንም፣ በተለይ ግለሰቦች ፊልሞችን ለመከታተል ሲሉ

አዘውትረው የሚያዳምጧቸውን ቋንቋዎች የመልመድ/የመማር/ አጋጣሚውን ሊያገኙ ይችላሉ።

3.1.4 የልሳነ ብዙነት ምንነት

አብዛኛውን ጊዜ በምንነቱ ዙሪያ አንድ ወጥ የሆነ ብያኔ የለውም። አንዳንድ ሊቃውንት ልሳነ ብዙነትንና ልሳነ ክልኤነትን በማለዋወጥ ይጠቀሙባቸዋል። ነገር ግን አንዳንድ ሊቃውንት ምንም እንኳን ከሁለትና ከዚያ በላይ የሚያመለክቱ ጽንሰ ሃሳብ ቢሆኑም የሚገለገሉባቸው አካላት ይለያሉና ነጣጥለን ልንጠቀምባቸው ይገባል ይላሉ።

በአገር ወይም በማህበረሰብ ደረጃ ሁለትና ከዚያ በላይ የሆኑ ህዝቦች ሲገናኙ ቋንቋቸው በእኩል ደረጃ የሚያገለግሉ ከሆነ አንዱ የሌላውን እንዲያውቅ አይገደድም። ይህ ሁኔታ ከሁለትና ከዚያ በላይ ቋንቋዎች እየተገለገሉ እንዲዘልቁ ይረዳል። በሁኔታዎች አስገዳጅነት አንደኛው በሌላኛው የበላይነትን የማግኘት እድል ያጋጥመዋል። በዚህ ጊዜ ቋንቋቸው የበላይነትን ያገኘው ተናጋሪዎች ተፅዕኖ ምክንያት ቋንቋው አነስተኛ ግምት የተሰጠው የህብረተሰብ እንዲማር ይገዳል። ነገር ግን አንዳንዶች ዝቅተኛ ግምት ከተሰጠው ማህበረሰብ ለመማር ይፈልጋል።

በዚህ ምክንያት ልሳነ ብዙነት ማህበረሰባዊ ወይም አገራዊ ባህሪ ነው። ስለዚህ ልሳነ ብዙነት የሚለው ፅንሰ ሀሳብ በአገር ወይም በማህበረሰብ ደረጃ ሁለትና ከዚያ በላይ ፅንሰ ሀሳብ የሚያመለክት አድርጎ መውሰድ ይቻላል። በመሆኑም ልሳነ ብዙነት ከሁለት በላይ ቋንቋዎችን በተለዋዋጭነት መጠቀምን የሚያመለክት ፅንሰ ሀሳብ ነው ማለት ያስደፍራል። ይህ ሁኔታ የብዙ አገሮች እጣፈንታ ሁኗል። ያደጉትም ይሁኑ ያላደጉት የልሳነ ብዙነት ጉዳይ ይመለከታቸዋል። ይሁን እንጂ ልሳነ ብዙነት የሚበዛው ባላደጉ አገሮች ላይ ነው። የአጠቃቀም ችግርም ጎልቶ የሚታየው ባላደጉ አገሮች ላይ ነው።

ልሳነ ብዙነት የሚከሰተው የልዩ ልዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች በአንድ ፖለቲካ ስር ተካፋይ ሲሆኑ ነው። እንዲሁም በአገር ደረጃ ከሆነ በዚያ አገር ውስጥ ሁለትና ሦስት ወይም ከዚያ በላይ ቋንቋዎች የግድ ይሆናል።

3.1.5 የልሳነ ብዙነት ዓይነቶች

የልሳነ ብዙነት ዓይነቶችን በሁለት ሲከፍሏቸው ሌሎቹ ደግሞ በሶስት ይከፍሏቸዋል። በእስካሁኑ እነ ፋሶልድ በሁለት ይከፍሏቸዋል። እነሱም ጎናዊ/መስመራዊ ልሳነ ብዙነት እና ቀጥተኛ ልሳነ ብዙነት ናቸው።

ጎናዊ ልሳነ ብዙነት፡- የምንለው በአንድ ሀገር የሚገኝ ሁለትና ከዚያ በላይ ቋንቋ የሚገኙበት ቋንቋዎች እኩል በሆነ ደረጃ የሚያገለግል፣ በእኩል ደረጃ የሚገኙትን ቃላት ለመግለጽ አስቸጋሪ ነው። እኩል ደረጃ የሚለውን ሰፊ አድርጎ በማየት በኦፊሻል ደረጃ //ብንወስደው ነው የሚሻለው። በተመሳሳይ እድገት ደረጃ ያሉ ቃላትን ብንወስደው ሁለቱም እኩል ናቸው ለማለት ያስቸግራል። ለምሳሌ፡- አማርኛ ከእንግሊዝኛ ጋር እኩል ነው። ምክንያቱም ሁለቱም ኢፊሻል ቋንቋ ናቸው። በሌላም በኩል ፈረንሳይኛ፣ ጣሊያንኛ፣ ሮማንስ፣ ጀርመንኛ እኩል ደረጃ ተሰጥተዋል።

ቀጥተኛ ልሳነ ብዙነት፡- ይህ የማህበረሰቡ አባላት የአንድ ቋንቋን ሁለት ዓይነቶች ልሳናት// ለተለያዩ ተግባራት የሚያሳይ መገልገልን መጠቀምን የሚያሳይ የልሳነ ብዙነት ዓይነት ነው። ለዚህም ምሳሌ የሚሆነው አረብኛ ነው። ይህም ድርብ ቋንቋ የምንለው አረብኛን ነው። አረብኛ ሁለት ዓይነት አለው። እነዚህ የአንድ ቋንቋ ሁለት ዓይነቶች ናቸው።

ሌሎች ሊቃውንት ሐመርሰን፣ ብላንክና ሆፍማን ለየት ያለ አከፋፈል አላቸው። ይህም በሶስት ዓይነት ነው የሚከፈለው። የዓይነቶችም ስያሜም ይለዋወጣል። በጭብጡ አንድ ቢሆንም በስያሜ ይለዋወጣል።

ሀ) ክልላዊ ልሳነ ብዙነት

ይህ በአንድ ሀገር የፖለቲካው ዋና አካል አማካኝነት ድንበሩ በግልጽ በተከለለ አንድ ክልል ውስጥ ብዙ ጊዜ አንድ ቋንቋ ብቻ መገልገልን የሚያሳይና በተለይም ከአንድ ቋንቋ በላይ ኦፊሻል ደረጃ ተሰጥቶአቸው በኦፊሻል ደረጃ የሚያገለግሉ ናቸው። በዚህ ውስጥ የሚገኙ ሀገሮች መርህ የሚያደርጉት ከሀገር ሀገር ይለያያል። በዚህም በሀገር አቀፍ ደረጃ ዜጎች በመረጡት ሊገለገሉ እንደሚችሉ ይናገራሉ። አንዳንዶቹ ደግሞ በክልል ደረጃ የተጠቀሙባቸውን ሌላ ቦታ ሄዶ እንዲጠቀም ይደነግጋሉ። ለምሳሌ፡- ጀርመን ሀገር ያለ ጣሊያን ሲሄድ ጣሊያንኛ፣ ፈረንሳይ ሀገር ሲሄድ ፈረንሳይኛ ሊጠቀም ይችላል። በዚህ ዓይነቱ የሚጠቀሱ ሀገሮች ቤልጅየም፣ ስዊዘርላንድ፣ ፋሲያ፣ ስፔን ... ይጠቀሳሉ።

ለ) ብሔራዊ /ኦሪጎናል/ ግዛታዊ/ ልሳነ ብዙነት

ይህ እንደ አፍሪካ፣ እስያ በሚባሉ አህጉራት ውስጥ የሚገኙ አያሌ ማህበረሰቦች በያዙ ጎሳዎች ብሔራዊ ግዛት ክልል ባላቸው አገሮች ከእያንዳንዱ ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በተጨማሪ የጎሳ ወይም የህዝቡን ድንበር በመጣስ በወል ቋንቋነት /lingua franca/በሚያገለግል መጠቀምን ነው። በዚህ ዓይነት ሀገሮች ለሀገር አቀፍ ደረጃ ኦሪጎናል የሚያገለግለው አንድ ወይም ሁለት ቋንቋ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ- በታንዛኒያ ያለው ስዋህሊ ይጠቀሳል። ስዋህሊ በብዙዎቹ ዘንድ የወል ቋንቋ ሆኖ እያገለገለ ነው። እንዲያውም ከአካባቢው አልፎ በመካከለኛው አፍሪካና በሌሎች አካባቢዎች እያገለገለ ነው ያለው። አማርኛም ሊጠቀስ ይችላል።

ሐ) ድርብ ቋንቋነትን የሚመለከት ልሳነ ብዙነት

ይህ ከቀጥተኛው ጋር የተያያዘ ነው። ይህ በደረጃ ከፍተኛና ዝቅተኛ ተደርጎ የሚቆጠሩና ለዚህም የሚለያዩ የአንድ ቋንቋ ሁለት ዓይነቶች ያላቸው አገሮች(ማህበረሰቦች) የሚመደቡበት የልሳነ ብዙነት ዓይነት ነው። ለምሳሌ፡- ከፍተኛ አረብኛና ዝቅተኛ አረብኛ ይጠቀሳል።

3.1.6 ልሳነ ብዙነትን የሚያስከትሉ ምክንያቶች

የአገራዊ /ማህበረሰባዊ/ ልሳነ ብዙነት መከሰት መንስኤ የሚሆኑ ምክንያቶች ብዙ ናቸው። እነዚህን ምክንያቶች በሁለት ክፍሎ ማየት ይቻላል።

ታሪካዊ ሁኔታዎች

በታሪካዊ ሁኔታዎች አስገዳጅነት ምክንያት ልዩ ልዩ የቋንቋ ተናጋሪ ማህበረሰቦች በአንድ መንግስት ጥላ ስር ሲሆኑ፣ ግለሰቦች፣ ማህበረሰቦችና አገሮች ልሳነ ብዙ እንዲሆኑ ያደርጋሉ። በስሩ ሊካተቱ የሚችሉ ጦርነትና ወረራ፣ ስደት/ፍልሰት/፣ ቅኝ ገዥነት፣ ፌደሬሽን እና ድንበርተኝነት መሳሰሉት ናቸው።

ሀ) ጦርነትናወረራ

ጥንታዊ መንግስታት ግሪክ፣ ቱርክ፣ ሮም፣ ወዘተ. የግዛት ማስፋፋት ፍላጎታቸውን እውን ያደረጉት በቀጥታ ወታደራዊ ወረራ በማካሄድ ነው። ይህ የጥንታዊ ወረራ ልዩ ልዩ የቋንቋ ተናጋሪዎችን በግዛታቸው ስር እንዲወድቁ አድርጓል። እንዲህ ያለው ወረራና ጦርነት የህዝቦችን ግንኙነት ብቻ ሳይሆን የፈጠረው የቋንቋዎች ግንኙነት ጭምርም ነው። በእንዲህ ባለው ሁኔታ የበላይነትን ደረጃ የሚያገኘው ቋንቋ የፖለቲካ የበላይነት ያለው

የወራሪው ቋንቋ ነው። ስለዚህ ተወራሪዎቹ ማህበረሰቦች የወራሪውን ቋንቋ እንዲማሩ ይገደዳሉ። ይህ ሁኔታ እያንዳንዱ ግለሰብ ወይም ማህበረሰብ ሁለትና ከዚያ በላይ ቋንቋዎችን እንዲያውቅ አስገዳጅ ሁኔታ ነው(ሆፍማን1991)። የጥንት ወራሪ አገሮች ቀስበቀስ የፖለቲካ የበላይነቱ እየከሰመ ሲሄድ አብሮ የቋንቋ የበላይነታቸው እየከሰመ ሄዷል። ነገር ግን በወራሪ አገሮች ቋንቋዎች ላይ ቅሪቶችን ጥለው እንዳለፉ ሆፍማን(1991) ያስገነዝባሉ። ምሳሌ የጥንታዊ ሮማን ቋንቋ ተፅዕኖዎች እስካሁን ድርስ በእንግሊዝ፣ በፈረንሳይ፣ ስፓኒሽ፣ ፖርቱጋል አገሮች ላይ ተፅዕኖ እንዳሳደረ ይናገራሉ።

ለ) ስደት/ፍልሰት/

አንድ የማህበረሰብ ክፍል ለኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ሲባል ከሚኖርበት አካባቢ ለቆ ሌላ ቋንቋ ተናጋሪ ህብረተሰብ በሚገኝበት ክልል ውስጥ ሊሰፍር ይችላል። በዚህ ጊዜ ማህበረሰቡ ይዞት የሄደውን ቋንቋ ሊያሰራጭ ወይም ሌላ ቋንቋ ሊማር ይችላል። በርካታ የአንድ ቋንቋ ተናጋሪዎች በተለያዩ ምክንያቶች (ድርቅ፣ በመሬት መንቀጥቀጥ፣ በሳተ ገሞራ፣ በውሃ መጥለቅለቅ ወዘተ) ወደ አጎራባች ማህበረሰቦች የሚሰደዱበት ሁኔታ ነው። በዚህ ዓይነት የሚሳተፉ ማህበረሰብ አባላት በርካታ በመሆናቸው ከተሰደዱበት ማህበረሰብ ላይ የፖለቲካ፣ የባህል በላይነት ሊያሳድሩ ይችላሉ። ይህ ደግሞ ቋንቋቸውም የበላይነት እንዲኖረው ያደርጋል። ከነባሩ ማህበረሰብ አባላት ከፊሎቹ የራሳቸውን ቋንቋና ባህል እየተው የመጡዎችን ቋንቋና ባህል ይወርሳሉ። ይህ ሁኔታ የቋንቋዎችንና የባህልን መዋሃድ ያስከትላል። ይሁንና ከፊሎ የመጡዎችን ማንኛውንም ዓይነት ተፅዕኖ በመቋቋም የሚዘልቁ እንዳሉም ይታወቃል። እንዲያውም አንዳንድ ጊዜ በመጤው ባህልና ፖለቲካ ላይ ችግር ይፈጥራሉ። እስካሁን ድረስ በዚህ ሁኔታ የዘለቁ በፈረስሳይ “ብሪቶንስ” እና በስፔን “ካታሎኒያንስ” የተባሉት ተጠቃሾች ናቸው።

በሌላ በኩልም በቁጥር አነስተኛ የሆኑ የአንድ ማህበረሰብ አባላት ከላይ በጠቀስናቸው ልዩ ልዩ ምክንያቶች ወደ አጎራባች አገሮች የሚያደርጉትን ስደት ያመላክታል። እነዚህ በቁጥር አነስተኛ የሆኑ መጤዎች በመጀመሪያው እንደተሰደዱ የሚጠቀሙት የራሳቸውን ቋንቋ ነው። ይሁንና ከመጤዎቹ አንዳንዶች በማህበራዊ ኑሯቸው መሳካት ሲሉ የነባሮቹን ቋንቋዎች መገልገል ይጀምራሉ። ይህ የቋንቋና ባህል ውህደትን ያስከትላል። ከዚህ ተከትሎም በማህበረሰቦች ልሳነ ብዙነት እንዲከሰት መንስኤ ይሆናል። በ19ኛውና በ20ኛው ክፍለ ዘመን ከአውሮፓ፣ ከኩባ፣ ከኮሪያ፣ ከሃይቲ፣ ከኢንዶ ቻይና ወደ አሜሪካ የተደረጉ

ስደቶች ለዚህ ጥሩ ምሳሌዎች ናቸው። ሁሉም አሁን እንግሊዝኛ ተናጋሪዎች ናቸው። እንዲህ ሲባል ሁል ጊዜ ቁጥራቸው ስላነሰ የሄዱበትን ወይም የነባሩን ቋንቋና ባህል ይለምዳሉ ማለት አይደለም። አንዳንዴ የራሳቸውን ቋንቋና ባህል በሙሉ ሆነ በከፊል እንደጠበቁ የሚዘልቁበት ሁኔታ ሊኖር እንደሚችል ፋሶልድ (1987) ያስገነዝባሉ። ምሳሌ፡- “ኾካኖስ” እና “አካዲያንስ” የተባሉ ወደ አሜሪካ በ19ኛውና በ20ኛው ክፍለ ዘመን ፈልሰው የራሳቸውን ባህልና ቋንቋ እንደጠበቁ ይገኛሉ።

ሐ) ቅኝገዥነት

የአውሮፓ ቅኝ ገዥ አገሮች እንደእንግሊዝ፣ ፈረንሳይ፣ ስፔን፣ ፖርቱጋል እና ጀርመን የመሳሰሉት አገሮች ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ፍላጎታቸውን እውን ለማድረግ ከ16ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ በእስያ፣ በአፍሪካ እና በደቡብ አሜሪካ/ላቲን አሜሪካ/ በመሳሰሉት አህጉራት የሚገኙ አገሮች በቁጥጥራቸው ስር ያደረጉበት ታሪካዊ ክስተት ነው። እነዚህ ቅኝ ገዥ አገሮች የተቀራመቷቸውን አገሮች ለመከፋፈል መሰረት ያደረጉት የግል ጥቅማቸውን ስለሆነ የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪ አገሮች እየከፋፈሉ ድንበር ከልለውላቸዋል። ይህ የድንበር አካለል በብዙዎቹ አገሮች ልሳነ ብዙነት እንዲከሰት ምክንያት ሆኗል።

መ) ፌደሬሽን

አንድ ማህበረሰብ ከሌላው ማህበረሰብ ጋር በፌደሬሽን በመዋሃድ የአንድ አገር አካል የሚሆንበትን ሂደት የሚያመለክት ነው። ፌደሬሽን ተለያዩ ጎሳዎች ወይም ብሔረሰቦች ተዋህደው በአንድ መንግስት አመራር ስር መሆንን የሚያመለክት ፅንሰ ሀሳብ ነው።

ይህም ስርዓት የልሳነ ብዙነት መከሰት ምክንያት ይሆናል። አንዳንድ ጊዜ ፌደሬሽን በመፈቃቀድ ላይ ይመሰረታል። ለዚህ ምሳሌ የሚሆኑ አገሮች ስዊዘርላንድና ቤልጅየም ናቸው። ስዊዘርላንድ የቋንቋ ማህበረሰቦች በመፈቃቀድ የመሰረቷት አገር ናት። ቋንቋዎቹ ጀርመንኛ፣ ፈረንሳይኛ፣ ጣሊያንኛ፣ ሮማንኛ በአገር ደረጃ ኦራሴላዊ ተግባራትን ማከናወኛ ናቸው (ፋሶልድ1987)። በተለይ ጀርመንኛና ፈረንሳይኛ ሰፊ ቦታ ይዘዋል።

በሌላ በኩል በደቡብ ክፍል የሚገኙ “ዋሉንስ” የተባሉና በሰሜኑ ክፍል የሚገኙ “ፍሌሚሽ” የተባሉ ፈረንሳይኛ ተናጋሪዎች ቤልጅየምን በመፈቃቀድ እንደመሰረቷት ፋሶልድ(1987) ያስረዳሉ። እንዲሁም በውዴታ የተመሰረተ ፌደሬሽን ምሳሌ የምትሆን አፍሪካዊት አገር ካሜሮን ናት። ይህች አገር በፌደሬሽኑ ምክንያት ፈረንሳይኛና እንግሊዝኛ ቋንቋዎችን

ትጠቀማለች። በአጠቃላይ በውዴታ የተመሰረተ ፌደሬሽን አንድን አገር ልሳነ ብዙ ለማድረግ ዓይነተኛ ምክንያት ሊሆን እንደሚችል መረዳት ይቻላል።

ፌደሬሽን ከመፈቃቀድ ውጭ በግዴታ በአንድ መንግስት ስር እንዲተዳደሩ ይደረጋል። ይህ ሂደት የተለያዩ ባህሎች፣ ቋንቋዎች ያሏቸው ማህበረሰቦች ራሳቸውን በአንድ መንግስት ጥላ ስር ለማዋቀር ባለመቻላቸው ባለብት እንዲቀጥሉ ማድረግ ተችሏል።

ይህ ሁኔታ የየአገሮችን የልሳነ ብዙነት ሁኔታ በዚያው መልኩ እንዲቀጥል አስተዋፅኦ አድርጓል። ያም ሆኖ አንዳንድ አገሮች በታሪካዊ አጋጣሚ የተከሰተው ፌደሬሽን ላለመቀጠል በመሻት የራሳቸውን መንግስት ለመመስረት የሚታገሉ አሉ። ለምሳሌ፡- ካታንጋ ከዛየር፣ ባንግላዲሽ ከፓኪስታን ለመገንጠል ጥረት ያደረጉ ናቸው። በዚህ ሁኔታ ባንግላዲሽ ስኬታማ ስትሆን ሌሎች ግን ስኬታማ አልሆኑም።

ሠ) ድንበርተኝነት

ድንበርተኝነት ሲባል ሁለት የተለያዩ ቋንቋዎች የሚናገሩ ማህበረሰቦች በጉርብትና ሲኖሩ ቋንቋን ሊዋዋሱ ይችላሉ። ሌላው ደግሞ ለመግባባትና ግንኙነት ለመፍጠር አንዱ የሌላውን ቋንቋ ይማራል። በዚህ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ግንኙነት ለመፍጠር ያግዛል።

ይህ ታሪካዊ ምክንያት በተጎራባች አገሮች የሚገኙ ማህበረሰቦች ከአኗኗር ሁኔታ ጋር የተያያዘ ታሪካዊ ክስትት ነው። በመሰረቱ የማናኛውም አገር ግዛት ክልል የሚያሳዩ መልካምድራዊ ድንበሮች /ወሰኖች/ ይኖራሉ። ይሁን እንጂ በአጎራባች አገሮች ላይ የሚገኙ ማህበረሰቦች የንግድ ልውውጥ፣ የአሰፋፈር ሁኔታ፣ በመሳሰሉት የአገሮችን ድንበር ባለመጠበቅ አንደኛው በአንደኛው ወሰን ውስጥ ይገኛል። ይህ ደግሞ የአገሮችን ወይም የማህበረሰቦችን ልሳነ ብዙነት የፈጥራል።

ለምሳሌ፡- በአሜሪካና በካናዳ ድንበር ላይ ኗሪ የሆኑ የካናዳ ተወላጆች የሚኖሩበትን ድንበር ጥሰው በአሜሪካ ውስጥ የሚገኙ ናቸው። በዚህም የአሜሪካን ዜግነት አግኝተዋል። ሰሜን ምስራቅ አሜሪካንም ልሳነ ብዙ እንዳደረጋት ፋሶልድ (1987) ያስረዳሉ።

ወቅታዊ ሁኔታዎች

በወቅታዊ ሁኔታዎች ከሚካተቱት ውስጥ አዲሱ ቅኝ አገዛዝ፣ ለስራፍለጋ ሚደረግ ዘመናዊ ስደት/ፍልሰት/ ቋንቋን ማሳደግ፣ አለማቀፋዊነት እና የኢንዱስትሪ መስፋፋት የመሳሰሉት ናቸው።

ሀ) አዲሱ ቅኝ አገዛዝ (Neocolonialism)

አዲሱ ቅኝ አገዛዝ የቀድሞ ቀኝ ገዥ አገሮችን፣ ዛሬ ነፃ የወጡ አገሮችንና ሌሎች በማደግ ላይ ያሉ የሦስተኛው አለም አገሮችን በኢኮኖሚና በፖለቲካ ጥገኛ በማድረግ የኢኮኖሚ ጭቆና በመፈፀም እንደገና ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ የስነ ልሳን ኢምፔራሊዝም የሚለውን ሀሳብ ዕውን ማድረግ ነው። በዚህ ስውርና ረቂቅ ዘዴ የቀድሞ ቅኝ ገዥዎች የቅኝ ገዥዎቻቸውን ቋንቋ እየተጠቀሙ እንዲሄዱ ከማድረግ በላይ ባልበለፀጉ አገሮች ውስጥም /ኢትዮጵያ/ በኢኮኖሚ፣ በወታደራዊ መሣሪያ ስጦታ ሰብብ የራሳቸውን ቋንቋና ባህል በስውር እየጫኑባቸው ይገኛል።

የቅኝ ተገዥ የነበሩ አገሮች በልዩ ልዩ ምክንያት ማለትም አማራጭ የሆነ የወል አገር በቀል የሆነ ቋንቋ በማጣት፣ በኃላ አለመስማማት፣ በፖለቲካ ሁኔታ እና በገንዘብ እጦት አማራጭ ቋንቋ እንዳይጠቀሙ ይደረጋል። በዚህ ምክንያት የቀድሞ ቅኝ ገዥዎቻቸውን ቋንቋ ብቻ እንዲገለገሉ ይገደዳሉ። ምሳሌ፡- ኬንያ ከቅኝ አገዛዝ ነፃ ከወጣች በኋላ የምትጠቀምበት ቋንቋ በቀድሞ ቅኝ ገዥዎቿ ተፅዕኖ ምክንያት እንግሊዝኛ ቋንቋ ነው። በዚህና በመሳሰል ምክንያቶች አዲሱ ቅኝ አገዛዝ ልሳነ ብዙነት እንዲከሰት ያደርጋል።

ለ) ለስራ ፍለጋ የሚደረግ ዘመናዊ ስደት

በዘመናችን የበለፀጉ አገሮች በኢኮኖሚና በብልፅግና ድሃ አገሮችን ስለማረኳቸው በተናጠልም ሆነ በቡድን ወደ ልዩ ልዩ የአደጉ አገሮች እየፈለሱ ይገኛሉ። ይህ በቡድንም ሆነ በተናጠል ወደ አደጉ አገሮች የሰለጠነው የሰው ኃይል በከፍተኛ ሁኔታ ልሳነ ብዙነትን ይፈጥራል። ለስራ ፍለጋ ከፈለሱት ውስጥ በርካታ አባላት ያሉ ከሆነ በተሰደዱበት አገር ቋንቋና ባህላቸውን ጠብቀው ይቆያሉ። ለምሳሌ፡- በ20ኛው ክፍለ ዘመን ካረቪያን፣ መካከለኛው እና ደቡብ አሜሪካ ወደ ሰሜን አሜሪካ ለስራ ፍለጋ የተሰደዱ ህዝቦች

የራሳቸውን ቋንቋና ባህል ይዘው እንደዘለቁ ያሳያል። በግለሰብ ደረጃ ወደ ተለያዩ አገሮች የተሰደዱ ቀስበቀስ ቁጥራቸው እየጨመረ ሲሄድ የራሳቸውን ቋንቋና ባህል ጠብቀው ይዘልቃሉ። ነገር ግን ቁጥራቸው በጣም አነስተኛ ከሆነ የራሳቸውን ትተው የተሰደዱበትን ቋንቋና ባህል ይከተላሉ። በዚህ የተነሳ የስደት ተቀባይ አገሮችን ልሳነ ብዙ እንዲሆኑ ያደርጋል።

ሐ) ቋንቋን ማሳደግ

በዘመናችን እያንዳንዱ አገር ቋንቋዎችን ዘመናዊ እንዲሆኑና እንዲያድጉ የሚደረገው ጥረት ደረጃው ቢለያይም ይበልጥ እየተስፋፋ ያለ ነው። የቋንቋ ማሳደግ እርምጃ እንደየአገሩ ፖሊሲ የተለያየ ነው። የተወሰኑ አገሮች በቋንቋ ፖሊሲያቸው አንድ ቋንቋ መጠቀምና እሱን ብቻ ማሳደግ፣ ሌሎች አገሮች ደግሞ ሁለት ቋንቋ በኦሪግናል እንዲያገለግሉ የሚያደርጉ ሌሎች ደግሞ በተለይ ቅኝ ገዥ አገሮች የቅኝ ገዥዎቻቸውን ቋንቋ በመተው የአገር ተወላጅ አንድ ወይም ከዚያ በላይ ቋንቋ በመምረጥ ለኦሪግናል አገልግሎት እንዲውሉ የሚያደርጉ ፖሊሲዎችን ይደነግጋሉ። ይህ ወቅታዊ ቋንቋን ለማሳደግ የሚደረግ ጥረት በአንድ ወይም በሌላ መልኩ ማህበረሰቡ ልሳነ ብዙ እንዲሆን አስተዋፅኦ ያደርጋል። በተለይ ብዙ ቋንቋዎች በሚነገሩባቸው አገሮች አንድ ወይም ሁለት ቋንቋዎችን ለማሳደግ የሚደረግ ጥረት ቋንቋው ያልተመረጠላቸው ማህበረሰቦች ልሳነ ብዙነት እንዲከሰትባቸው ያደርጋል። ለምሳሌ፡- በእንግሊዝ ግዛት የሚገኙ “ጋሊክ” እና “ዌልሽ”፣ በፈረንሳይ ግዛት የሚገኙ “ኮሪሲካንስ” እና “ብሪቶንስ” ፣ በስፔን ግዛት የሚገኙ “ጋሌጎስ” እና “ካታላንስ” የሚባሉ ማህበረሰቦችና ህዝቦች ከራሳቸው ቋንቋ በተጨማሪ እንግሊዝኛን፣ ፈረንሳይኛ እና ስፓንኛን እንደአቀማመጣቸው እንዲያድጉ አድርገዋል። በሌላ በኩል በታንዛንያ ስዋሊ የአገሪቱ ብሄራዊና ኦሪግናል ቋንቋ ሆኖ በመመረጡ ስዋሊን ለማሳደግ የተደረገው ጥረት ከፍተኛ ነው። ሌሎች አገር በቀል ቋንቋ ተናጋሪዎች የግድ ስዋሊን እንዲማሩ አስገድዷቸዋል። በዚህ ረገድ ልሳነ ብዙ እንዲሆኑ አድርጓቸዋል።

መ) አለማቀፋዊነት

በዘመናችን አለማችን አንድ እየሆነች ያለችበት ሁኔታ ነው። ታዲያ ሳይንስና ቴክኖሎጂን ተቋዳሽ ለመሆን፣ ዘመናዊ ትምህርትን ለማስፋፋት፣ በኢኮኖሚ ለመዳበር ዓለም አቀፋዊ

ግንኙነትና ትብብር ወቅቱ የሚጠይቀው ጉዳይ ነው። ይህ ዓለማቀፋዊ ግዴታ የተወሰኑ የበለፀጉና አለማቀፋዊ አገልግሎት በመስጠት ላይ ያሉ ቋንቋዎች/እንግሊዝኛ/ እንዲሰፋፉ ምክንያት ሆኗል። ስለሆነም ያደጉም ሆነ ያላደጉ አገሮች አለማቀፋዊ የሆነውን ቋንቋ እንዲጠቀሙ ተደርጓል። ይህ ደግሞ በርካታ ቋንቋ የሚነገርበትን አገር ሳይቀር ሌላን ብዙ እንዲሆን አድርጓል።

ሠ) የኢንዱስትሪ መስፋፋት

ኢንዱስትሪ ከሌለባቸው አካባቢዎች ኢንዱስትሪ ወዳለባቸው አካባቢዎች ስራ ለማግኘት የሚረዳ ፍልሰት በአካባቢው ቋንቋና ባህል መዋሃድ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል። በኢንዱስትሪ አካባቢ ሥራዎችን ለመስራት ከተለያዩ አቅጣጫ የሚመጡ ሰዎች የራሳቸውን ቋንቋ በዛ አካባቢ እንዲገለገሉ ስለሚያደርግ ያ አካባቢ ለሌላን ብዙ መሆኑ ግድ ይሆናል። ሆኖም በኢንዱስትሪ ውስጥ አገልግሎት የሚሰጠው ቋንቋ ኢንዱስትሪው የሚገኝበት አገር ቋንቋ ነው። ይህ የኢንዱስትሪ ተናጋሪዎችን ለሌላን ብዙ ያደርጋቸዋል።

3.2 ብዝሃ ባህል

3.2.1 የብዝሃ ባህል ምንነት

ከላይ የባህልን ምንነት በተመለከተ መረጃዎችን በመጥቀስ የተወሰነ ጽንሰ ሃሳባዊ ግንዛቤ ለማስጨበጥ ተሞክሯል። በመቀጠል የባህል ብዙዎችን ምንነት በተመለከተ የተሰነዘሩ እሳቤዎችን እንዳስሳለን። ሮስማንና ሩቤል (2004) ባህል ብዙዎች የተለያዩ የባህሎች ስብጥርን መኖር የሚፈቅድ፣ ሁሉም ባህሎች በርዕዮተ ዓለማዊ እሳቤ እኩል በሆነ ደረጃ የሚታዩ እንደሆነ የሚያምን ፍልስፍና ነው በማለት ያስረዳል።

ሪቻርድስና ሌሎች (1992) ባህል ብዙዎች፣ ግለሰቦች ወይም ቡድኖች ከአንድ በላይ የሆኑ ባህላዊ እምነቶች፣ እሴቶችና ዝንባሌዎች የመኖራቸውን ሁኔታ የሚቃኝ ነው በማለት ይገልጻሉ። ከዚህ በተጨማሪ ባህል ብዙዎች በዓለም ውስጥ ባሉ የተለያዩ ባህሎች ባህርይ ላይ የሚያተኩር ፖሊሲ ነው። ባህል ብዙዎች በርካታ ባህሎችን በባህል ብዙዎች ክስተት የማካተት ወይም የማዛመድ ጉዳይ ነው። የብዙ ጎሳዎችና ዘሮች ንዑስ ባህሎች የልውውጥ ፈጠራ ሂደት የሆነ ሰዎች ተግባራትን ውጤታማ በሆነ መልኩ የመሥራት ችሎታ እንዲኖራቸው የሚያደርግ፣ የሌሎችን ባህሎች ተስማሚ ባህርያት፣ እሴቶችና ዝንባሌዎችን መምረጥ እንዲቻል የሚያደርግ እንቅስቃሴ ነው።

የባህል ብዙዎች ስልጡን የሆነ ማህበረሰብ ሊቀበለው የሚገባ ሃሳብ ወይም እምነት ነው። ይህም የተለያዩ ባህል ያላቸው ቡድኖች እኩል የሆነ ባህላዊና ፖለቲካዊ እርከን (status) እንዳላቸው በፀጋ መቀበልን ይመለከታል። ባህል ብዙዎች የሚለው ጽንሰ ሃሳብ የአንድን ሀገር የባህልና የጎሳ ስብጥር (diversity) ለመግለፅ ብዙውን ጊዜ አገልግሎት ላይ የሚውል ቃል ነው። የባህል ስብጥር ለህብረተሰባዊ ሀገራዊነት ወይም ለባህላዊ ምንነት (cultural identity)

አዎንታዊ ኃይል እንደሆነም የሚደገፍ የለውጥ ሂደት ነው። ከፍ ሲል እንደተመለከትነው፣ «ባህሌ ብዙዊ» የሚለው እሳቤ የተለያዩ ባህሎች ዕርስ በርስ ተጣጥመው፣ ተቻችለው መኖርን የሚመለከት፣ አንዱ የሌላውን ባህል አክብሮ የመቀበልን ፍልስፍና የሚያራምድ፣ ልዩነት በራሱ ውበት እንደሆነ ቡድኑ የሚያምን፣ ባህሎችን ማወቅ የአስተሳሰብ አድማስን፣ አመለካከትን የሚያሰፉ ዓይነተኛ መንገድ እንደሆነ የሚረዳ የዘመናችን ፍልስፍና እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል።

3.2.2 የብዙሃ ባህል ታሪካዊ አመጣጥ

ባህል ብዙዊ (Multiculturalism) የሚለው ጽንሰ ሃሳብ የመጣው ልዩነትን ተቀብሎ ተቻችሎ መኖር (Pluralism) የሚለውን ሃሳብ ተከትሎ ነው። ተቻችሎ መኖር የሚለው ሃሳብ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጸናው በ1910ዎቹና በ1920ዎቹ ነበር። ይህን መነሻ አድርጎ በ1940ዎቹ መጀመሪያ አካባቢ ባህል ብዙዊ በሰፊው እየታወቀ እንደመጣ ይነገራል። “The Melting Pot” የተለያዩ ባህላዊ ዳራ ያላቸውን ማህበረሰቦች/ግለሰቦች ወደ አንድ ማምጣት ወይም አንድ ማድረግ ነው። ይህም ማለት የተለያዩ ነገሮችን ወደ አንድ ማድረግ ማለት ነው። በዚህ ኮርስ አውድ መሠረት የተለያዩ ባህል ያላቸውን ማህበረሰቦች ወደ አንድ አምጥቶ ማህበረሰቡ አንድ የጋራ ባህል ብቻ እንዲኖረው ማድረግ ነው። ወደ አንድ ማዋሃድ በተለይ የሚገለፀው ወደ ዩናይትድ ስቴትስ ኦፍ አሜሪካ ፈልሰው የመጡትን ዜጎች ወደ አንድ የማድረግ ሁኔታ ነው (The Melting Pot) የሚለው ቃል አገልግሎት ላይ የዋለው እ.ኤ.አ በ1980ዎቹ ነበር።

ከ1970ዎቹ በኋላ አንድ የማድረግ ስራና የማመሳሰሉ ተፈላጊነት በባህሌ ብዙዊ ደጋፊዎች በአንድ ማህበረሰብ ውስጥ የባህል ልዩነቶች መኖርና መጠበቅ አለባቸው የሚሉ ናቸው። ባጭሩ “The Melting Pot” የተለያዩ ባህል፣ ጎሣና ዜግነት ያላቸውን ማህበረሰቦች ወደ አንድ የማምጣትን ሁኔታ የሚገልፅ ቃል ነው። ቃሉ በዋናነት አገልግሎት ላይ የዋለው እ.ኤ.አ በ1908 ነበር።

3.2.3 የብዙሃ ባህል ትምህርት ምንነት በምሁራን አተያይ

እንደ ጌይ (2006) ባህሌ ብዙዊ ትምህርት ሲባል የተለያዩ ትምህርታዊ ግብዓቶችን ለተለያዩ ሰዎች ማቅረብ ማለት ነው። ይሁን እንጂ ልዩነቶቹ ሰፊ፣ አደናጋሪና ተፃራሪ አይደሉም። ስለባህሌ ብዙዊ ትምህርት የተሰጡ ብያኔዎች የመለያየት ባህርይ

ይታይባቸዋል። ጥቂቶቹ ብያኔዎች ከተለያዩ ቡድኖች ባህላዊ ባህርያት ላይ እምነት የመጣል አዝማሚያ ሲኖራቸው፣ ሌሎች ደግሞ ከማህበራዊ ችግሮች ላይ አትኩሮት ያደርጋሉ (በተለይ ከጭቆና ጋር የተያያዙ፣ ፖለቲካዊ ስልጣን፣ የኢኮኖሚያዊ ሃብት ዳግም ድልድል ጥያቄ ላይ ያነጣጥራሉ፣ ጥቂቶቹ ደግሞ በዘር፣ በቀለምና በጎሣ የተወሰኑ ናቸው)።

ባህሉ ብዙዎቹን ቀጣይነት እንዲኖረው የትምህርት ሚና ከፍተኛ ነው። በዚህም የትምህርት ሥርዓቱ በየትኛውም የትምህርት ደረጃ (ማለትም፣ በአንደኛ ደረጃ፣ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት) ለዜጎች በጎ አጋጣሚዎችን ይፈጥራል። ከሚፈጥራቸው አጋጣሚዎች ውስጥ የሚከተሉት ይጠቀሳሉ፡-

1. ብሔራዊ ቋንቋን ጨምሮ ማህበረሰቡ የሚጋራቸውን እሴቶች መማር ይቻላል፤
2. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በባህላዊ አውዱ መሠረት ለማጥናት ይቻላል፤
3. ከሌሎች ጎሣዎች ቋንቋና ባህል መልካም ነገሮችን ለመማርና ግንኙነት ለመፍጠር ያስችላል፤
4. ባህሉ ብዙዎቹ ለሆነ ማህበረሰብ ተገቢውን ዋጋ ለመስጠትና ለመረዳት፣ እንዲሁም የተለያዩ ባህሎችን ለማድነቅ ብሎም ለመማር ያስችላል፤

ብዙውን ጊዜ በተደጋጋሚ ጥቅም ላይ ከሚውሉት ብያኔዎች መካከል የሚከተሉት ይጠቀሳሉ። ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት በራሱ ሃሳብ ነው። ይህም ትምህርት የለውጥ እንቅስቃሴ ሲሆን፣ የትምህርት ተቋማትን መዋቅር ለመለወጥ የታለመናተማሪዎች ትምህርታዊ ግባቸውን ለማሳካት እኩል የሆነ እድል እንዲፈጥሩላቸው የሚያደርግ እንቅስቃሴ ነው።

ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ነፃነት፣ ፍትህ፣ እኩልነት፣ ትክክለኛና ሰብዓዊ ክብር ከመሳሰሉ ዓባይነት ሃሳቦች ላይ የተመሰረተ ፍልስፍናዊ እሳቤ ነው። ለባህላዊ ልዩነቶች ዋጋ የሚሰጥ፣ ሁሉንም ዓይነት መድሎ የሚለውጥ፣ የማህበረሰቡን ዲሞክራሲያዊ መርሆች የሚያሳድግ ለማህበራዊ ፍትህ የቆመ ኃይል ነው። የህጋዊነትን ጠቀሜታና የጎሣና ባህላዊ ልዩነቶችን ፋይዳ፣ የግለሰቦችን፣ የቡድኖችንና የብሔሮችን ህይወት በመግራት ላይ ያነጣጠረ ፍልስፍና ነው።

ትምህርታዊ ድርጅቶች ሁሉም ክፍሎች፣ ማለትም ከታች ያሉ እሴቶች፣ የአሰራር ህግጋቱ፣ ሥርዓተ ትምህርቱ፣ የማስተማሪያ መሣሪያው አደረጃጀታዊ መዋቅሩንና መንግስታዊ ፖሊሲው የባህል ብዙዎችን ባህል እንዲያንፀባርቁ የሚያደርግ የለውጥ እንቅስቃሴ ነው። ሌላው በትምህርታዊ ሥርዓት ውስጥ ባህሉ ብዙዎችን ተቋማዊ ፍልስፍና በማድረግ በእኩልነት መርህ መሠረት የሌሎችን ባህል የመቀበል፣ የማክበር፣ ልዩነትን የመገንዘብ እንዲሁም ለማህበራዊ ፍትህ ሞራላዊ ዝግጅት የማሳየት የባህርይ ለውጥ ነው። ባህሉ ብዙዎችን ልዩነትን በማጠናከር ላይ የተመሠረተ ለሰዎች የቆመ እሳቤ፣ ለሰው ልጅ መብቶች መከበር፣ ለማህበራዊ ፍትህ እንዲሁም አማራጭ የኑሮ ፈሊጥ ለሁሉም ዜጎች እንዲዳረስ የሚጥር፣ ለተማሪዎች ጥራት ያለው ትምህርት አስፈላጊ መሆኑን በማመን የሚንቀሳቀስ ኃይል ነው።

ባህሉ ብዙዎችን ትምህርት ማለት ባህላዊ ስብጥርን የማክበር ወይም ባህሉ ክልጫ ለመሆን መማር ሲሆን፣ ይህም በትምህርት መርሃ ግብር ፖሊሲና ተግባራት ላይ ለውጥ የማድረግን ሁኔታ ይጠይቃል።

እነዚህን ብያኔዎች የሚያመሳስላቸው ብዙ ጉዳዮችን መጥቀስ ይቻላል። የዚህ ፍልስፍና አቀንቃኞች በባህሉ ብዙዎችን ትምህርት መርሃ ግብር መካተት ያለበት የጎሣ ምንነት፣ እኩል ያልሆነ የሃብት ስርጭትና ባህሉ ብዙዎችን የመሳሰሉ እሳቤዎችን ማካተት እንዳለበት ይስማማሉ። እንደነርሱ እምነት የተሻለ ባህላዊ ትምህርት በራሱ ፍልስፍና ነው። ለትምህርት ለውጥም ስነ ዘዴ ነው። በባህሉ ብዙዎችን ትምህርት ምንነት ዙሪያ የተሰነዘሩ ሃሳቦች ምንም እንኳን የመለያየት አዝማሚያ ቢኖራቸውም በውስን ቁልፍ ቃላት ላይ የመመሳሰል ባህሪም ይስተዋልባቸዋል። ይኸውም ባህሉ ብዙዎችን ትምህርት የጥናት መስክ ነው፤ ዋና ዓላማውም ከተለያዩ የዘር፣ የጎሣ፣ የማህበራዊ መደብና ባህላዊ ቡድኖች ለመጡ ተማሪዎች እኩል ትምህርታዊ ዕድል ከመስጠት ላይ ተመስርቶ ብቅ ያለ ሙያ ነው። አንዱና ጠቃሚ ግቡ ሁሉም ተማሪዎች በብዙዎች ዲሞክራሲያዊ ህብረተሰብ ውስጥ ውጤታማ በሆነ መልኩ ሊሰራ የሚችል ዕውቀት፣ ዝንባሌና ክህሎችን እንዲያገኙ ማድረግ ሲሆን፣ ከተለያዩ ሰዎች ጋር በመስማማት፣ ለጋራ ጥቅም የሚሰራ የሲቪክና የሞራላዊ ማህበረሰብን ለመፍጠር ነው። ከዚህ በተጨማሪ የባህሉ ብዙዎችን ትምህርት ብሔራዊ ማህበር ለባህሉ ብዙዎችን ትምህርት የሰጡት ብያኔ የሚከተለውን ይመስላል፡-

ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት የአንድን ማህበረሰብ ራዕይ የሚደግፍ፣ ማህበረሰቡ በባህላዊ እሴቱና ስነ ልሳናዊ ስብጥሩ ተጠቃሚ እንዲሆን፣ እንዲሁም ማህበራዊ፣ ባህላዊና ኢኮኖሚያዊ እምቅ አቅሙን ምሉዕ በሆነ መንገድ ለማረጋገጥ የሚረዳ ነው።

የባህሉ ብዙዎቹ መተግበርና አውታር በመሆን በተለያዩ የቋንቋዎች፣ የሃይማኖቶችና የህዝቦች የዘር ዳራ ዋጋ በመስጠት መርሁ የሚታወቅ ነው። ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት በሁሉም የትምህርት ቤት ተግባራዊ ጉዳዮች፣ ፖሊሲዎችና ድርጅቶች የሁሉንም የትምህርት ቤት ተግባራዊ ጉዳዮች፣ ፖሊሲዎችና ድርጅቶች የሁሉንም ተማሪዎች ከፍተኛ ደረጃ ትምህርታዊ ስኬት ለማረጋገጥ እንደ መሣሪያ ሆኖ የሚገባ ሂደት ነው።

ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ለተማሪዎች ስለተለያዩ ታሪኮች፣ ባህሎችና የዘር፣ የጎሣና የቀለም ልዩነት ያላቸው ቡድኖች የሚኖራቸውን አስተዋፅኦ በሚመለከት ዕውቀት እንዲኖራቸው በማድረግ ተማሪዎች አዎንታዊ የራስ አመለካከታቸው እንዲጎለብት የሚያደርግ ዘርፍ ነው። እንዲሁም ሁሉም ተማሪዎች በመዋቅራዊ እኩልነት ላይ በንቃት እንዲሰሩ የሚያዘጋጅ ሲሆን፣ ይህም የሚሆነው ስለ ሥልጣን ዳግም ድልድል እና ስለተለያዩ ቡድኖች የገቢ ሁኔታ በተመለከተ ዕውቀትንና ክህሎትን በመስጠት ነው።

በመሆኑም በባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት መርሃ-ግብር ሥርዓተ ትምህርቱን በቀጥታ የግድ መመልከት ያለበት የዘረኝነት፣ የጾታዊነት፣ የመደባዊነት፣ የቋንቋ፣ የችሎታ፣ የዕድሜ፣ የሐይማኖትና የጾታዊ ግንኙነት የመሳሰሉ ጭብጦችን ነው። ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ለልዩነት ቦታ የሚሰጥና መደበኛ በሆነ መልኩ የተለያዩ ባህላዊ ቡድኖችን አመለካከት የሚያጠቃልል ትምህርት ነው። በዚህ ትምህርት ሁሉም ተማሪዎች የጋራ የሆነ ባህላዊ አቢይ እሴትን ብቻ እንዲማሩ ፈፅሞ አይመክርም።

በሌሎች ምሁራን አስተሳሰብ ደግሞ ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ቢያንስ ሶስት ነገሮችን ይይዛል። ሐሳብ ወይም እሴት፣ ትምህርታዊ የለውጥ እንቅስቃሴና ሂደት ናቸው። ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ሁሉም ተማሪዎች ከጾታቸው፣ ከማህበራዊ መደባቸውና ዘራቸው ወይም

ባህላዊ ባህርያቸው አኳያ ልዩነት ሳይደረግባቸው በትምህርት ቤት የመማር ዕድል አላቸው የሚለውን መሠረታዊ ሐሳብ የሚራምድ ነው።

3.2.4 የብዝሃ ባህል ትምህርት አመጣጥ ቅኝት - በባህል ብዙዊ ሃገራት

የባህል ብዙዊ ትምህርት ጥያቄ የጥቂት ሃገሮችና የጥቂት ግለሰቦች ጥያቄ አይደለም። በየትኛውም የዓለም ክፍል ያሉ ሀገሮች ደረጃው ይለያይ እንጂ በተለያዩ ምክንያቶች ወደ ባህል ብዙነት እየተቀየሩ ያሉበት ሁኔታ በመኖሩ በየአቅጣጫው ይህን ባህል ብዙነታቸውን የሚያስተናግድ የትምህርት ሥርዓት እንዲኖር ጥያቄዎች በየጊዜው ይነሳሉ። ይሁን እንጂ በተለይ የቅርብ ጊዜ ሀገሮች በሚባሉት በአሜሪካ፣ በካናዳና በአውስትራሊያ ከተለያዩ የዓለም ክፍሎች በልዩ ልዩ ምክንያቶች በርካታ ጎሣዎች የተሰበሰቡባቸው ከመሆናቸው አንጻር ጥያቄው ቀደም ብሎ ገፍቶ በመውጣቱ ሀገሪቱ ለባህል ብዙዊ ትምህርት የተሻለ ተሞክሮ እንዲኖራቸው አድርጓል። ከነዚህ ሀገራት ጋር እንግሊዝ፣ ፈረንሳይና ጀርመንም ቢሆኑ ተመሳሳይ ጥያቄ የተነሳባቸው በመሆኑ ለባህል ብዙዊ ትምህርት ቀድመው እንዲንቀሳቀሱ አድርጓቸዋል። በተለይም ዲሞክራሲን እናራምዳለን የሚለው አመለካከታቸው ከሌላው የዓለም ክፍል ቀድመው ለጥያቄው ምላሽ እንዲሰጡ አስገድዷቸዋል። በመሆኑም ስለባህል ብዙዊ ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ ለመገንዘብ እነዚህ ሀገራት ያላቸውን የባህል ብዙዊ ትምህርት ታሪክ መፈተሽ የግድ ይሆናል።

3.2.4.1 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በዩናይትድ ስቴትስ

የተለየ ባህልና ቋንቋ ከሚሰናገዱባቸው ልሳነ ብዙ ሀገራት አሜሪካ ቀዳሚውን ስፍራ ትይዛለች። የ19ኛው ክፍለ ዘመን እና የ20ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ገፅታዋ እንኳን ቢታይ ከመቸውም ጊዜ በላይ ከተለያዩ አካባቢዎች በመጡ ጎሣዎች እንድትጠቀሙ አድርጓታል። እ.ኤ.አ ከ1850-1860 ብቻ 2.5 ሚሊዮን፣ በቀጣዩ አስር ዓመታት 2.5 ሚሊዮን፣ እንዲሁም በቀጣዮቹ አስር ዓመታት 2.8 ሚሊዮን መጤዎችን ለማስተናገድ ተገዳለች። ከ1880 እስከ መጀመሪያው የዓለም ጦርነት ብቻ 10 ሚሊዮን ውጤቶችን ለመቀበል እንደቻለች ይነገራል።

ከዚህ የህዝብ መጉረፍ ጋር ተያይዞ ነባር ጎሣዎቹና ጠባብ ብሔርተኞቹ መጤውን በዜግነቱ ብቻ ሳይሆን ከቋንቋና ባህሉ ጀምሮ መላ ማንነቱን ወደ አሜሪካዊነት ለመቀየር የጠነከረ

አቋም ነበራቸው። በመሆኑም የመጀመሪያው የባህልና የቋንቋ ገፋፋ ማዕከላቸውን በትምህርት ቤቶች ውስጥ በሚማሩ መጤ ህፃናት ላይ አነጣጠሩ። ስለዚህም እስከ ሁለተኛው የዓለም ጦርነት መገባደጃ ድረስ በአሜሪካ ስለመጡዎችና ጎሳዎች የትምህርት ሁኔታ ምንም የተደረገ ትኩረት ሳይኖር ቆየ። ከጦርነቱ በኋላ ግን መጤዎቹና ህዳጣኖቹ በቋንቋችን እንማር፣ ባህላችንን ይከበር የሚል እንቅስቃሴ ማንሳት ጀመሩ።

በተለይ በ1960ዎቹ የሲቪል መብቶች መከበር እንቅስቃሴ በሀገሪቱ ጎልቶ በመምጣቱ ቀደም ብሎ ውስጥ ውስጡን ሲብላላ የነበረው የትምህርት ፍትሃዊነት ጥያቄም ገንፍሎ ወጣ። ለዚህ ጥያቄም በወቅቱ የነበሩ ትምህርት ቤቶችና የትምህርት ባለሙያዎች የሰጡት ምላሽ ያልታሰበበትና ጥድፊያ የተሞላበት ነበር። ከወሰዷቸው እርምጃዎችም በነበረው የትምህርት ሥርዓት ውስጥ እንዴት ማስረጽ እንደሚቻል በቅድሚያ ሳይታሰብ አዳዲስ ኮርሶችንና መርሃ-ግብሮችን ማዘጋጀት ነበር። ፕሮግራሞቹን የሚስፈፅሙ ተቋማዊ ድርጅቶች ሳይፈጠሩ ሥርዓተ ትምህርት ቀረፃውም ተጀምሮ ነበር።

በዚህ ሂደት በጎሳዎች ላይ ያተኮሩ ኮርሶች ተዘጋጅተው ከመደበኛው ትምህርት ጎን ለጎን መጠናት ጀመሩ። ይሁንና እነዚህ ኮርሶች እያንዳንዱ ጎሳ የራሱን ባህል ማዕከል አድርጎ የሚያጠናባቸው እንጂ፣ አንዱ የሌላውን ባህልና ሥርዓት የሚያጠናበትና የሚያውቅበት አጋጣሚ የሚፈጥሩ ሆነው በመገኘታቸው ተቃውሞ ገጠማቸው።

ይህን ተከትሎም በ1968 የልህነ ክልል ትምህርት ህግ በማውጣት ለመጤ ተማሪዎች የልህነ ክልል ትምህርት እንዲያገኙ መደረግ ተጀመረ። በተለይም በ1974 ቻይናውያን ቤተሰቦች ልጆቻቸውን እንግሊዝኛ ባለመቻላቸው የትምህርቱ እኩል ተጠቃሚ አልሆኑም በማለት ወደ ፍርድ ቤት ቀርበው ፍርድ ቤቱ የዜጎች የትምህርት ዕድል እንዲከበር ውሳኔ ካስተላለፈበኋላ ለመጤዎቹም ሆነ ለህዳጣን ወገኖቹ የልህነ ክልል ትምህርት ተጠናክሮ ቀጠለ።

ይሁን እንጂ የልህነ ክልል ፕሮግራሙ መስፋፋት ቋንቋዎችንና ባህሎችን ለመጠበቅ ይረዳል ቢባልም ለተማሪዎቹ አካዳሚያዊ ውጤትና ስነልህናዊ ዕድገት ያመጣው አስተዋጽኦ ዝቅተኛ መሆኑ ስለተገለጠ ሌላ አማራጭ እንደሚያስፈልግ ግፊቱ በረታ።

ተማሪዎቹ የተወሰኑ ቋንቋዎችን ብቻ ከሚደግፈው ማህበራዊ፣ አካባቢያዊ፣ ባህላዊ ድብብ ከኃይለኛ ተጽዕኖ ሊላቀቁ አልቻሉም የሚል ጥያቄ ተከተለ።

ከዚህ ጎን በጎን የእንግሊዝኛ ቋንቋ ዳራዊ ዕውቀት የሌላቸው ህዝቦች ቁጥር እያደገ መጣ። የወቅቱ ስታትስቲካዊ ትንበያዎች እንደሚሳዩት በ1996 የአገሪቱን 13% የሚሸፍነው 28ሚሊዮን ህዝብ የእንግሊዝኛ ቋንቋ ዳራዊ ዕውቀት የሌለው ሆኖ ተገኘ። ይህ ቁጥር በ1980 14% ከፍ ብሎ 30 ሚሊዮን እንደሚደርስ፣ በ1990 ደግሞ የሀገሪቱን 16% ሸፍኖ 35 ሚሊዮን እንደሚጠጋ፣ በ2000ም 40 ሚሊዮን ደርሶ የሀገሪቱን 18% ኗሪ እንደሚሸፍን ተተነበየ። ከ5-14 ዓመት ዕድሜ ያላቸው የእንግሊዝኛ ቋንቋ ችሎታቸው ውስን የሆነ 2.5 ሚሊዮን ህፃናት የነበሩም ሲሆን፣ ይህ ቁጥር በ2000 ወደ 3.4 ሚሊዮን ከፍ እንደሚል ትንበያው አሳየ።

በዚህ ሁኔታ እያደገ የሚመጣውን የመጤ ቁጥር ቋንቋው ላይ ብቻ አተኩሮ ባህሉን ወደ ጎን በመተው የልህነ ክልል ትምህርት በማስተናገድ የሚፈለገውን ለውጥ ማምጣት እንደሚቻል ጥያቄ ይነሳ ጀመር። በተለይ ደግሞ የመጤዎቹና የህዳግን ወገኖቹ በልህነ ክልል መርሃ-ግብር እየተማሩ ውጤታቸው ዝቅ ማለት ችግሩ በዘላቂነት አለመፈታቱን የሚመላክት መሆኑ ተጠቆመ።

በመሆኑም የባህሌ ብዙዎች ትምህርት ለችግሮቹ መፍትሔ እንደሚሆን ታምኖበት ወደ ትግበራው ለመግባት ጅምር ታየ። በተለይ እ.ኤ.አ በ1980ዎቹና በ1990ዎቹ የአሜሪካ ሥርዓተ ትምህርት ባለሙያዎች ሥርዓተ ትምህርት በማሻሻል ሥራ ላይ ተጠመዱ። በትምህርት ኮሚሽነሩ የተቋቋመው የኒዮርክ ግዛት ግብረ ሃይል እ.ኤ.አ በ1989 የሥርዓተ ትምህርት ተክቶሽ “Curriculum inclusion” በሚል ባወጣው ሪፖርትም ሁለት የሥርዓተ ትምህርት ማቴሪያሎች በአገሪቱ ያለውን የባህሌ ብዙዎችን በሚያሳይ መልኩ መዘጋጀት እንዳለባቸው ተገልጾ፣ ተግባራዊነቱም ተፋጠነ። ይህ አቋቋም “አንድ ሀገር በርካታ ህዝቦች” የሚል መፎክር ካነገቡ የውህደት ጥመኞች ተቃውሞ ቢገጥመውም ተግባራዊነቱ ይፋ እየሆነ መጣ።

እንዲያውም ቀደም ብሎ በሀገሪቱ ተገልለው የቆዩ አፍሪካዊያንን፣ ላቲን አሜሪካዊያንን፣ የአሜሪካ ነባር ኅዛዎች፣ ሴቶችን፣ እንዲሁም ሌሎች ወገኖችን በሚመለከት የመደጎሚያ እርምጃዎች መውሰድ ጀመሩ። እ.ኤ.አ ከ1950ዎቹ እስከ 1980ዎቹ ይታይ የነበረው ትምህርት ቤቶች የተለያዩ ዳራ ያላቸውን ተማሪዎች በአንድ የማስተናገድ ሁኔታ እየተለወጠ ለጥቁሮችና ለሒስፖኒኮች እንዲሁም ለሌሎች ለየት ያሉ ትምህርት ቤቶች ተቋቋሙ።

3.2.4.2 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በካናዳ

የባለ ብዙዎች ትምህርትን ቀድመው ካራመዱ አገሮች አንዷ ካናዳ ናት። እንደ አሜሪካ ሁሉ የተለያዩ መጤዎችና ነባር ኅዛዎች የሚገኙባት ካናዳ እ.ኤ.አ በ1960ዎቹ የተነሳው የመጤዎችና ህዳጣኖች ቋንቋችንና ባህላችን ይከበር ጥያቄ ቀድሞ በሀገሪቱ የታይ የነበረውን ሁኔታ ሁሉ ሊለውጠው ችሏል። በካናዳ የባህል ብዙዎች ትምህርት ሁኔታ ሲታይ ከ12 በላይ የትምህርት ሥርዓቶች ያሏት ስትሆን፣ እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛ ቋንቋን ከሚናገሩት ዋና ዋና ኅዛዎች በተጨማሪ ሌሎች ነባር ተወላጆች የሚገኙባት ሀገር ናት። በዋናነት ከአውሮፓ እንዲሁም ከኤስያ በርካታ መጤዎችን ያስተናገደችው ካናዳ ከአብዛኛው የዓለም አገሮች የተሰባሰቡ መጤዎች ያሉባት ናት። በርካታ ቁጥር ያላቸው መጤዎች ይኑሩባት እንጂ የትምህርት መርሃ ግብሯ ለብዙዎቹ የልሳነ ብዙ ትምህርት ያመቻቸች አልነበረችም። በመሆኑም መጤዎች በእንግሊዝኛ ወይም በፈረንሳይኛ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥበት ክፍል ውስጥ እንዲስተናገዱ ይገደዱ ነበር።

ይህን በምታደርግበት ወቅት ግን በእንግሊዝኛ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በዋና ከተማዋ እንኳ ከ50% በታች ነበሩ። በሌላዋም ከተማ በቫንኮቨር 40% አካባቢ ብቻ ይጠጉ ነበር። በዚህ ሁኔታ አብዛኛዎቹ መጤዎች በቋንቋችንና በባህላችን እንማር የሚል ጥያቄ ሲያነሱ፣ እ.ኤ.አ በ1965 የካናዳ ሮያል ኮሚሽን በልሳነ ክልሌና በባህል ክልሌ ዙሪያ ባቀረበው ሪፖርት ምንም እንኳ ሀገሪቱ እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛን ቋንቋዎች አድርጋ የምትከተል መሆኗን ቢገልፅም የሌሎች ኅዛዎችንና መጤዎችን ባህልና ቋንቋ በመቀበል ልሳነ ብዙና ባህል ብዙ ሀገር መሆኗን እንድትቀበል ጠየቀ። በወቅቱ ሪፖርቱ የመጤዎቹንና ሌሎች ወገኖችን ባህሎችና ቋንቋዎች በነባሩ የሀገራው ባህልና ቋንቋ እንዲዋጡ ከማድረግ ይልቅ ባህል ብዙ ማህበረሰብ ያሉባት፣ የተለያዩ ቋንቋዎችና ባህሎች በእኩል የሚስተናገዱባት

የወደፊቷ ካናዳ ምስል ምን ሊመስል እንደሚችል አሳይቶ ነበር። በመሆኑም ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በካናዳ የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ሊያቆጠቁጥ ችሏል።

ከዚህ በኋላ በ1980ዎቹ በመጀመሪያ በቶሮንቶ ለጣሊያን መጫወቻዎች በቋንቋቸውና ባህላቸው ትምህርት የሚያገኙበት ሁኔታ ከተፈጠረ በኋላ በተለያዩ ከተሞች ልዩ ልዩ ጎሳዎችን መሠረት ያደረጉ ትምህርት ቤቶች ለተለያዩ ቡድኖች ልታቋቁም ችሏል። በተመሳሳይ ጊዜ በአንታሪዮ የመጫወቻ ቋንቋ ጥበቃ መርሃ-ግብር ከመደበኛው ትምህርት ቤት ውጭ በሳምንት ለሁለት ሰዓት ተኩል የማህበረሰብ ቋንቋዎች ትምህርት መሰጠት ተጀምሮ ነበር። በኪውቤክ ደግሞ በጣሊያንኛ፣ በግሪክኛ፣ በፖርቱጋልኛ እና በስፓኒሽኛ ለመጫ ጎሳዎች ልጆች በቀን ለ30 ደቂቃ የቋንቋ ትምህርት ተጀምሮ ነበር። ይሁን እንጂ በወቅቱ በአጠቃላይ ከመጫ ወገኖች የልሳነ ብዙነት ትምህርቱ የሚያካትታቸው ህጻናት ቁጥር ምን ያህል እንደነበር የሚታወቅ ነገር አልነበረም።

ይሁንና በወቅቱ ሀገሪቱ የምታራምደው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ትችት የሚሰነዘርበት ነበር። በካናዳ የነበረው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ጀምሮ ጥሩ ተናጋሪ የማፍራት እንጂ የመጫወቻን ባህልና ቋንቋ በማጎልበት ላይ ያተኮረ አይደለም በሚል ነቀፌታ ይደርስበት ነበር። እንዲያውም የባህሉ ብዙዎች ትምህርቱን የቀድሞው የአንግሎሳክስን ሥርዓተ ትምህርት እየተጫነው ያለ ነው። የህዳጣን መገኛቹም ፖለቲካዊና ማህበራዊ ተሳትፎአቸውን የሚያፋጥን አይደለም በሚል ተተኝቶ ነበር።

ይህን ተከትሎ በተደረገው እንቅስቃሴም ካናዳ በ1982 ባወጣችው የካናዳዊያን መብቶች ማረጋገጫ ቻርተር ሀገሪቱ ሶስት የባህሉ ብዙዎች ዓይነቶችን እውቅና ሰጥታ አራምዳለች። እነዚህ ሶስት የባህሉ ብዙዎች ዓይነቶችም የሚከተሉት ናቸው፡-

የጎሳ ባህሉ ብዙዎች (Ethnic Multiculturalism):- ይህ መጫ ቡድኖችን የሚመለከት ሲሆን፣ በ1971 ሀገሪቱ ባወጣችው መደበኛ የባህሉ ብዙዎች ፖሊሲ ውስጥ ሁሉም የፌደራል መንግስታት በሚያወጧቸው ፖሊሲዎችና ትግበራዎች የተለያዩ ጎሳዎችን በሚመለከት ተገቢ ምላሽ መስጠት እንዳለባቸው በተገለፀው መልኩ የተንፀባረቀውን የሚመለከት ነበር።

ልሳነ ክልዔ ባህሌ ብዟዊነት(Bilingualism Multiculturalism):- ይህ በኦጊስቲን የቋንቋ ህግ ደረጃ የተንፀባረቀ ሲሆን፣ እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛ የሀገሪቱ ኦጊስቲን ቋንቋዎች መሆናቸውን የሚመለከት ነው።

ብሔራዊ ባህሌ ብዟዊነት (National Multiculturalism):- ይህ ለነባር ህዝቦቿ የተለዩ መብቶችን እንዲሰጧቸው የሚያንጸባርቅ እንደሆነ ይገልጻል።

ቀስ በቀስ እየተጠናከረ የመጣው የካናዳ ባህሌ ብዟዊ ትምህርት አሰጣጥ በ1988 የአገሪቱ ፓርላማ ባወጣው ስፋትና ጥልቀት ያለው ህግ ድጋፍ አገኘ። ይህም የካናዳ ባህሌ ብዟዊነት ህግ (Canadian multicultural) የሚል ሲሆን፣ ከላይ ያየናቸውን ሶስቱንም ዓይነት ባህሌ ብዟዊ ሁኔታዎች አገሪቱ እንደምታራምድና የሲቪክ እኩልነትና የባህል ብዙነት የሚታይባት ሆና እንድትቀጥል የሚያሳስብ ነበር። ይህ የካናዳ ልምድም ሶስቱንም የባህሌ ብዟዊ ዓይነቶች በአንዲት ሀገር የመንግሥት ፖሊሲ ውስጥ እንዴት አጣጥሞ ማካተት እንደሚቻል የሚጠቁም ይሆናል።

በካናዳ ለሌሎች አገሮች በምሳሌነት ሊያገለግል የሚችለው የባህሌ ብዟዊ ትምህርት ፕሮግራም የቅልቅሎሽ (immersion) መርሃ ግብር ነው። በአብዛኛው እንግሊዝኛ ቋንቋ ተናጋሪ የሆኑ ህጻናትን ፈረንሳይኛን በማስተማር ላይ ያተኮረ ቢሆንም ለፈረንሳይኛ ተናጋሪ ህጻናትም እንግሊዝኛን የሚማሩበት የተወሰነ ፕሮግራም ያካተተ እንደሆነ ይገልጻል። እንዲሁም በጣም በተወሰነ ደረጃ እንግሊዝኛን፣

3.2.4.3 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በአውስትራሊያ

አውስትራሊያ ባህሌ ብዟዊ የሚታይባት ሀገር ነች። እንግሊዝ ቅኝ በገዛቻት ወቅት እንኳ 250 አገር በቀል ቋንቋዎችና በጥቅሉ ወደ 600 የሚጠጉ የተለያዩ ቋንቋዎች የነበራት ነች። የተለያዩ ቋንቋዎች መነገራቸው የተለያዩ ባህል እንዳለ ያሳያል። እንደሚታወቀው ቅኝ ግዛት በራሱ በቋንቋና በባህል ስብጥር ላይ ከፍተኛ የሆነ አሉታዊ ተፅዕኖ የሚያሳድር ነው። በዚህም በአውስትራሊያ ሀገር በቀል በሆኑ በርካታ ማህበረሰቦች ላይ ከፍተኛ የሆነ የቋንቋ መልቀቅ እና የቋንቋ መጥፋት አስከትሏል። ባለፉት 200ዓመት ውስጥ 50 ቋንቋዎች እንዲቀሩና በሌሎች በርካታ ሀገር በቀል ቋንቋዎች ላይ ከፍተኛ ስጋት ተረጋግጧል። በአሁኑ ሰዓት 130 የሚሆኑ ቋንቋዎች በቁጥር ከ50 ያነሱ ተናጋሪዎች

አሏቸው። በዚህም ዕድሜ ጠገብ የሆኑ ቋንቋዎችን የሚናገሩ ሰዎች ቁጥርም ውስን ሆኗል። እናም ጤናማ ያልሆነ የቋንቋ መልቀቅ ሁኔታ እየታየ ይገኛል።

ለቋንቋ መልቀቅ አስተዋጽኦ የሚያደርጉት በርካታ ምክንያቶች ቢኖሩም ቋንቋ መልቀቅ ባህሉ ብዙዎቹን ጥያቄ ውስጥ የሚያስገባ ክስተት ነው። መጤዎችን በሚመለከት ከ1970ዎቹ በፊት የውህዳት (Assimilation) ፖሊሲን ተከትለው የነበረችው አውስትራሊያ በ1960ዎቹ በአሜሪካ የተደረገው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ጥያቄ እንቅስቃሴ እሷን ሊዳስሳት ችሏል። በተለይም አቦርዲያኖችና ሌሎች መጤዎች ከነባሩ የአንግሎ-ሴልቲክ ጎሣዎች ባህልና ቋንቋ አንጻራዊም በሚል ባነሱት ጥያቄ የራሳቸው ቋንቋ ባህል ተጠብቆ እንዲቆይ በኃይለኛው ይንቀሳቀሱ ነበር።

ይህ በመሆኑም የቀድሞውን የውህደት ፖሊሲዎን በ1970ዎቹ በባህሉ ብዙ ፖሊሲ ለመለወጥ ተገዳለች (ክልይን 1994)። የፖሊሲ ለውጥ ካደረገች በኋላም ትምህርት ቤቶች ከእንግሊዝኛ ቋንቋ በተጨማሪ ሌሎች ቋንቋዎችን ለመጠበቅና ለመጠቀም ለመጤዎቹና ለህዳግን ወገኖች ለሚሰጡት አገልግሎት ድጋፍ ማድረግ ጀመረች።

በለውጡም በቪክቶሪያና በደቡብ አውስትራሊያ ብቻ ከ17 በላይ የሚሆኑ ከእንግሊዝኛ ውጭ ያሉ ቋንቋዎችን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መስጠት ቀጠለች። እነዚህ ቋንቋዎች እጅግ በርካታ ተናጋሪዎች ያሏቸው ሲሆኑ፣ የትምህርቱ አሰጣጥ ከክልል ክልል የተለያየ ነበር። በተለይ ግን ሁለተኛ ትውልድ ሆነው ቋንቋቸውን በመልቀቅ ላይ ለሚገኙ ማህበረሰቦች የተለየ ትኩረት እንዲሰጣቸው ተደረገ። በመሆኑም የትምህርት ባለሙያዎቹ የቅልቅሎሽ(immersion) መርሆችን ተግባራዊ በማድረግ የመጤዎቹንና የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎችን ለመርዳት እንዲቻል አቅደው በስራ ላይ አዋሉት። ከዚህ በኋላ በመጣውም ለውጥ በብዙ ትምህርት ቤቶች በማህበረሰብ ቋንቋዎች ትምህርት የተሰጡ ሲሆን፣ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት መልቀቂያ ፈተና ላይ 32 ቋንቋዎች በፈተናነት ይሰጣሉ። ከነዚህ ውስጥም የመጤዎች ቋንቋን የሆኑት አረቦኛ፣ ለቲቪያንኛ፣ ቱርክኛ፣ ዩክሬንኛ፣ እንዲሁም የአውስትራሊ የምልክት ቋንቋ ይገኙበታል። ተማሪዎቹ በትምህርት ቤታቸው የማይሰጥ ሌላ ቋንቋን በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት መልቀቂያ ፈተና ለመውሰድ ከፈለጉም በትምህርት ሚኒስትር በየክልሎች በተቋቋሙ ማዕከሎች ቅዳሜ ቅዳሜ ትምህርቱን የሚያገኙበት ሁኔታ ተመቻችቷል። ይህን የልሣነ ብዙዎች ትምህርት መስጠት በርካታ የሥርዓተ ትምህርት

ቁሳቁሶች ከመመረታቸውም በላይ የባህል ብዙነት ትምህርት እንዲስፋፋ የሚፈልጉ ወገኖች በቴሌቭዥን፣ በሬዲዮና በቤተ መጻሕፍት ትምህርቱ እንዲደገፍ ጥረት ያደርጋሉ።

3.2.4.4 የብዝሃ ባህል ትምህርት ታሪካዊ አመጣጥ በጀርመን

ጀርመን እንደሌሎች የአውሮፓ አገሮች ሁሉ የተለያዩ መጤዎች ያሉባት ሃገር ናት። በ1989 ሁለቱ ጀርመኖች ከመቀላቀላቸው በፊት ምዕራብ ጀርመን ብቻ 4.5 ሚሊዮን የውጭ መጤዎችንና ልጆቻቸውን በሚመለከት በትምህርት በኩል የሰጠችው ምላሽ አልነበረም። እንዲያውም መጤዎቹን መብት እንዳላቸው ሳይሆን በእንግድነት የመጡ ሰራተኞች አድርጋ የመቁጠር አዝማሚያ ይታይባት እንደነበር የመጤዎች ወገኖች መብታችን ይከበር እንቅስቃሴ ጀርመንንም የነካ ነበር። እንዲያውም ከ1981ዎቹ ጀምሮ ለሥራ ወደ ሀገሯ የሚጎርፉ መጤዎችን ማገድ ጀመረች። ይሁንና ቀደም ብለው እንግዳ ሠራተኞች ይባሉ የነበሩት መጤዎች ቀስ በቀስ በሀገሪቱ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ ውስጥ እየገቡ የኢኮኖሚው አንቀሳቃሽ ኃይል ሆነ። ከቴርክ፣ ከግሪክና ከዩጎዝላቪያ ብቻ ከገቡት በ1990 የሀገሪቱን 12% የሠራተኛ ኃይል መሸፈን ጀመሩ። በመጠለያና በቤተሰብ ግንኙነት የሚገባው መጤም እየጨመረ መጥቶ በፍራንክፊርትና በበርሊን ብቻ ከቋሚ ነዋሪው ውስጥ 25% ደረሰ።

በአጠቃላይ በዚህ ውስጥ በጀርመን የነበረው የባህል ብዙዊነት ሁኔታ ከአራት አቅጣጫ ሊታይ የሚችል እንደነበር ኤክስትራንድ (1995) ይገልጻሉ። የመጀመሪያው ምስራቅና ምዕራብ ጀርመን ከመዋሃዳቸው በፊት ያለውን የሚመለከት ሲሆን፣ በ1982 የምዕራብ ጀርመን የትምህርት ፖሊሲ ባወጣው መሠረት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር፣ የባህል ጥበቃ ማድረግ፣ ግልፅ የባህል ትምህርት ቡድኖችን ማቋቋም፣ ተገቢ የሆኑ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን መማሪያዎችን ማዘጋጀት፣ በአጠቃላይ የሥርዓተ ትምህርቱን መከለስ እንደሚስፈልግ አስፍሮ ነበር። ይሁንና ይህ ፖሊሲ ከወጣ አጥባቂዎቹ በኩል ተቃውሞ የገጠመው የመጤዎችንና ህዳግንን ትምህርት በሚመለከት በብሔራዊ ደረጃ በሚወጣው ሥርዓተ ትምህርት መስተናገድ አለባቸው እንጂ፣ ለብቻቸው የሚከተሉት የትምህርት አሰጣጥ መኖር የለበትም የሚል ነበር። በዚህም የተነሳ ዕቅዱ ተግባራዊ ሳይሆን ውህደት ትምህርት ለመጤዎቹ ሲሰጥ ቆይቷል።

ሁለተኛው የባህሉ ብዙዎች ሁኔታዎች ሁለቱ ጀርመኖች ከተዋሃዱ በኋላ ያለው ሲሆን፤ በአዲሲቷ ጀርመን በቀድሞው የምስራቅ ጀርመን ግዛት የነበሩ ወገኖች የምዕራቡን ክፍል የትምህርት ሥርዓት መሠረት አድርጎ የተደራጀውን የትምህርት አሰጣጥ እንደገና የሚያጠነብት ሁኔታም የፈጠረ ነበር። በዚህም ሁኔታም ቢሆን መጫወቱ ብዙም ከቀድሞው የተሻለ ዕድል አላጋጠማቸውም።

በጀርመን የሚታየው ሌላው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ገፅታ በጣም ጥቂት በሆኑ ቋንቋዎች ለመጫወት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መስጠቷ ነበር። ይህም ከመደበኛው የትምህርት ሠዓት ውጭ የሚሰጥ ሲሆን፤ ትምህርቱን የሚሰጡት መምህራን ከመጫወቱ የተመለመሉ ሳይሆኑ ከጀርመኖች የተመረጡ መሆናቸው ይገልጻል። ከዚህ ጋር ተያይዞ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት የልሳነ ክልል ትምህርት የሚሰጥ ቢሆንም ወደ ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ ሲገቡ ተማሪዎቹ በጀርመንኛ ብቻ ትምህርት የሚሰጥበት ሁኔታ ያለበት ነው።

አራተኛው በጀርመን የሚከናወነው የባህሉ ብዙዎች ትምህር ገፅታ ከሀገሯ ውጭ እንደ ችሉ፤ ፊንላንድ፣ ስፔይንና ስዊድን ባሉ ሀገሮች ለዜጎቿ የምትሰጠው የጀርመንኛ ትምህርት ነው። በዚህ ተግባር የቆየ ልምድ እንዳላት የሚገልፁት ኤክስትራንድ (1995) በነዚህ ትምህርት ቤቶች ተማሪዎች የልሳነ ክልል ትምህርት እንዲሰጡ ታበረታታለች ፤ ይህም ጀርመንኛንና የአገሮቹን ቋንቋ በማካተት የሚሰጠው ነው።

በአጠቃላይ በጀርመን ያለው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት በሀገሪቱ ካለው የጠበቀ የጠባብነት ስሜት አንጻር ብዙም ዕድገት ያላሳየ፤ የመጫወቱና ቋንቋና ባህልም በሚፈለገው ደረጃ እንዲሳለብት ያላደረገ ታሪክ ያለው ነው። አልፎ አልፎ በአንዳንድ ቋንቋዎች ከሚሰጠው የልሳነ ክልል ትምህርት በስተቀር ተጨባጭ የሆነ ለውጥ የታየበት አይደለም ለማለት ይቻላል።

3.2.4.4 በእንግሊዝ የባህሉ ብዙዎች ትምህርት አመጣጥ ታሪክ ቅኝት

እንግሊዝ እንደሌሎቹ የአውሮፓ ኃያል ሀገራት ሁሉ በልዩ ልዩ ምክንያቶች የገቡ መጫወቶችና ህዳጣን ጎሣዎች የሚገኙበት ሀገር ናት። ይሁን እንጂ ለረጅም ዘመናት

በሀገሪቱ ለመጤዎችና ለህዳጣኑ ወገኖች እንደየባህላቸው እና እንደየቋንቋቸው ትምህርት የሚሰጥበት ሀገር አልነበረችም። በ1960ዎቹና በ1970ዎቹ በሌሎች የአውሮፓ አገሮችና በአሜሪካ የተነሳው እንቅስቃሴ እሷንም ሊዳስሳት ችሏል። ምንም እንኳን በ1944 በሀገሪቱ የወጣው የትምህርት ህግ ሐልስ (1994) እንደሚለው፣ ሁሉም ህፃናት ፍትሃዊ የሆነ ትምህርት እንደሚያገኙ ቢገልፅም ተግባራዊ ሳይሆን በመቆየቱ በ1960ዎቹ የተነሳው የትምህርት ፍትሃዊነት ጥያቄ አገሪቱን ስለህዳጣኑና መጤዎቹ ትኩረት እንድታደርግ አድርጓታል። በመሆኑም በ1967 የቀረበው የፕላውደን የትምህርት ሪፖርት በትምህርት ቤቶች ታሪክ፣ የጅኦግራፊና የቋንቋ መምህራን የማስተማር ሂደት የመጤዎቹን ባህልና ዳራ ከገንዘብ ውስጥ ያስገባ እንዲሆን አሳስቧል (ዋትኪንስ 1994)። ይሁን እንጂ ከሪፖርት ባለፈ ተጨባጭ ለውጥ ሊታይ አልቻለም ነበር።

በ1970ዎቹ ግን እንቅስቃሴው በጣም በመግፋቱ የሀገሪቱ የትምህርት ቤቶች ካውንስል ከ1972 ጀምሮ ለተከታታይ አራት ዓመታት የፈጀ የባህል ብዙዎች ትምህርት ሥርዓተ ትምህርት እንዲቀረፅ በጀት ተፈቀደለት (ዋትኪንስ 1994)። ይሁንና ዝግጅቱ ሁሉንም ወገኖች በአግባቡ ያላስተናገደ በመሆኑ ከየአቅጣጫው ነቀፌታ ደርሶበት ነበር። ይህን ተከትሎም የራምፕቶን ኮሚቴ የሚባል ተቋቁሞ ከ1980 እስከ 1981 ሌሎች በሀገሪቱ ትምህርት ላይ ያገባናል ከሚሉ ወገኖች ጋር በመቀናጀት ከበፊቱ የተሻለ ባህል ብዙዎች ሥርዓተ ትምህርት ዝግጅት ምን መምሰል እንዳለበት አጠና። ሜልን በመጥቀስ ዋትኪንስ (1994) እንደሚያስረዱት የራምፕቶን ኮሚቴ ባዘጋጀው አዲስ የባህል ብዙዎች ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ የሚከተሉት ሊካተቱ ችለው ነበር።

- _ ሁሉም ህፃናት በራሳቸው ባህልና ታሪክ መማር አለባቸው፤
- _ ሁሉም ህፃናት ስለራሳቸው ባህልና ስለሌሎች የሚያውቁበት አጋጣሚና ዕድል መፈጠር አለበት፤
- _ ሁሉም ህፃናት የህዳጣን ጎሣዎችን አስተዋፅኦ አድንቀው መቀበል አለባቸው፤
- _ የትምህርት ቤቶች ሥርዓተ ትምህርት አተገባበር የዘር መጥሎን ለማስወገድ መርዳት አለበት፤
- _ ማህበረሰቡ ስለ ባህል ብዙዎች አዎንታዊ አመለካከት ማጎልበት አለበት የሚሉ ነበሩ።

ከዚህ በኋላም በ1985 ሌላ የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ጥናት ሪፖርት የቀረበ ሲሆን፣ በዚህ ሪፖርት ትምህርት ለሁሉም የሀገሪቱ ዜጎች የሚዳረስበትን ብሎም ቀደም ብሎ አውሮፓዊነትን ብቻ ማዕከል አድርጎ የተዘጋጀውን ሥርዓተ ትምህርት ፈተና ላይ የሚጥል ሃሳብ ቀረበ።

ከዚህ በመቀጠልም በሀገሪቱ በርካታ የባህሉ ብዙዎች ፀረ ዘረኝነት የትምህርት ፕሮጀክቶች መቀረጽ ጀመሩ። የመምህራን ስልጠና ማሻሻያዎችም ታዩ (ዋትኪንስ 1994)። እንዲያውም በ1987 በወጣው የፕላውደን ሪፖርት ሀገሪቱ ሶስት ዓይነት የመጤዎች ሥርዓተ ትምህርት ተግባራዊ እንደምታደርግ አሳሰበ።

እነዚህም፡-

- _ የመሰናዶክፍሎች- ይህ ሥርዓተ ትምህርት በተለያዩ የክፍል ደረጃዎች ለሚገኙ ቅይጥ ብሔራዊ ህዝቦቿ በጋራ የሚያገለግል ነው።
- _ ልዩክፍሎች- ከመደበኛ ክፍል ጊዜ ጎን ለጎን ለመጤዎችና ለህዳጣኑ የሚሰጥ ትምህርትን የያዘ ነው።
- _ ልሳነ-ብዙክፍሎች- በዋናነት በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት የሚሰጥበት ሆኖ እንደ አስፈላጊነቱ አፍ መፍቻ ቋንቋን መጠቀም የማይከለክል የትምህርት አሰጣጥ ነው።

ምዕራፍ አራት፡

ለብዝሃ ባህል ትምህርት መጀመር አስተዋጽኦ ያደረጉ እንቅስቃሴዎች

የባህሉ ብዙዎች ትምህርት እንቅስቃሴ በአንድ ሀገር ውስጥ የሚገኙ በዕድሜ፣ በጾታ፣ በቋንቋ፣ በዘር፣ በሀይማኖት፣ በአካላዊ ሁኔታ፣ በአዕምሯዊ ሁኔታ፣ ወዘተ ልዩነቶች ያሉባቸው ወገኖች አንዱ የሌላውን አክብሮ የየራሱንም አውቆ እርስ በርስ ተደጋግፈው ለጋራ ዕድገትና ብልጽግና የሚጠበቁበትን ሁኔታ እንዲፈጠር የሚሻ እንቅስቃሴ ነው።

በተለይም በተለያዩ የዓለም ክፍሎች ለረጅም ዘመናት የተወሰኑ የማህበረሰብ ክፍሎች በሌሎቹ የማህበረሰቡ ክፍሎች ላይ ሲያደርሱ ከነበሩት መጠነ ሰፊ ጭቆናና ጫና አንፃር ዓለም ግለሰቦችን እኩል እያስተናገደች አይደለም የሚሉ ወገኖች የእኩልነት መከበር ጥያቄን ካነሱባቸው እንቅስቃሴዎች አንዱ ነው። በመሆኑም የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ታሪክ

የነጠላ እንቅስቃሴ ውጤት ሳይሆን የበርካታ እንቅስቃሴዎችና ትግሎች ጥምር ውጤት ነው ሊባል ይችላል። ከዚህ በመቀጠልም ለዚህ አዲስ የትምህርት ፍልስፍና መጀመር በታሪኩ ውስጥ አስተዋጽኦ ያደረጉ ዋና ዋናዎቹን እንቅስቃሴዎች እንመለከታለን።

4.1 የሲቪል መብቶች መከበር

የባህሉ ብዙዎች ትምህርት እንዲጀመር ቀዳሚ ሚና ከተጫወቱት እንቅስቃሴዎች አንዱ በ1960 ዎቹና በ1970ዎቹ በከፍተኛ ደረጃ ተቀጣጥሎ የተነሳው የሲቪል መብቶች መከበር ጥያቄ እንቅስቃሴ ነው። በተለይ በአሜሪካ የሚገኙ ጥቁር አፍሪካ አሜሪካዊያን ለረጅም ጊዜ ይደርሰባቸው የነበረውን አድሎና መገለል ለመፋለም ባደረጉት መጠነ ሰፊ እንቅስቃሴ ከፖለቲካ ጥያቄ ጎን ለጎን ጥያቄዎችን በማነሳት በግልጽ ትግል ጀምረው ነበር።

የእንቅስቃሴው ዋና ዋና ግቦችም በህዝባዊ አገልግሎቶች፣ በመኖሪያ ቤት ጥያቄ፣ በስራ ቅጥርና በትምህርት አሰጣጥ ዙሪያ የሚደረደረግባቸው አድሎ እንዲገታ ማድረግ ነበር። በተለይም ደግሞ በትምህርት ዘርፍ በአሜሪካ የሚገኙ የትምህርት ተቋማት በጥቁር አፍሪካ አሜሪካዊያን ላይ ያደርሱት የነበረውን አድሎ አስመልክቶ የእንቅስቃሴው መሪዎች ችግራቸው እንዲቀረፍ በርካታ ጥያቄዎችን ማንሳት ጀመሩ። በትምህርት ቤቶች ብዙ አፍሪካ አሜሪካዊያን መምህራን እንዲኖሩ፣ ከፍተኛ አድሎ የሚንፀባረቅባቸው የማስተማሪያ መማሪያ መፃሕፍት እንዲኖሩ፣ ከፍተኛ አድሎ የሚንፀባረቅባቸው የማስተማሪያ መማሪያ መፃሕፍት እንዲሻሻሉ፣ የአፍሪካ አሜሪካዊያንን ባህልና ታሪክ የያዘ ሥርዓተ ትምህርት እንዲቀረጽ፣ በዩኒቨርሲቲዎችም ጭምር አፍሪካ አሜሪካዊያን መምህራን እንዲኖሩ የሚሉት ጉልህ የትምህርት ፍትሃዊ ጥያቄቻቸው ሆነው ነበር።

የአፍሪካ አሜሪካዊያኑን ጥያቄና እንቅስቃሴ ተከትሎም ሜክሲኮ አሜሪካዊያን፣ የአሜሪካ-ህንዳዊያን፣ የእስያ-አሜሪካዊያን እንዲሁም ሌሎቹ መጤና ህዳጣን ወገኖች ተመሳሳይ ጥያቄዎችን ይዘው ትግሉን እንዲቀላቀሉት ተደረገ። ትምህርት ቤቶችና የትምህርት ተቋማት በሀገሪቱ የሚገኙ ልዩ ልዩ ጎሳዎችንና ቡድኖችን ታሪክ፣ ባህል፣ ልምድ፣ ቋንቋ፣ አመለካከት የሚያንፀባርቁ ናቸው በሚል ለሁሉም ወገኖች ፍትሃዊ ትምህርት ይሰጡ ዘንድ እንቅስቃሴው ቀጠለ።

በተለይ አብዛኛዎቹ የመጤና የህዳጣን ወገኖች ተማሪዎች በትምህርት ቤቶች በተደጋጋሚ መውደቅና ውጤታቸው ማሸቆልቆል የትምህርት አሰጣጡ ብዙሃን ወገኖችን የሚደግፍ ሆኖ በመቀየሱ እንደሆነ ይገልጹ ነበር። በመሆኑም ለመጤዎቹና ለህዳጣኑ ሞዴል የሚሆኗቸው መምህራን ከራሳቸው ወገን እንዲያገኙ ከመሻት ባሻገር ሥርዓት ትምህርቱ መጤዎቹንና ህዳጣኑንም በሚደገፍ መልኩ እንዲቀረጹ ጥያቄዎችን አቀረቡ።

በትምህርት ተቋማትና በትምህርት ቤቶች ያሉ የአስተዳደር ሠራተኞች ለተወሰኑ ወገኖች የሚያደርጉት አድሎ በልጆቻቸው መማር ሂደት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ እያሳደረ ነው። በሚልም በትምህርት ቤቶች አስተዳደር ውስጥም ጥቁሮችና መጤዎቹ የሚሳተፉበት ሁኔታም እንዲመቻች ጠየቁ። እንዲያውም በግላቸው የሚያስተዳድሯቸው የማህበረሰብ ትምህርት ቤቶች እንዲቋቋሙ ጭምር እንደሚፈልጉም ገለጹ።

ይህ በአሜሪካ የተደረገው የሲቪል መብቶች ማስከበር እንቅስቃሴ በአሜሪካ ብቻ ተገድቦ አልቀረም። በካናዳ፣ በአውስትራሊያና በእንግሊዝ የሚገኙ መጤዎችና ህዳጣን ወገኖች ቀደም ብሎ በአሜሪካ እንዳሉት ሁሉ ይደርስባቸው ከነበረው አድሎና መገለል ለመላቀቅ ተመሳሳይ ጥያቄ ያነሱ ነበር። በተለይም በአውስትራሊያ የሚገኙ የአቦርጂያ ወገኖች፣ በእንግሊዝ የሚገኙ ጥቁሮች ልክ እንደ አሜሪካዊያን ህዳጣኖችና መጤዎች ሁሉ የትምህርት ፍትሃዊነት እንዲያረጋግጥላቸው፣ ባህላቸውና ቋንቋቸው እንዲከበር ጥያቄ አቀረቡ።

ይህ በተለያዩ ቦታዎች የተደረገው እንቅስቃሴ ብዙዎቹን አገሮች ቀድመው ባህሉ ብዙዎ ገጽታ እንዳላቸው አምነው የማይቀበሉትን አምነው ለመቀበል እንዲገደዱ አደረጋቸው።

ጥያቄ ላነሱት ወገኖችም ቀስ በቀስ ምላሽ የመስጠት አዝማሚያን እያሳዩ መጡ። ከዚህ ምላሻቸውም አንዱ ባህሉ ብዙዎ ትምህርትን የሚመለከት ሥርዓተ ትምህርት መንደፍ እንደሚያስፈልግ ታመነ።

4.2 የሴቶች መብት መከበር

ቀደም ብሎ የተጀመረው የሲቪል መብቶች መከበር እንቅስቃሴ በተወሰነ ደረጃም ቢሆን ስኬት እያሳየ መምጣቱ ሌሎች ለረጅም ዘመናት ታፍነው የቆዩ መብት ፈላጊ ወገኖችም እንቅስቃሴ እንዲያነሱ ግፊት አሳደረባቸው። በ1960ዎቹና በ1970ዎቹ ከተነሱት የመብት ማስከበር ጥያቄዎችም የሴቶች መብት ማስከበር እንቅስቃሴ አንዱ ነበር። ይህ እንቅስቃሴም በሴቶች ላይ ከቅጥር፣ ከገቢና ከአስተዳደር አንፃር የሚደርስባቸው ተጽዕኖ እንዲቆም ከመጠየቅ ባለፈ በዋናነት በወቅቱ በነበረው የትምህርት ሥርዓት የሚያደርስባቸውን አድሎ እንዲቆም የከረረ ጥያቄ አንስቶ ነበር።

በሌሎች ተቋማት ውስጥ ከዎታ አኳያ በሴቶች ላይ የሚፈፀመው ኢፍትሃዊ ድርጊት እንዲስተካከል ከመጠየቅ ጋር ተያይዞም በትምህርት ቤቶች የሚያደርሱባቸውን ችግሮች በሚመለከት መቀረፍ ያለባቸውን ጉዳዮች በዝርዝር ያቀርቡ ጀመር። የመማሪያ መፃሕፍት ወንዶች ተጽዕኖ ስር በመውደቃቸው ሴቶችን በእኩልነት እንደሚያስተናግዱ በመጠቀም የማሻሻያ ሥራ እንዲሰራ ጠየቁ። በተለይም የታሪክ መፃሕፍት ወንዶች አዘውትረው በሚሳተፉባቸው የፖለቲካና የወታደራዊ ታሪኮች ላይ በማተኮራቸው ሴቶች ታሪካዊ ተሳትፎ የሌላቸው እንዳስመሰሉ እነዚህ ወገኖች ከሰሱ። ይህም በሴት ተማሪዎች ላይ የስነልቦና ጫና እንዳስከተለ ጠቆሙ። በመሆኑም መፃሕፍቱ ሲዘጋጁ በማህበራዊና በተሰባዊ ታሪኮች ላይ፣ በስራ ድርሻ ክፍፍሎች ታሪክ ላይ፣ ቢያተኩሩ ሴቶችም በታሪክ ያላቸውን ተሳትፎ በማሳየት ለሀገሮችና ለዓለም ዕድገት ያበረከቱት አስተዋጽኦ ግንዛቤና ትኩረት እንዲያገኝ እንደሚያደርግ ገለፁ።

በትምህርት ቤት ደረጃ የሴት ተማሪዎች ሞዴል የሚሆኗቸው ሴት መምህራን እንደሚያስፈልጓቸው ጥያቄ ቀረበ። በተለይም በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችና በከፍተኛ ተቋማት የሴት መምህራን ቁጥር በጣም አነስተኛ ከመሆኑ አንፃር እንዲሻሻል ሁኔታዎች መመቻቸት እንዳለባቸው አሳሰቡ። የህዳጣን ወገኖችና መጤዎችን በሚመለከት ችግሩ በጣም አሳሳቢ ደረጃ ላይ ያለ፣ ለብዙዎቹ የህዳጣንና መጤ ወገን ሴት ተማሪዎች በሞዴልነት የሚያዩአቸው በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና ከዚያም በላይ ባሉት ደረጃዎች ውስጥ ሴቶች መምህራን አለመኖራቸው ከፍተኛ ችግር እንደፈጠረ ተገለፀ።

እነዚህን ወገኖች በዎታቸው ብቻ ሳይሆን በዘራቸው፣ በቋንቋቸው፣ በሃይማኖታቸው፣ በባህላቸው፣ ወዘተ ልዩነት አንፃር በትምህርት ቤቶች ውስጥ የሚደርሱባቸው ጫናዎች እንዲወገዱ ሥርዓተ ትምህርቱ መሻሻል እንዳለበት ተጠየቀ። በዚህ ግፊት የተነሳም

ከሴቶች ጋር የተያያዙ ታሪካችን፣ ማህበራዊ እንቅስቃሴዎችን የሚገልፁ ርዕሶች በሥርዓተ ትምህርቱ እንዲካተቱ ሙከራ ተደረገ። ይሁን እንጂ ችግራቸውን ሊፈታው ባለመቻሉ በወንዶች ተጽዕኖ ሥር ከወደቀው ሥርዓተ ትምህርት (male defined curriculum) የተለየ ሴቶች ተኮር ሥርዓተ ትምህርት (woman's curriculum) እስከመቅረጽ ተደረሰ። ከወንዶች ተግባራት ይልቅ የሴቶች ተግባራት ለሥርዓተ ትምህርቱ መሪ መነሻ መሆን አለበት የሚለው ሴቶች ተኮር ሥርዓተ ትምህርት በሌላ በኩል ከሌሎች ወገኖች ተቃዋሚ በማስነሳቱ በመጨረሻ የጾታ አቻነት የሚታይበት ጾታ አማካይ ሥርዓተ ትምህርት (gender balance curriculum) እንዲቀረጽ ተደረገ። በዚህ ወቅትም የሴቶችን ጥያቄ የበለጠ የሚፈታውና ሁሉንም ወገኖች በእኩል ማስተናገድ የሚያስችለው የባህሉ ብዙዎች ትምህርት እንደሆነ ተጠቁሞ ለተግባራዊነቱ ጥያቄ ከየአቅጣጫው ቀረበ።

4.3 የአካል ጉዳተኞች እኩልነት ጥያቄ

በ1960ዎቹ የተነሳው የሲቪል መብቶች መከበር እንቅስቃሴ ስኬታማነት በተመሳሳይ ጊዜ የአካል ጉዳተኞች በማህበረሰቡ ውስጥ የሚደርስባቸውን ጫናና መገለል ለመቋቋም እንዲቻል በራሳቸው በአካል ጉዳተኞችና በሌሎች ተባባሪ ወገኖች የእኩልነት ጥያቄ እንቅስቃሴ እንዲጣጣፍ ተደረገ። በዚህ እንቅስቃሴ ውስጥ ከተነሱ ጥያቄዎችም በትምህርት ሥርዓቱ በአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ላይ የሚደርሰው ኢፍትሃዊነት የሚወገድበትን መንገድ መንግስታት እንዲያፈላልጉ ነበር።

ምንም እንኳ አካል ጉዳተኛ ህፃናት በትምህርት ቤቶች የሚመዘገቡ ቢሆኑም የትምህርት ሥርዓቱ የሚያደርስባቸው ጫና እጥፍ ድርብ እንደነበር ታመነ። በተለይም ከህዳግን ወገኖችና ከመጤዎች በኩል ወደ ትምህርትቤት የሚገቡ አካል ጉዳተኞች እንደሌሎች በቋንቋ፣ በዘር፣ በባህል፣ ወዘተ ከሚደርስባቸው አድሎ በተጨማሪ በአካል ጉዳተኝነታቸው ብቻ በርካታ ችግሮች ያሉባቸው እንደሆኑ ለማሳየት ጥረት ተደረገ።

በብዙ ትምህርትቤቶች አካል ጉዳተኞች መማር የማይችሉ ወገኖች ተደርገው የሚቆጠሩ በመሆኑ የሚደረግላቸው ድጋፍ እንዳልነበረም ተብራራ። በመሆኑም በተለይ በአሜሪካ የሚገኙ የአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ወላጆች ሀገሪቱ በ1954 ባወጣቸው ሁሉም ወገን በምንም ልዩነት የተነሳ የትምህርት ዕድል እንዳይነፈገው በሚለው ህግ መሠረት

የልጆቻቸው የትምህርት ችግር እንዲፈታ ድምፃቸውን ማሰማት ጀመሩ። ጥያቄዎችንም ወደ ፍርድ ቤቶችና ተሰሚነት ወዳላቸው ቡድኖች ማቅረቡን ገፉበት። በወቅቱ ሊያነሷቸው የነበሩ ከትምህርት ጋር ብቻ የተያዙ ዋና ዋና ጥያቄዎችም የሚከተሉት ነበሩ።

_ አድሎ ባለበት የችሎታ መለኪያ የተነሳ ልጆቻቸው የሚደርስባቸው ችግር እንዲፈታ

_ በትምህርትቤቶች የሚሰጡ ፈተናዎች በልጆቹ አፍ መፍቻ ቋንቋዎች የማይቀርቡ ከመሆናቸው በተጨማሪ የባህል አድሎ የሚንፀባረቅባቸው በመሆናቸው መፍትሄ እንዲፈለግባቸው

_ ልዩ ፍላጎትን የሚያስተናግደው የክፍል ውስጥ ትምህርት አቀራረብ እንዲስተካከል የሚያመላክቱ ነበሩ።

ከነዚህ ጥያቄዎች በተጨማሪ የአካል ጉዳተኞች ልዩ የህግ ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል በሚል እንቅስቃሴው ቀጠለ። በተለይም በ1972 “Pennsylvania Association for Retarded children” የተባለው ማህበር አካል ጉዳተኞችን “ሊማሩ የማይችሉ” በሚል የሚያገለጹ ትምህርት ቤቶች የተማሪዎቹን መብት እየጣሱ እንደሆነ በመጥቀስ ለፍርድ ቤት ባቀረበው ክስ ፍርድ ቤቱ ነፃ የመንግስት ትምህርት ያለምንም ገደብ የሚያገኙበት መንገድ እንዲመቻቸው ውሳኔ ሊያሳልፍ ችሏል።

ይህን ተከትሎ በ1975 የአሜሪካ የመንግስት ህግ አዋጅ 94-142 “ትምህርት ለሁሉም አካል ጉዳተኞች ትግበራ” በሚል በመተላለፉ ለአካል ጉዳተኞች የትምህርት ፍትሃዊነት መጠበቅ ለሚታገሉ ወገኖች እንደ አጋዥ ሀይል ታይቶ ነበር። በመሆኑም ትምህርት ቤቶች የአካል ጉዳተኞችን ባላቸው የአካል ጉዳት የተነሳ ከትምህርት የማግለል አዝማሚያቸውን በተወሰነ ደረጃ ሊያሻሽሉ ችለዋል። ይሁንና እንደሌሎች ህዳግንና መጤ ተማሪዎች በዘር፣ በቋንቋ፣ በባህል የሚደርስባቸው ተጽዕኖ ሙሉ በሙሉ ሊፈታ አልቻለም ነበር። እንዲሁም የመማር ዕድሉን ቢያገኙም እንደየችግራቸው ሁኔታ የሚስተናገዱበት የትምህርት አሰጣጥ አልነበረም። ስለዚህም እንቅስቃሴው የአካል ጉዳተኞች እንደየችግራቸው ሁኔታ በዘር፣ በጎሣ፣ በቋንቋ፣ ወዘተ አድሎ ሳይደረግባቸው ሊስተናገዱበት የሚችለውን የባህል ብዟዊ ትምህርት መጀመር እንዲጠናከር አጥብቆ ይታገል ጀመር። በዚህም ግፊት የተነሳ የባህል ብዟዊ ትምህርት ሊጀመር ቻለ።

4.4 የስነ ሰባዊያን የባህል ጥበቃ

ቀደም ብሎ ከላይ ከተገለፁት እንቅስቃሴዎች ጎን ለጎን የተለያዩ የሙያ ዘርፎችም ለባህል ብዙዎቹ ትምህርት መጀመር ከፍተኛ ግፊት ሲያደርጉ ነበር። በተለይም ከቋንቋ፣ ከባህልና ከሰው ልጅ ዝምድና ጋር የጠበቀ ትስስር ያላቸው ሙያዎች ለሁሉም ወገኖች ባህልና ቋንቋ መጠበቅ ጠንክረው የሚሰሩበት ወቅትም ነበር። ከዚህ ውስጥ በጣም ጉልህ ድርሻ የነበረው የስነሰባዊያን የባህል ጥበቃ እንቅስቃሴ ነበር።

በ1960ዎቹ በአሜሪካ ይገኙ የነበሩት ስነሰባዊያን ለባህል ብዙዎቹ ትምህርት ያሳዩት አዝማሚያ በታሪክ በ1905 አድጋር ሲሔዊት ለባህል ትኩረት ያደረገ የማስተማር ብልሃት /cultural response teaching style/ በሚል አንስቶት የነበረው ሃሳብ ላይ ያነጣጠረ ነበር። በመሆኑም ስነሰባዊያን ከመቼውም ጊዜ በበለጠ ባህል ተሻጋሪ የተማሪዎችን ችሎታ ከማምጣቱ አኳያ በባህል ብዙዎቹ ትምህርት አስፈላጊነት ላይ ጥናታቸውን ማነጣጠር ጀመሩ።

ለባህል ብዙዎቹ ትምህርት መጀመር ባላቸው ጽኑ ፍላጎት የተነሳ የአሜሪካ ስነሰባዊያን ማህበርና የትምህርትና ስነሰባዊያን ካውንስል በ1974 ለልሳነ ክልዔ ወገኖች የትምህርት የጤና እንዲሁም የሌሎች አገልግሎቶች እኩል ተጠቃሚ የሚሆኑበት ሁኔታ እንዲፈጠር አሳሰቡ። በተለይ ትምህርት ቤቶች በማንኛውም ውሳኔያቸው የነዚህን ወገኖች ሁለንተናዊ ገጽታ ያላገናዘበ መረጃ እንዳይወስዱ አስገንዘቡ። በ1978 የስነሰባዊ ማህበሩ በትምህርት ጉዳይ ላይ የሚሰጡ ውሳኔዎች ሁሉ ባህልን ማዕበል ማድረግ እንዳለባቸው ይህን ካላደረጉ ግን በትምህርት ፍትሃዊ አሰጣጥ ላይ የሚኖረውን ተጽዕኖ ለማሳየት ሞከረ።

ምዕራፍ አምስት፡ ብዝሃነት መልካም አጋጣሚ ወይስ ፈተና? ድጋፍና ተቃውሞ

ባህሉ ብዙዊ ትምህርት መሠረቱም ሆነ ዕድገቱ በአሜሪካ እንደሆነ ይነገራል። ባህሉ ብዙዊ ትምህርት በተለያዩ ሰዎች የተለያዩ ትርጓሜ ቢሰጠውም ዋና ዓላማው የዘር፣ የቀለም፣ የባህል፣ የማህበራዊ ደረጃ ያላቸው ተማሪዎች ከየትም ምንም ነገር ይዘው ይምጡ ፍትሃዊ የሆነ ትምህርት እንዲያገኙ የሚል መርህ አለው። የባህሉ ብዙዊ ትምህርት ምንነት በተለያዩ መንገድ እንዲገልጹት ሁሉ በአስፈላጊነቱ ላይም የተለያዩ አመለካከት አላቸው። አንደኛው ወገን ባህሉ ብዙዊ ትምህርት አስፈላጊ አይደለም ሲል ሌላው ደግሞ ባህሉ ብዙዊ ትምህርት እጅግ በጣም አስፈላጊ እንደሆነ ይገልጻል። ይህ ምዕራፍም ይህንን የአመለካከት ልዩነት ምን እንደሚመስል ለማየት ይሞክራል።

5.1. ድጋፍና ተቃውሞ በባህሉ ብዙዊ ትምህርት

የባህሉ ብዙዊ ትምህርት ደጋፊዎች ምንም እንኳ ሃሳቡን ቢቀበሉትም በጉዳዩ ላይ የተለያዩ እይታ አላቸው። የተወሰኑት ደጋፊዎች የሚጠበቀውን ውጤት ሲናገሩ ሌሎች ደግሞ የሚያስከትለውን ተፅዕኖ ግንዛቤ ያስገባሉ። በትምህርት ቤት አካባቢ በጠቀሜታው ላይ ሲያተኩሩ ሌሎች እስካሁን በፅንሰ ሃሳቡና በተግባሩ ላይ ያተኩራሉ። የተወሰኑት ደግሞ የተለያዩ የባህልና ዘር ያላቸው ተማሪዎች ተቻችለው እንዲኖሩና እንዲማሩ ሚያደርግ ነው። ከነዚህ ቀላል ልዩነቶች ባሻገር ባህሉ ብዙዊ ትምህርት አራት ባህርያትን ይጋራል።

- _ በጋራ አስተሳሰብ የተመሰረተ ነው።
- _ በጋራ አስተሳሰብ የሚንቀሳቀስ ነው።
- _ ለተግባር የጋራ መመሪያን ይይዛል።
- _ የተለያዩ ባህል ያላቸው ተማሪዎች ተቻችለው የመስራት ልምድን ያጠናክራል።

ይመሠርታል። ሁሉም ማህበረሰብ ውስጥ የተለያዩ ባህል መኖሩ ይታመናል። በመሆኑም የባህሉ ብዙዊ ትምህርት ይህ የባህል ልዩነት እንዲኖር ሁሉም ተማሪ የበርካታ ባህሎች ችሎታና ብቃት እንዲኖራቸው የሚያደርግና የሚያበረታታ ሂደት ነው። እንደአንትሮፖሎጂስቶች እይታም ባህሉ ብዙዊ ትምህርት ድንበር ተሻግረው በተገናኙ

ተማሪዎች መካከል ወይም ቡድኖች ውስጥ ውህደትን /ስምምነትን/ የሚያፋጥን ዘዴና ያለመግባባትን የመቆጣጠር ኃይልና አቅም ያለው ነው። ከተለያዩ አገር የተሰባሰቡ ተማሪዎች የተለያዩ አዲስ ነገር ጥበብ ወይም ዕውቀትና ልምድ ይዘው ነው የሚመጡት። የሌሎች ሰዎችን ባህል መጠበቅና ማዋሃድ ተማሪዎች የተለያዩ አገሮች ባህል፣ ችሎታና ክህሎት እንዲያዳብሩ በማድረግ ዓለምን በከፍተኛ ፍጥነት እያጠበባትና እያዋሃዳት ነው። ተማሪዎችም የተለያዩ ባህሎችን መማርን የሚያደናቅፍ ሳይሆን የመልመድና የማወቅ ችሎታቸውን ለማፋጠን የሚያስችል የመማሪያ አካባቢን መፍጠር አለባቸው።

በአለም የአንደኛ፣ የሁለተኛና የሶስተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በየሀገሩ በሚልዮን ለሚቆጠሩ ተማሪዎች የሚሰጡት የቋንቋ ትምህርቶች ለዓለም ህዝብ መቀራረብና ለቋንቋዎች መመሳሰል ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል። የቋንቋ ትምህርት በታሪክ፣ በባህልና በጅኦግራፊ ሲደገፍ ደግሞ ይበልጥ አቀራረቢ ይሆናል። ዩኒስኮ በ1992 ካሳለፋቸው ውሳኔዎች ውስጥ የአፍሪካ የጋራ እሴቶች በአፍሪካ ትምህርት ቤቶች በትምህርት መልክ እንዲሰጡ፣ ስርዓተ ትምህርቱም በክልልና በአለም አቀፍ ደረጃ መተባበርን የሚያራምዱ እሴቶች በተለያዩ ደረጃ ለማስተማር ሚያስችል ሆኖ እንዲቀረፅ የሚል ነው። ይህ ሀሳብ ባህሉ ብዙዎ ትምህርትን የሚደግፍ ነው። ማንኛውም ዜጋ በባህሉ ብዙዎ ትምህርት አማካኝነት የእሴት፣ መሠረት የሆነውን አካባቢውን እንዲያውቅና በእሴት እንዲኮራ ከማድረጉም በላይ በብሄራዊና ዓለም አለማቀፋዊ ባህሪያቱን የሚያዳብር መሆን አለበት የሚል ነበር።

የባህሉ ብዙዎ ትምህርት ሲቀረፅ የመረጃ መሳያዎች፣ የትምህርቱ ይዘትና ተግባሮቹ ውህደት ካላቸው ማንኛውም ተማሪ በጥሩ ሁኔታ እንዲማር ይረዳል። በመሆኑም እያንዳንዱ ተማሪ የራሱ የሆነውን የባህል ቅርስ የመማር ዕድል ሊኖረው ይችላል። በባህሉ ብዙዎ ትምህርት ውስጥ አንዱ ከሌላው ይማራል፣ አንድነታቸው ይጠናከራል፣ ችሎታቸው ይጎለብታል። ነገር ግን የባህሉ ብዙዎ ትምህርት ትኩረት የማይሰጠውና ተግባራዊነት የማይደረግ ከሆነ ችግሩ ከፍተኛ ነው። ለምሳሌ በአሜሪካ በአንድ ትምህርት ቤት ውስጥ የተለያዩ ባህል ያላቸው ተማሪዎች በመኖራቸው የመማር ማስተማር ሂደቱን እጅግ በጣም ፈታኝና አስቸጋሪ አድርጎት ነበር። በተለይም ደግሞ የነጭ ተማሪዎች ባህል የበላይነት

እንዳለው አድርጎ መቁጠርና በመማር ሂደት ላይም በሞዴልነት መጠቀማቸው ችግሩ የባሰ እንዲሳላ አድርጎታል።

በባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ሂደት የእኔ ባህሉ ጥሩና የተሻለ ነው፤ የሌላው ደግሞ መጥፎ ነው የሚለውንና በዚህ ምክንያት የሚመጣውን የበላይነትና የበታችነት ስሜት እንዲሁም ግጭትን ለማስወገድ ከፍተኛ ጠቀሜታ ያለውና በተማሪዎች መካከል አዎንታዊ ግንኙነት እንዲፈጠር የሚያደርግና በጋራ የመስራት ልምድን የሚያመጣና የሚያጠናክር ነው።

ስለሆነም ተማሪዎች በመረዳዳት መማርን እንዲለምዱና እንዲገነዘቡ ያደርጋቸዋል።

በመረዳዳት መማር ደግሞ በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ የተለያዩ ጠቀሜታ አለው። ይህም፡-

1. የተማሪዎችን የመማርና የትምህርት ችሎታ ያፋጥናል።
2. ተማሪዎች በመማር ልምዳቸው እንዲረከቡ ያደርጋል።
3. የተማሪዎችን የማስታወስ ችሎታ ይጨምራል።
4. የተማሪዎችን መግባባት ሂደት ያጠናክራል።
5. የተማሪዎችን በራስ የመተማመን ችሎታ ያዳብራል።
6. የተማሪዎች ማህራዊ ግንኙነት እንዲዳብር፤ እንዲጎለብትና የኃላፊነት ስሜት ያደርጋል።

በአሁኑ ጊዜ በትምህርት ሂደት ውስጥ መረዳዳት የሚለውን ቃል በሰፊው እየተጠቀሙበት ነው። የጠለያየበ ማህበራዊ ደረጃ ፣ ያታ፣ ፖለቲካ፣ ቀለም ባህል፣ ጎሳ፣ የገቢ ምንጭ ያላቸው ተማሪዎች በመረዳዳት በሚማሩበት ጊዜ አንዱ ከሌላው ዕውቀትንና ልምድን ያገኛል። ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርትም ተማሪዎች በመረዳዳት መማርን እንዲለምዱ የሚያደርግ ነው። ይሁን እንጂ በመረዳዳት መማር በመማር ውጤት ላይ የማይስማሙና የተለያዩ አስተያየት ያላቸው ምሁራን አሉ። ሀሳባቸውንም ሲገለጹ እያንዳንዱ ሰው ዓለምን በተለያዩ ነገር መፍጠር ስለሚችል በራሱ መሄድ አለበት የሚል ነው።

ባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት የዕኩልነት ጥያቄ ነው። ለመማር የመጣ ተማሪ ምንም ነገር ይዞ ይምጣ ለትምህርት ተስማማሚ የሆነ ሁኔታ ሊፈጠርለት ይገባል። ይህ ከሆነ ደግሞ መምህራን በተማሪዎች ላይ ያላቸው አመለካከትና እይታ እንዲሁም የማስተማር ስልታቸው ይለወጣል። ይህም የማስተማር ስልታቸው ሁሉንም ተማሪዎች ከግምት ውስጥ ያስገባና የስርዓተ ትምህርቱ ቀረፃ፣ አስተዳደራዊ ጉዳዮች፣ የምክር አሰጣጥ ዘዴው፣ ተማሪዎችን

የማወቅ ፍላጎት አንዱ የሌላውን የማወቅ ጉጉትና ፍላጎት እየተለወጠና አወንታዊ አቅጣጫን እየያዘ ይመጣል። የትምህርቱ አሰጣጥ ሂደት ፍትሃዊ በሆነ መንገድ ሁሉንም ተማሪ ግምት ውስጥ ያስገባ ይሆናል። ባህል የማንነትና የህልውና ጉዳይ ስለሆነ ከፍተኛ ጥንቃቄን የሚጠይቅ ነው።

የባህል ብዙዎቹ ትምህርት ደጋፊዎች ሃሳብ የሆነው ተማሪዎች ከራሳቸው ፍላጎትና አመለካከት ጋር እንዲገናኙ ለማድረግ ባህል ብዙዎቹ ትምህርት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው። የመማር ማስተማሩ ሂደት ብቃትና ጥራት ኖሮት የሰመረ እንዲሆን የተማሪዎችን ገጠመኝ ወይም ዳራ ማዕከል ያደረገ መሆን አለበት። እያንዳንዱ ተማሪ ይዞት የመጣው ባህል በርካታ ጥሩ ነገሮችና ጥበቦች እንዳሉት መምህሩም ሆነ ተማሪዎች መገንዘብ አለባቸው። ዕውቀት ደግሞ ቀድሞ የነበረ ላይ አዳዲስ ነገሮችን በመጨመር የሚገነባ ነው። የባህል ብዙዎቹ ትምህርት መሠረት ያደረገው ልዩነትን በመቀበል የተሻለ ትምህርት እናቅርብ የሚል ፅንሰ ሃሳብ የያዘ ነው። ማንም ምን ይዞ ይምጣ የተመቻቻ ሁኔታ ሊፈጠርለት ይገባል። ይህ ካልሆነ ያለመቀበል ችግርን ማባባስ ነው። ችግሩም በመማር ማስተማር ላይ ከፍተኛ የሆነ የበላይነትና የበታችነት ስሜትን የሚፈጥርና ሁሉንም ማዕከል ያላደረገ ስለሚሆን የመማር ማስተማር ሂደት በትክክል ለማከናወን ተማሪው የመጣበት አካባቢና ባህሉ መፈተሽ አለበት።

በተጨማሪም የባህል ብዙዎቹ ተመራማሪዎች የሚስማሙት ባህል ብዙዎቹ ትምህርት በሁሉም የትምህርት ደረጃ ላይ ልዩነትን አዋህዶ ወይም አስገብቶ መያዝና የተለያዩ የባህል መቻቻልና መከባበርን የሚያሳይ ክልብ የሚታመን ልዩነት መፈጠር አለበት በሚለው ሀሳብ ነው። ስለሆነም ባህል ብዙዎቹ ትምህርትን በስራ ላይ ለማዋል ቋንቋን፣ ጎሳን፣ ዘርን፣ ባህልንና የቡድን ጎሳዎችን ልማድ በአለም አቀፍ ማህበረሰብ ውስጥ ማንፀባረቅ ነው።

በከፍተኛ ሁኔታ የቡድን ባህልን ለመገንዘብ ለማስፋት የተለያዩ ዘዴዎችንና የተለያዩ የሙያ ዘርፎችን ፣ ጥበብን፣ ሰብአዊ መብትን ፣ ማህበራዊ ሳይንስን በማካተት አዋህዶ መያዝ አለበት።

ባህል ብዙዎቹ ትምህርት በአሜሪካ በሶስት ዋና ዋና ምክንያቶች የመደበኛ ትምህርት አንዱ አካል መሆን ችሏል። እነሱም፡-

_ በማህበራዊ ዕውነታዎች

_ የባህልና የጎሳ መስማማት /መግባባት/ ለሰዎች ዕድገትና ለውጥ መሰረት መሆኑ

_ ብቃት ለው የመማር ማስተማር ሁኔታን ለመፍጠር ናቸው።

እነዚህ ምክንያቶች የሚያብራሩትና ሚገልጹት የባህል ብዙዎች ትምህርት አስፈላጊነትን ብቻ አይደለም።

የባህል ብዙዎች ትምህርት አስፈላጊነት አንዱ ማህበራዊ እውነታዎችን ለማወቅና ማክበር ነው። እነዚህ እውነታዎች ባህል ብዙዎች ትምህርት በጎሳና በዘር መካከል መቀራረብና ግንኙነት እንዲኖር የሚያደርግ ነው። ስለሆነም ስለባህል ምንነትና ጠቀሜታ ተማሪዎች በትምህርት ቤት የቀደመ ግንዛቤ ሊኖራቸው ይገባል። ይህም በትምህርት፣ በዘር፣ በጎሳ፣ በማህበራዊ ደረጃ ላይ ሊደርስ የሚችለውን ችግር ከወዲሁ ለመከላከልና ማስቀረት ይቻላል መላትም በዘር በጎሳ፣ በመሀበራዊ ደረጃ፣ በቀለም ልዩነት ላይ ግንዛቤ ኖሯቸው ልዩነቱን ተቀብለው በትምህርቱ ሂደቱ ላይ እኩል መሳተፍ ይችላሉ።

የአንድ አገር ህዝብ ወይም ከተለያዩ አገር ተሰባስበው በአንድ አገር የሚኖሩ ህዝቦች በኢኮኖሚና በማህበራዊ ደረጃ ፣ በጎሳና በቀለም ልዩነት ካለ በመካከላቸው ያለው ልዩነት እንዲሰፋና በመማር ማስተማር ሂደት ላይም እኩል የሆነ ትምህርት እንዳይሰጥ መንስኤ የሚሆን ነው። ይህም ከፍተኛ ማህበረሰብ ደረጃና የኢኮኖሚ አቅማቸው ደህና ከሆነ ባህላቸው በሞዴልነት ይረጣል። ቡድኑም ጥሩ የሆነ ትምህርት ሊያገኝ ይችላል። ነገር ግን ከነዚህ ተቃራኒ የሆኑት ደግሞ ትክክለኛ ትምህርት አይሰጣቸውም። የባህል ብዙዎች ትምህርት አስፈላጊነትም ይህንን ልዩነት በመቀበልና በማቻቻል አንዱ የሌላውን እንዲያውቅ፣ ክብር እንዲሰጥና ሁሉም እኩል የሆነ ትምህርት እንዲያገኝ የሚያደርግ እጅግ በጣም አስፈላጊ የሆነ ነው። ተማሪዎች በጋራ እንዲሰሩ፣ ያላቸውን ልም እንዲካፈሉና እንዲረዳዱ የሚያደርግ ነው።

በተጨማሪ ቀለምን፣ ያታን ፣ዘርን ፣ ዕድሜን እምነትን መሠረት ማድረግ የትምህርት አሰጣጥ ልዩነት እንዳኖር የሚከለክል ህግ መደንገግ አለበት። የባህል ብዙዎች ትምህርት ብቃትና ኃይልም ይህንን የተለያዩ አመለካከት የሚያስተካክልና እውነታውን ግልጽ አድርጎ የሚያሳይ ነው። በአጠቃላይ በትምህርት በመማር ሂደት የተለያዩ ባህል ያላቸው ተማሪዎች እርስ በርስ መገናኘትና የእያንዳንዳቸውን የህይወት ልምድ የሚያንፀባርቁበትና ሀሳብ የሚለዋወጡበት አካባቢ ነው። ትምህርት ደግሞ እውነተኛ አስፈላጊና ውጤታማ

የሚሆነው በቀደመው ውጤት ላይ አዲስ ሃሳብ ሲጨመርበት ነው። ስለዚህ የባህሌ ብዙዎች ትምህርት የተለያዩ ባህሌ ፣ ማህበራዊ ደረጃ ፣ ጎሳ፣ ዘር፣ እምነት እና የገቢ ምንጭ ያላቸው ተማሪዎች ልዩነቱን ተቀብለው አንዱ ያንዱን እንዲያውቅ፣ እንዲያከብር ፣ እንዲማር የሚያደርግ ነው። ልዩነታችን ውበታችን ስለሆነ የእኛ ካልሆነ እንግዳ ባህሌ አዲስ ዕውቀት ፣ ሃሳብ በማግኘት እርስ በርስ ተዋደንና ተቻችለን ለአገር አንድነትና ዕድገት ለማፋጠን የራሱ የሆነ አዎንታዊ ጎን አለው።

ይህ ማህበራዊ ደረጃቸው ከፍተኛና ዝቅተኛ የሆኑ የተለያዩ ጎሳዎች በመቻቻል ልዩነታቸውን ተቀብለው ባህላቸውን የሚያጎለብቱበትና የሌሎችንም የሚያውቁበትን መንገድ የሚያመቻች ነው። ከተለያዩ ጎሳዎች የተለያዩ ባህሌ ይዘው የሚመጡ ተማሪዎች በትምህርቱ ሲካተቱ የሁሉም ባህሌ በእኩል ደረጃ ይጎለብታል።

ባህሌ የማህበረሰብ ሀብት፣ ቅርስ፣ የጥበብና የአዕምሮ ውጤት ነው። ስለሆነም ይህን እውነት በመገንዘብ ማንኛውም ባህሌ በውስጡ የተለያዩ ጥበብን የያዘ በመሆኑ እያንዳንዱ ሰው ባህሌብዟዊ ችሎታ እንዲኖረው ያስፈልጋል። የዚህ ግንዛቤ የሚመሰርተውም በጀማሪ የክፍል ደረጃዎች ላይ በመሆኑ ባህሌብዟዊ ትምህርት ግንዛቤን በመፍጠር ረገድ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል።

ባህሌብዟዊ ትምህርት የሚገልፀውና ከፍተኛ ትኩረት የሚያደርገው ራስን መረዳት /መገንዘብ/፣ ለራስ አወንታዊ አመለካከትና ክብር መስጠት ያስገነዝባል። እንዲሁም ባህሌብዟዊ ትምህርት የጎሳ ማንነት መከራትን በከፍተኛ ሁኔታ እንዲከበርና እንዲዳብር የሚያደርግ ነው። በዚህ የተነሳ ተማሪዎች በትምህርትም ሆነ በሌሎች ነገሮች ጥሩ ተሳታፊና አወንታዊ አመለካከት እንዲኖራቸው ከፍተኛ ዕድል ይፈጥራል። ተማሪው በትምህርቱ በርትቶ እንዲማርና እኩል የትምህርት ዕድል እንዲያገኝ ሁኔታዎችን የሚያመቻችና የስነልቦና ጉዳት እንዳይደርስ ይረዳል። ተማሪዎች በትምህርት ቤት አካባቢ ስለራሳቸው ጥሩ ስሜት የሚሰማቸው ከሆነ ከሌሎች ጋር ለመግባባት ወይም ለመገናኘት፣ ባህላቸውንና ማንነታቸውን ለመግለጽና ለመቀበል የበለጠ ግልጽ ይሆናሉ። ይህም በተማሪዎች መካከል መግባባት ስለሚፈጥር በጋራ የመስራት ልምድን እያጠናከረ ይመጣል። በትምህርቱ ላይ እኩል እንዲሳተፉም ያደርጋል።

በአጠቃላይ ተማሪዎች ከዚህ በላይ በተገለጸው ውስጥ ሲያልፉና ግንዛቤው ሲኖራቸው እያንዳንዱ ተማሪ በትምህርቱ ላይ ትኩረት ስለሚያደርግ እና የስነልቦና ጫና ስለማይኖረው አንዱ ከሌላው ጥበብን ወይም አዲስ ሀሳብን ስለሚያገኝ እውቀቱና ግንዛቤው ይጨምራል፤ በትምህርቱም ውጤታማ ይሆናል።

ባህሉብዟዊ ትምህርት የሰዎችን ማንነት፣ እኩልነት፣ ነፃነት፣ በራስ መተማመንና ለትክክለኛ ፍርድ መርሆዎ ዋና ጠቀሜታ ያለውና ይህንም የሚያሳድግና የሚያጎለብት ነው። አላማው ህፃናትን በማስተማር የጎሳ መቻቻል እንዲኖርና የባህል ልዩነትንና ጠቀሜታውን እንዲያውቁ ማድረግ ነው።

ከዚህ ሀሳብ የምንረዳው ባህሉብዟዊ ትምህርት ከምንም በላይ የተለያዩ ባህል፣ አመለካከት፣ቀለም... ይዘው ለሚመጡ ተማሪዎች ግልጽና ትክክለኛ ግንዛቤን የሚያስጨብጥ ነው። ይህም ተማሪዎች በአላማቸውና በስራቸው እንዲገናኙ የሚያደርግና ግንኙነታቸውን የሚያጠናክር ነው። ባህሉብዟዊ ትምህርት የዘር፣ የቀለም፣ የጎሳ፣ የማኅበራዊ ደረጃ፣ የባህል... ልዩነትን መሰረት በማድረግና ልዩነቱን በመቀበል እያንዳንዱ ተማሪ እኩል ትምህርት እንዲያገኝ ያደርጋል። ይህም እያንዳንዱ ተማሪ ማንነቱ፣ ክብሩ፣አመለካከቱ፣ አስተሳሰቡ ግልጽ ይሆናል።

በባህሉብዟዊ ትምህርት ተማሪዎች የተለያዩ ባህሎችን መማራቸው የተለያዩ የባህል እውቀት እንዲኖራቸው ያደርጋል። ይህ ደግሞ እነዚህ የተለያዩ ባህሎች የያዙትን አዲስ ሀሳብ፣ ጥበብና የአሰራር ስልት መማራቸው በአለም ላይ ያላቸውን እይታና የእውቀት አድማሳቸውን ያሰፋል። ስለሆነም ተማሪዎች የተለያዩ የባህል ችሎታ እንዲኖራቸው ባህሉብዟዊ ትምህርት ከፍተኛ ሚና አለው። ተማሪዎች ያለመጠራጠርና ዘፈቀዳዊ ባልሆነ መንገድ ውስጣዊና ዘላቂ ጠቀሜታውን እንዲማሩ እና የባህል ልዩነትን እንዴት መገንዘብ እንዳለባቸው መርዳትና ሁኔታዎችን ማመቻቸት ያስፈልጋል።

ዋናው የባህሉ ብዟዊ ትምህርት ዓላማ በጎሳ የተለያዩ ተማሪዎች መሠረታዊ መፃፍና የማንበብ ክሂላቸውን በመማር ማስተማር ሂደት እንዲያፋጥኑ ወይም እንዲያጎለብቱ ማድረግ ነው። ባህሉ ብዟዊ ትምህርት የማንበብ፣ የመፃፍ፣ የማዳመጥና የመናገር ክሂልን ለማጎልበትና ለማሻሻል የሚረዳ ሲሆን በትምህርቱ ሂደት ተማሪዎች በጥልቀት እንዲያስቡ፣

ችግርን እንዲፈቱ፤ ያለመስማማትን እንዲያስወግዱ፤ በይዘቱና በአቀራረቡ የበለጠ ትርጉማዊ እንዲሆን የተለያዩ ባህል ያላቸው ተማሪዎችን እንደ ማገናዘቢያ መውሰድ ያስፈልጋል።

በአጠቃላይ የባህሉብዙዊ ትምህርት በከፍተኛ ደረጃ ለመሰረታዊ ክህሎት ውጤታማነት እና ከመማር ማስተማር ስልት ጋር ግንኙነት አለው።

የባለብዙዊ ትምህርት ሌላው ግብ በመማር ማስተማር ሂደት የተለያዩ ባህል ያላቸውን ተማሪዎች ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት እኩል ትምህርት እንዲሰጥ በማድረግ የትምህርት ጥራትና ብቃት እንዲኖረው የሚያደርግ ነው። ማለትም መምህራን የባህሉብዙዊ ትምህርትን ምንነትን፣ ጠቀሜታና አስፈላጊነት ከተገነዘቡና ከተረዱ ሁሉንም ተማሪዎች መሠረት አድርገው ትምህርቱን ያቀርባሉ። ተማሪዎች ባህል እንዴት የመማር ስልትን፣ የማስተማር ባህሪንና የትምህርት ጥራትን እንደሚያመጣ እንዲገነዘቡ ያደርጋል። ባጭሩ የመማር ማስተማሩ ሂደት ቀለምን፣ ዘርን፣ ጎሳን እና ማህበራዊ ደረጃን፣ ግንዛቤ ውስጥ በማስገባትና ልዩነትን አምኖ በመቀበል እኩልና ፍትሃዊ በሆነ መንገድ ትምህርቱ እንዲከናወን የሚያደርግ ነው።

በአጠቃላይ ከብዙዎቹ ውስጥ በጣም የተወሰኑትና በብዙዎቹ ዘንድ ተቀባይነት ያገኙትና የሚደገፉት የባህሉብዙዊ ትምህርት መርሆዎች ፡-

1. ለግላዊ ማንነትና ክብር ዋጋ መስጠት ለማህበራዊ አስተሳሰብ ለውጥ የሰዎች የስነትምህርታዊ ሂደት ውጤት ነው።
በባህል የተለያዩ ተማሪዎችን በተለይም የቀለም ልዩነት ያላቸውን በምናስተምርበት ጊዜ በትምህርት ቤት ስህተት እንዳይፈጠር የሚያስተካክልና መልሶ የሚያቋቁም ነው።
2. ምሁራን በታማኝነትና በትክክል የሚፈልጉትን መረጃ እንዲያገኙና እንዲሰጡ ያደርጋል።
3. የተማሪዎችን ማንነትና ስሜት የሚያደንቅ፣ የባህልና የጎሳ ልዩነትን በከፍተኛ ደረጃ የሚረዳና የሚያደንቅ ነው።
4. ለሁሉም ተማሪዎች በእየክፍል ደረጃቸው ለየትምህርት አይነቱ እና ለትምህርት አሰራሩ እኩል ትኩረት መስጠት ተገቢ ነው።
5. ለእድገትና ለመሻሻል ስልታዊ ለውጥን ለማምጣት ዓይነተኛ መንገድ ነው።

6. ልዩነት የሰዎችን የህይወት እውነታ በመደበኛ መንገድ የሚደግፍና የሚያደንቅ ነው።

7. በባህል የተለያዩ ተማሪዎች በትምህርት ቤትና ከትምህርት ቤት ውጭ ያላቸውን ልምድ የሚያገናኙበት ድልድይ ነው።

8. በባህል የተለያዩ ተማሪዎች እኩልነት፣ አስፈላጊነት፣ ለብቃትና ለግላዊ ውጤታማነት ግንኙነት እንዲኖራቸው የሚያደርግ መሳሪያ ነው።

9. ለሌሎች ትምህርታዊ ግቦች መፋጠን ዋና መሳሪያና ግልጽ ሆኖ የሚታይ ጠቀሜታ አለው።

10. የተለያዩ የባህል ቅርሶች፣ ልማዶች፣ አስተሳሰቦችን ከጠቀሜታቸው ጋር የሚያገናኝ ነው።

የባህሉ ብዙዎች ትምህርት በተለያዩ የመስኩ ምሁራን ዘንድ ከፍተኛ የሆነ ጠቀሜታና አስፈላጊነት ያለው መሆኑ ተደጋግሞ በማስረጃ በመታገዝ ቢቀርብም በሌላ በኩል ደግሞ የባህሉ ብዙዎች ትምህርት አስፈላጊ አይደለም ከጠቀሜታው ይልቅ ጉዳቱ የሚያመዘን እንደሆነ የሚገልፁ አመለካከቶች አሉ። ስለሆነም የባህሉ ብዙዎች ትምህርት በመንግስትም ሆነ በግል ትምህርት ቤቶች ተግባራዊ መሆን የለበትም በማለት ሃሳባቸውን የሚገልፁና በከፍተኛ ሁኔታ የሚከራከሩም አሉ። ይሁን እንጅ ዊልስ (1997) እንደገለፁት የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ተቃዋሚዎች ትምህርቱ በሚይዛቸው እውነታዎች፣ ለትምህርት ቤቱ ጠቃሚ በሆኑ ይዘቶች ላይ ተገቢ ያልሆነ ትችት ይሰነዘራሉ ወይም ደግሞ በጣም አሳንሰው ይመለከቱታል። ነገር ግን ዊልስ ይህን ይበሉ እንጅ ተቃዋሚዎች የሚቃወሙበትን ሃሳብ ይሰጣሉ።

በባህሉ ብዙዎች ትምህርት አያስፈልግም ምክንያቱም ከተለያዩ አገር የተሰበሰቡ የተለያዩ ባህልና ልምድ ይዘው ተማሪዎችን ባህል ለማስተዋወቅና ለማወቅ በትምህርቱ ሂደትና ይዘት ውስጥ የምናካትት ከሆነ የተለያዩ ባህሎችን ስናስተዋወቅ ዋናውን ትምህርት እንዘነጋዋለን፣ ትኩረትም አንሰጠውም። ስለዚህ ይህ ችግር እንዳይፈጠር በትምህርት ቤት ለተለያዩ ባህል ትኩረት ከመስጠት ይልቅ አንድ ባህል ብቻ በሞዴልነት መያዝ ያስፈልጋል። ይህ ሲሆን ደግሞ ተማሪዎች ያንን በሞዴልነት የተያዘ ባህል ለማወቅ የሁሉም ትኩረት አንድ ስለሚሆንና የሚጋሩት እውቀትም ተመሳሳይነት ስለሚኖረው በተማሪዎች መካከል መቀራረብ ይፈጠራል። ስለሆነም የባህሉ ብዙዎች ትምህርት

በመምህራንና በተማሪዎች መካከል፣ በተማሪዎች በራሳቸው መካከል አንድነት እንዳይኖር የሚያደርግና የሚያዳክም ነው። ሌላው የባህሉብዛዊ ትምህርት ተቃዋሚዎች ሃሳብ ደግሞ ከተለያዩ አገር ወደ አሜሪካ የመጡ ህዝቦችን የተለያዩና ጥቃቅን ባህል በትምህርት ቤት ውስጥ የምናስተምር ወይም የምናካትት ከሆነ የአሜሪካ ህዝብ ብቻ የሆነውን ዋነኛ ባህል ትኩረት አንሰጠውም የሚል ነው። ስለሆነም ለእያንዳንዱ ባህል እድል የሚሰጥ ከሆነ የአሜሪካ ህዝብ ባህል የማወቂያ ጊዜ የሚያራዝምና የሚያዳክም ነው። ከዚህ አኳያ የባህሉብዛዊ ትምህርት አስፈላጊ አይደለም።

እንደ ሞርተን (2000) ትንታኔ የባህሉ ብዛዊ ትምህርት ከቡድኖች ተመሳሳይነት /አንድነት/ ይልቅ በልዩነታቸው ላይ ትኩረት ያደርጋል በማለት ይቃወማሉ። ሙሉ ሃሳባቸውን እንዳለ ስናይም፡- Multicultural education focuses on differences among groups, rather than on their similarities, that only issues of race, culture and gender are covered without addressing the many other issues that influence individual students' success such as religion, socioeconomics, administrators, teacher, parents, teen parents, other students, gangs' homelessness, language and physical or mental disabilities. ወግ አጥባቂዎች ደግሞ የባህሉብዛዊ ትምህርት እንቅስቃሴ መሠረታዊ የማዘናጊያ ቃላትንና ሀሳብን በመጠቀም ከፍተኛ ማህበራዊ ደረጃ ያላቸውን እየሸረሸረ /እያዳከመ/ ዝቅተኛ ደረጃ ያላቸውን ይደግፋል። ይህ በዘርና በጎሳ ላይ ከፍተኛ ትኩረት መስጠቱ ደግሞ በህዝቦች መካከል መከፋፈል እንዲፈጠር አድርጓል በማለት የባህሉብዛዊ ትምህርትን አላስፈላጊነት ይገልጻሉ።

በተጨማሪም ባህሉብዛዊ ትምህርትን ሙሉ በሙሉ ሳይሆን በመጠኑ የሚደግፉ የተቃዋሚዎችን ሃሳብም እንዲሁ በተወሰነ መንገድ የሚጋሩ አሉ። የእነዚህ መሃል ሰፋሪዎች ሀሳብ ደግሞ የአነስተኛ ወገኖችን ባህል በማክበር ለአንዳንድ አመታዊ ክብረ በዓላቸው ትኩረት እንስጥ ይላሉ። የተለያዩ ባህል፣ ዘር፣ ጎሳ፣ ቀለም፣ ማህበራዊ ደረጃ፣ የገቢ ምንጭ... ያላቸው ተማሪዎች ሲገናኙ በመማር ማስተማር ሂደት ላይ የሚመጣውን ችግር እንዳለ ለመቀበል የፈለጉ ይመስላሉ።

በአጠቃላይ የባህሉብዛዊ ትምህርት ተቃዋሚዎች የተለያዩ አስረጅ ሀሳቦችን በማቅረብና በመዘርዘር ባህሉብዛዊ ትምህርት አንድነትን የማያመጣ፣ ከፍተኛ ማህበራዊ ደረጃ

ያላቸውን ወገኖች የሚሸረሸር፣ ለዘርና ለቀለም ከፍተኛ ትኩረት የሚሰጥ በመሆኑ ለመማር ማስተማር ሂደቱ ከፍተኛ እንቅፋት የሚፈጥር ነው በማለት አላስፈላጊነቱን ይገልጻሉ።

ዋቢ መጻሕፍት

Baker, C. (1993). *Foundation of Bilingual Education & Bilingualism*. New York: Harper and Row.

Banks, James.(1999). *Multicultural Education 3rd*. New York: John Wiley and sons inc.

Barnes. H. (ed.) (1992). *Language for a Multicultural World in transsion*. USA. National Text Book Company.

Fasold, Ralph. 1987. *The Sociaolinguistics of Society*. Vol. 1 England:Basil Black Well

Fishman, etal. (ed.) (1968). *Language Problem of Developing Nations*.John Wiley

Hymes, Dell. (1994). *Language in Culture and Society*. Harber and RoePublishers.

Taylor,C.(1994). *Multiculturalism-Examing the politics of Recognition*.Princeton University Press.

ግለ ፈተና

ስም .....መ/ቁ.....ሴክሽን.....

መልመጃ አንድ

ትዕዛዝ አንድ :- የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሀሰት በማለት መልስ ሰጥ ::

1. የቆየ ነገር ሁሉ ባህል ነው።:
2. ባህሉ ብዙዊ የጋራ የሆነ ባህልን የሚያበረታታ ፍልስፍና ወይም ፖሊሲ ነው።:

3. ባህል የሰው ልጅ ብቻ ሃብት ነው።
  4. ባህል ብዙዎች ትምህርት ለሁሉም ሃገራት መሠረታዊ ነገር ነው።
  5. ለባህል ወጥ የሆነ ብያኔ መስጠት ይቻላል።
  6. ባህልን ማክበር አንዱ የባህል ብዙዎች ትምህርት ግብ ነው።
  7. አንድ ግለሰብ የራሱ የሆኑ ባህሎች ሊኖሩት ይችላሉ።
  8. የባህል ብዙዎች መነሻ አሜሪካ ነው።
  9. ባህል ብዙዎች ባልሆኑ ሃገራት ውስጥ ባህል ብዙዎች ትምህርትን ማከናወን አይቻልም።
  10. ባህል ብዙዎች ልዩነትን መቀበል ከሚለው ሃሳብ ቀድሞ የመጣ ጽንሰ ሃሳብ ነው።
- ትዕዛዝ ሁለት :- ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል ምረጥ ::
1. ከሚከተሉት መካከል አንዱ ትክክል ነው።
    - ሀ. ባህል ብዙዎች በተለያዩ ባህሎች ላይ የሚያተኩር ፖሊሲ ነው ማለት ይቻላል።
    - ለ. ባህል ብዙዎች የስልጣኔ መለኪያ ተደርጎ የሚወሰድበት ጊዜ አለ።
    - ሐ. ባህል ብዙዎች ለሰዎች መብት የቆመ እሳቤ ነው።
    - መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።
  2. ከሚከተሉት ውስጥ በባህል የማይካተተው
    - ሀ. የተማሪ፣ ያልተማሪ፣ ሀብታም፣ ደሃ
    - ለ. ጋብቻ፣ ፍቺ፣ እርቅ ማካሄድ
    - ሐ. በዕድሜ የገፉ ሰዎችን ማክበር፣ መንከባከብ
    - መ. መልሱ አልተጠቀሰም
  3. «melting point» የሚለው እሳቤ/ፍልስፍና በዋናነት አገልግሎት ላይ የዋለው
    - ሀ. በ1809 ሐ. በ1908
    - ለ. በ9006 መ. መልሱ አልተጠቀሰም
  4. የባህል ብዙዎች ትምህርት ሥርዓት ትምህርት ሊመለከተው የሚገባ ነጥብ የቱ ነው?
    - ሀ. መደባዊነት ሐ. ዘረኝነት
    - ለ. የቋንቋ ችሎታ መ. መልሱ አልተጠቀሰም
  5. እንደ ባንክስ (1999) አባባል ባህል ብዙዎች ትምህርት ሊያካትታቸው የሚገቡ ነጥቦች
    - ሀ. እሳቤ፣ የትምህርት ለውጥ እንቅስቃሴና ሂደት ሐ. እሳቤና ሂደት
    - ለ. ሐሳብ፣ ዝግጅት፣ ሂደት መ. መልሱ አልተጠቀሰም
  6. ከሚከተሉት አንዱ በባህል ላይ ያለ የተሳሳተ አስተሳሰብ ወይም አመለካከት ነው

- ሀ. ባህልን ከቆዩ ጥንታዊ ቁጣቆሶች ጋር አብሮ ማየት
  - ለ. ባህልን ከመሠልጠንና ካለመሰልጠን አንፃር መመልከት
  - ሐ. ባህልን ከማስዋወቅ ነገሮች ጋር እኩል አድርጎ ማየት
- መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።

7. ከሚከተሉት መካከል ስህተት የሆነው
- ሀ. አንድን ግለሰብ ከባህሉ ነጥሎ ማየት
  - ለ. በባህል ውስጥ ማህበረሰቡን የሚገዳ ብዙ ነገር ይኖራል
  - ሐ. ማንኛውም ማህበረሰብ አንድን ባህል መከተል የለበትም
- መ. ህሊናዊ የሆነ ባህል አለ

8. የባህል ዓበይት ባህርያት ሊሆን የሚችለው
- ሀ. ባህል ተፈጥሮን ይቆጣጠራል
  - ለ. ባህል ጎጆነት አለው
  - ሐ. ባህል ግላዊ ሊሆን ይችላል
- መ. መልሱ አልተጠቀሰም

9. በዕድሜ የገፉ ሰዎችን ስንጠራ አንቱታን እንጠቀማለን። ይህ ይበልጥ በየትኛው ይገለጻል።

- ሀ. በቋንቋ ሐ. በእሴት
  - ለ. በልማድ መ. መልሱ አልተጠቀሰም
10. ከሚከተሉት አንዱ ትክክል አይደለም
- ሀ. ባህልና ቋንቋ ትስስር አላቸው
  - ለ. ቋንቋ ከባህል ውጭ የሆነ ጉዳይ ነው
  - ሐ. ቋንቋ ባህልን መግለጽ ሲችል፣ቋንቋ ግን ባህልን መግለጽ አይችልም
- መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።

መልመጃ ሁለት

ትዕዛዝ አንድ :- የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሀሰት በማለት መልስ።

1. ኢትዮጵያ ባህሉ ብዙዎቹ ሃገራት ውስጥ ትመደባለች።
2. ትምህርት ባህሉ ብዙዎቹ እንዲጎለብት አስተዋጽኦ ያደርጋል።
3. የባህሉ ብዙዎቹ ትምህርት ጥያቄ የጥቂት ሃገራትና የጥቂት ግለሰቦች ጥያቄ ነው።

4. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ጥያቄ በሁሉም ሃገራት ተመሳሳይ ነው ማለት ይቻላል።
5. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት በአሜሪካ የታየበት ምክንያት በሃገሪቱ የተለያዩ ባህሎች የመኖራቸው ሁኔታ ብቻ ነው።
6. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ለህዳጣን ጎሳዎችና በቋንቋችን እንግሊዝኛ ለሚሉ ወገኖች ትክክለኛ ምላሽ ሰጥቷል።
7. በአሜሪካ ነዋሪ የሆኑት ቻይናውያን በእንግሊዝኛ ቋንቋ ምክንያት ቤተሰቦቻችን ፍትሃዊ የሆነ የትምህርት ዕድል አላገኙም የሚል ጥያቄ አንስተው ነበር።

ትዕዛዝ ሁለት :- ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል ምረጥ ::

1. ከሚከተሉት መካከል ባህሉ ብዙዎች ሃገር ያልሆኑት
  - ሀ/ አሜሪካ ሐ/ ካናዳ
  - ለ/ አውስትራሊያ መ/ መልሱ አልተጠቀሰም
2. ከሚከተሉት ውስጥ አንደኛው ስለ ካናዳ ባህሉ ብዙዎች ትምህርት በትክክል ያንጸባርቃል
  - ሀ/ ካናዳ ባህሉ ብዙዎች ትምህርትን አላራመደችም
  - ለ/ ዋና ዋና ጎሳዎች እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛን ቋንቋ ይናገራሉ
  - ሐ/ በካናዳ የሚኖሩት ሁሉም መጤዎች ናቸው
  - መ/ ሁሉም መልሶች ናቸው
3. በካናዳ እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛ አፊሴላዊ ቋንቋ መሆናቸውን የሚመለከት የባህሉ ብዙዎች ዓይነት
  - ሀ/ ብሔራዊ ባህሉ ብዙዎች
  - ለ/ ልሳነ ክልሌ ባህሉ ብዙዎች
  - ሐ/ የጎሳ ባህሉ ብዙዎች
  - መ/ መልሱ አልተጠቀሰም
4. ስለ አውስትራሊያ ትክክል የሆነው
  - ሀ/ በአውስትራሊያ አገር በቀል በሆኑ ማህበረሰቦች ላይ ከፍተኛ የቋንቋ መልቀቅ ታይቷል
  - ለ/ ከአሜሪካ ቀጥሎ አውስትራሊያን የባህሉ ብዙዎች ጥያቄ ዳስሷል
  - ሐ/ አውስትራሊያን ለባህሉ ብዙዎች ትምህርት የዳረጋት አንዱ በእንግሊዝ ቅኝ የመገዛቷ ሁኔታ ነው
  - መ/ ሁሉም መልሶች ናቸው
5. በጀርመን የባህሉ ብዙዎች ሁኔታ በተለያዩ አቅጣጫ እንዲታይ ያደረገው

ሀ/ የባህል ጥበቃ ሁኔታ

ለ/ ጀርመን በምዕራብና በምስራቅ መከፈሏ

ሐ/ ምዕራብ ጀርመን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር የሚል ድንጋጌ ማውጣቷ

መ/ ሁሉም መልሶች ናቸው

6. በጀርመን ያለው የባህል ብዙዎ ትምህርት ብዙ ዕድገት ያላሳየው

ሀ/ በሃገሪቱ ከሚታየው የጠባብነት ስሜት አንፃር ነው

ለ/ የመጤቶቹ መብዛት

ሐ/ የአፍ መፍቻ ትምህርቱን የሚሰጡት መምህራን ከመጤቶች የተመለመሉ መሆን

መ/ በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የልህነ ክልፍ ትምህርት የመሰጠቱ ሁኔታ

7. መጤ ወይም ህዳግን ጎሳዎች የለሉባት ሃገር

ሀ/ እንግሊዝ

ለ/ ጀርመን

ሐ/ አሜሪካ

መ/ መልሱ አልተጠቀሰም

8. በእንግሊዝ የተሻለ የባህል ብዙዎ ስርአተ ትምህርት ዝግጅት ምን መምሰል አለበት በሚለው ዙሪያ የተቋቋመው ኮሚቴ ባዘጋጀው አዲስ ስርአተ ትምህርት ውስጥ የማይካተተው

ሀ/ ማንኛውም ህፃን በራሱ ቋንቋና ታሪክ መማር የለበትም

ለ/ ማህበረሰቡ ስለ ባህል ብዙዎነት በጎ አመለካከት ማጎልበት አለበት

ሐ/ ሁሉም ህፃናት የህዳግንን ጎሳዎችን አስተዋጽኦ መቀበል ይኖርባቸዋል

መ/ መልሱ አልተጠቀሰም

9. በእንግሊዝ ከመደበኛው ክፍለ ጊዜ ጎን ለጎን ለመጤቶችና ለህዳግኑ የሚሰጥ ትምህርትን የያዘው የመጤቶች ስርአተ ትምህርት አይነት

ሀ/ የመሰናዶ ክፍሎች

ለ/ ልዩ ክፍሎች

ሐ/ ልህነ ብዙ ክፍሎች

መ/ መልሱ አልተጠቀሰም

10. በትክክል የተጣመረው የትኛው ነው?

ሀ/ የራምፕቶን ኮሚቴ _ እንግሊዝ

ለ/ በትምህርት ቤት የማይሰጥን ቋንቋ ቅዳሜ ቅዳሜ መማር_አውስትራሊያ

ሐ/ የመብት ማረጋገጫ ቻርተር _ ካናዳ

መ/ ሁሉም መልሶች ናቸው

መልመጃ ሶስት

ትዕዛዝ አንድ:- ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሳቸውን ምረጡ።

1. የባህሉ ብሂዊ ትምህርት የጾታ እኩልነት ችግር የፈታ ጉዳይ ነው።

ሀ. እውነት ለ. ሐሰት

2. በ1975 እ.ኤ.አ ጀምሮ የአካል ጉዳተኞች የእኩልነት ጥያቄ ሙሉ በሙሉ በዘር፣በቋንቋ እና በባህል ተቀርፏል።

ሀ. እውነት ለ. ሐሰት

3. ስነ ሰባዊያን ከመቼውም ጊዜ በበለጠ በባህሉ ብሂዊ ትምህርት አስፈላጊነት ላይ ጥናታቸውን ማድረግ የጀመሩት እ.ኤ.አ 1905 ነበር።

ሀ. እውነት ለ. ሐሰት

4. ልዩ ፍላጎትን የሚያስተናግደው የክፍል ውስጥ ትምህርት አቀራረብ እንዲስተካከል የሚያመላክት የትኛው እንቅስቃሴ ነው?

ሀ. የሲቪል መብቶች መከበር እንቅስቃሴ

ለ. የሴቶች መብት መከበር እንቅስቃሴ

ሐ. የአካል ጉዳተኞች እኩልነት ጥያቄ እንቅስቃሴ

መ. የስነ ሰባዊያን የባህል ጥበቃ እንቅስቃሴ

ትዕዛዝ ሁለት:- ለሚከተሉት ጥያቄዎች ተገቢውን ምላሽ ስጡ።

5. የባህሉ ብሂዊ ትምህርት ለምን እንዳስፈለገ ግለጹ።

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

6. በሴቶችና በወንዶች መካከል ልዩነት የሚፈጠረው በምንድን ነው?

.....
.....
.....
.....

7. ነፃ የመንግስት ትምህርት ያለምንም ገደብ የሚያገኙበት መንገድ እንዲመቻች ውሳኔ ያስተላለፈው ማህበር ..... ሲሆን ዘመኑ ደግሞ እ.ኤ.አ በ..... ነው።

8. ባህልን ትኩረት ያደረገ የማስተማር ስልት የነደፈው ስነ-ሰባዊ ምሁር ..... ይባላል።

መልመጃ አራት

ትዕዛዝ:- ለሚከተሉትን ጥያቄዎች ተገቢውን ማብራሪያ ስጥ/ጭ።

1. የባህል ብዙዊ ትምህርት መሠረቱም ሆነ ዕድገቱ ..... ነው።

2. የባህል ብዙዊ ትምህርት ትኩረት የሆኑት ምን ምን ናቸው?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. የባህል ብዙዊ ትምህርት ባህርያት ምን ምን ናቸው?

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. የባህሉ ብሂዊ ትምህርት መስጠቱ ያለው ጥቅምና ጉዳት ግለጽ/ጭ::

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. ለቋንቋ ትምህርት ደጋፊ የሆኑት የትምህርት ዓይነቶች የትኞቹ ናቸው?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
6. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት የዕኩልነት ጥያቄ ነው ሲባል ምን ለማለት ተፈልጎ ነው?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. የማህበረሰብ ሀብት፣ ቅርስ፣ የጥበብና የአዕምሮ ውጤት የሆነው ምንድን ነው?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ለሰዎች ማንነት፣ እኩልነት፣ ነፃነትና በራስ መተማመን ያለው ሚና ምንድን ነው?

.....
.....
.....
.....
.....

9. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት የባህሉ ብዙዎች ትምህርት ማንነትን ጥያቄ ይመልሳል ሲባል እንዴት ነው?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. የባህሉ ብዙዎች ትምህርት በትምህርት ቤት ያለውን ጥቅምና ጉዳት ግለጽ/ጭ::

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

መልመጃ አመስት

ትዕዛዝ አንድ:- ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጥ::

1. የሁለት አገር ማህበረሰቦች ቋንቋቸው በእኩል ደረጃ ማገልገል ምን ጥቅም ይሰጣል::

.....
.....
.....
.....

2. ሁለት ማህበረሰቦች የሚናገሯቸው የራሳቸው የሆነ ቋንቋ አላቸው እንበል:: ማህበረሰቦቹ

በተገናኙበት ወቅት አንዱ የበላይ ሌላኛው የበታች ግምት የሚያጋጥምበት ክስተት የሚፈጠርበት ጊዜ አለ። እናም ይህ ሁኔታ የሚከሰተው በምን ምክንያት ነው?

.....

.....

.....

.....

3. ከልሳነ ብዙነት ጋር ተያይዘው የሚነሱት ችግሮች ምንድን ናቸው?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. የልሳነ ብዙነትን ጠቀሜታ ዘርዘር?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ልሳነ ብዙነት የልዩ ልዩ ቋንቋ ተናጋሪዎች በአንድ ፖለቲካ ስር ተካፋይ ሲሆኑ ነው የሚለውን አባባል አብራራ።

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ልሳነ ብዙነትን የሚያስከትሉ ምክንያቶችን ጻፍ።

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ትዕዛዝ ሁለት፡- ክፍት ቦታዎችን ሙሉ።

1. የማህበረሰቡ አባላት የአንድ ቋንቋን ሁለት ዓይነቶች ልሳናት ለተለያዩ ተግባራት ማዋልን የሚመለከት የልሳነ ብዙነት ዓይነት ----- ነው።

2. በአንድ ሃገር የሚገኝ ሁለትና ከዚያ በላይ ቋንቋ የሚገኙበት ቋንቋዎች እኩል በሆነ ደረጃ የሚያገለግል የልሳነ ብዙነት ዓይነት ----- ነው።

3. ሁለት ቋንቋዎችን በተለዋዋጭነት መናገርን የሚያመለክት ----- ተብሎ ይጠራል።

4. የአንድ ግለሰብ የሁለት ቋንቋ ችሎታ እውቀቱ ተመጣጣኝ መሆኑን የሚያሳይ የልሳነ ክልዔ ዓይነት ----- ነው።

5. ----- ልሳነ ብዙነት ብሔራዊ ግዛት ክልል ባላቸው አገሮች ከአያንዳንዱ ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በተጨማሪ የጎሳ ወይም የህዝቡን ድንበር በመጣስ በወል ቋንቋነት መገልገልን የሚመለከት ነው።

6. አንድ ግለሰብ በሁለት ቋንቋዎች እሁል የሆነ ችሎታ የሚያሳይ ሲያሳይ የልሳነ ክልዔ ዓይነቱ ----- ይባላል።